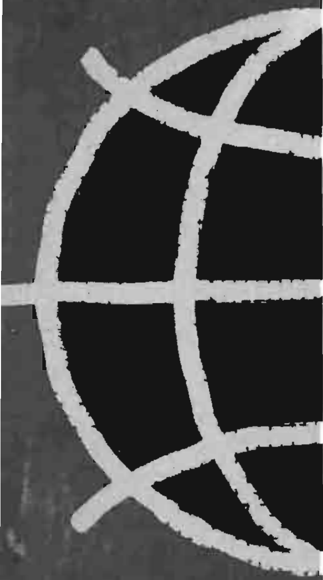

dünyaya bakış

Aylık Sosyalist Çeviri Dergisi

Fiyatı 1500 TL. *(KDV Dahil)*

- Savaş İşçi Sınıfına Yabancıdır/*H.Mies*
- Avrupa Solu: İşbirliğini Özendirici Yeni Olgular
- Solda Düşmanımız Olmamalı/*A.Filomeno, J.Borea*
- Şemaları Kıran Bir Hareket/*M.Camacho*
- "Sovyetler Birliği'ndeki Perestroyka'yı Herkes Öğrenmek İstiyor"/*G.Vieria*

MAYIS 1988 1

İÇİNDEKİLER

Dünyaya Bakış, Aylık Sosyalist Çeviri Dergisi ☐ **Haziran Basım ve Tic. A.Ş. adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Şefik Çalık ☐ **Yönetim Yeri:** Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sok. No.8 Selimbey İş Hanı, K.2 Çemberlitaş-İstanbul ☐ **Kapak ve İç Baskı:** Anıl Matbaası ☐ **Dağıtım:** Hürriyet Holding A.Ş. ☐ **Abone Koşulları:** (yurtiçi) 6 aylık 7000 TL., 1 yıllık 14.000 TL.; (yurtdışı) 6 aylık 20 DM, 1 yıllık 40 DM (Döviz Hesap No: 30100/30498 TC. Ziraat Bankası Çemberlitaş Şb.-İstanbul; Hesap No. 2933 Yapı ve Kredi Bankası-Çemberlitaş Şb.-İstanbul)

SAVAŞ İŞÇİ SINIFINA YABANCIDIR

Herbert Mies
Alman Komünist Partisi (AKP) Başkanı

Büyük Ekim sosyalist devrimi üzerine SBKP MK'nın Sovyet Halkına Çağrısı yalnızca tek bir halka değil, gezegenimizin tüm emekçilerine ve halklarına, bütün ülkelerin komünistlerine hitap etmektedir. Söz konusu belgede şöyle denmektedir: "Ekimin 70. yıldönümünü, insanlığın varlığını sürdürüp sürdürememe sorunuyla karşı karşıya kaldığı bir ortamda karşılıyoruz. Çelişkili, ancak bütünlük içinde bir yapı gösteren ve herşeyin birbirine bağlı olduğu dünyamızın geleceği bugünden belirlenmektedir. Gezegenimiz nükleer savaş tehlikesinden kurtarılabilir, kurtarılmalıdır. Güvenlik, bağımsızlık ve ilerleme koşullarında bir yaşam ancak bütün halkların çabalarıyla gerçekleştirilebilir, gerçekleştirilmelidir. Herşey bize, SSCB'ye, sosyalizme bağlı değildir. Ama biz elimizden gelen herşeyi yapacağız."

SBKP ve Sovyet devletinin barışçıl uluslararası politikası tutarlıdır. Onlar, yeni politik düşünce tarzına uygun olarak, dünya sorunlarına gerçekçi ve esnek yaklaşıyorlar. Üçüncü binyıla girerken, devletlerin, ellerindeki nükleer silahlardan vazgeçmeleri, silahlanmanın uzaya yayılmasına izin vermemeleri ve sonuçta, dünyadaki tüm nükleer silahları yok etmeleri için sebatla mücadele ediyorlar. Burada Büyük Ekim'in, kelimenin tam anlamıyla, dünyayı sarsan günlerinin ruhu ve fikirleri ortaya çıkmaktadır.

Ekim Devrimi emperyalizme karşı verilen mücadele içinde gelişti ve zafere ulaştı. V.İ. Lenin, 1915 yazında şöyle yazıyordu: "Savaşların sona ermesi, halklar arası barış, soygunların ve zorbalıkların durdurulması: İşte bizim idealimiz budur."[1] İki yıl sonra şunu ekliyordu: "Savaş öylesine büyük bir kriz yarattı, halkın maddi ve manevi gücünü öylesine seferber etti, tüm çağdaş toplumsal örgütlenmeye öyle darbeler indirdi ki, insanlık şöyle bir seçimle karşı karşıya kaldı: Ya yok olmak, ya da en hızlı ve en radikal şekilde daha yüksek bir üretim tarzına geçmek için yazgısını en devrimci sınıfa teslim etmek... Yok olmak ya da her zaman ileriye

(1) V. I. Lenin. *Toplu Yapıtlar*, c.26, s.304

H. Mies 1929'da doğdu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Özgür Alman Gençliği Birliği'nin saflarına katıldı. Batı Almanya Örgütü Merkez Bürosunun sekreterliğine seçildi. 1954'te Yönetim Kuruluna girdi. Daha sonra, AKP MK Politik Büro aday üyeliğine ve MK sekreterliğine getirildi. FAC iktidar çevrelerinin 1956'da yürürlüğe soktukları, AKP'yi yasaklayan yasanın iptali için aktif bir mücadele veren Mies. 1968'de AKP'nin kurucuları arasındaydı. Yönetim Kurulu üyesi ve AKP Başkan yardımcısıydı. 1973 Kasımından bu yana AKP Başkanı'dır.

yönelmek. Sorun tarih tarafından böyle ortaya konmuştur."(2)

Bugün halklar, çağdaş yığınsal kırım silahlarının yokedici gücü karşısında, savaş ve barış konusundaki dramatik mücadelenin merkezinde yer alıyorlar. Termonükleer bir savaşın çıkması durumunda insanlığın -ister sosyalizmde, ister kapitalizmde olsun- hiç bir yaşama şansı olmayacaktır. Günümüzde sözkonusu olan, ya birlikte yaşamak, ya da birlikte ölmektir. Bundan dolayı biz, Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) komünistleri Lenin'in bu sözlerine tekrar tekrar başvuruyoruz, onların anlamını ve mantığını zamanımıza uygun olarak geliştiriyoruz. Şu sonuca varıyoruz: *Bizce barıştan daha önemli hiç birşey yoktur. Bundan böyle, savaşın asla Alman topraklarından başlamaması, buradan yalnızca barış seslerinin yükselmesi için herşeyi yapma görevinden daha önemli hiç birşey yoktur.*

Ekim Devrimi'nin sonucu doğan sosyalist düzen, en başından itibaren, barış mücadelesini en önemli dış politika ilkesi düzeyine yükseltti. Halkların barış isteği ve bu yoldaki mücadeleleri ilk sosyalist devletin ve daha sonra da dünya sosyalist sisteminin oluşmasında temel yönlendirici güçlerden biri oldu. Yeni toplumun önce tek bir ülkede, daha sonra da bir sistem çerçevesindeki tüm gelişimi sosyalizmle barışın kopmaz biçimde birbirine bağlı olduğunu kanıtladı.

Genç Sovyet devleti uluslararası arenaya Barış Kararnamesi ile çıktı. Böylece, sosyalist toplumun doğuşuyla birlikte, uluslararası ilişkilerin özünde köklü bir değişim gerçekleşti. Sosyalizm, temelini barış içinde birarada yaşama ilkesinin oluşturduğu yeni tipten ilişkilerin esinlendirici gücü ve uygulayıcısı oldu. Çığır açan bu Leninci kararnameden, 2000 yılına dek nükleer silahtan arındırılmış bir dünyanın yaratılması programının açıklanmasına, SSCB'nin ve sosyalist ülkeler topluluğunun bütün devletlerinin en son silahsızlanma önerilerine varana kadar sosyalizmin izlediği politika, yalnız sürekliliğiyle değil, aynı zamanda devamlı gerçekçi bir yol arayışlarıyla da karakterize edilmiştir.

Bugün bu politika yeni düşünce tarzıyla ve barışın güvence altına alınmasına yönelik çabalarla belirlenmektedir. Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Anlaşması Örgütü'nde birleşmiş olan devletlerin, dünya halkları açısından böylesine anlaşılır ve yakın olan girişimlerinin özü budur. M. Gorbaçov'a yönelik sempati ve onun uluslararası otoritesi de bununla bağlıdır. Demokratik Alman Cumhuriyeti, Polonya Halk Cumhuriyeti, Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti ve diğer sosyalist devletlerin temsilcilerinin ülkemizin politik ve toplumsal çevreleriyle yürüttükleri akılcı ve gerçekçi diyalogun özü budur.

SSCB ile ABD arasında orta menzilli nükleer füzelerin ve operatif-taktik füzelerin yokedilmesi üzerine ilkesel anlaşmaya varmaları sayesinde, yeni düşünce ve eylem politikası, silahsızlanma ve barışın güvence altına alınması amacıyla yeni ve gerçekçi yollar arayışı, yeni bir inandırıcılık kazandı. Yine bu akılcı ve gerçekçi politika, ASBP MK Genel Sekreteri E. Honecker'in ülkemize yaptığı resmi ziyarette de yansıdığı gibi; DAC ve diğer sosyalist ülkelerin FAC ile ilişkilerinde sosyalizmin barışçıl ideallerine olan inancı güçlendirmiş, bu idealleri yaşama geçirme yolundaki somut olanakları artırmıştır. Amacın, sözlerin ve somut işlerin birliği: İşte Ekim Devrimi'nden itibaren sosyalist ülkelerin, komünist partilerin dış politikalarında giderek daha çekici bir hale gelen şey budur.

Batı Almanyalı Komünistlerin Sorumluluğu

İnsanlık tarihinin en büyük iki savaşının Alman topraklarından başlamış olması tartışma götürmeyen bir tarihsel gerçektir. Biz, Batı Almanyalı komünistler açısından barışın güvence altına alınması yolunda taşıdığımız sorumluluğu bundan daha büyük bir güçle hatırlatan ve hatırlatmaya devam eden başka birşey yoktur. Hitlerci saldırganların görülmemiş zalimlikleri, soykırım ve toplama kampları İkinci Dünya Savaşı'nın temel özellikleriydi. Bu savaş, insanlığın

(2) agy, c.34, s.197-198

sağduyusunu yoketme tehlikesini taşıyordu.

Bu korkunç tarihsel ders, üçüncü binyılın eşiğinde insanlığın -bu arada ülkemiz işçi sınıfının ve halkımızın da- sağduyuya kulak vermesini gerektiren bu olgu, bizi özel bir sorumlulukla davranmaya teşvik ediyor, hatta daha net olarak söylemek gerekirse, bizi böyle davranmakla yükümlü kılıyor.

Bundan önceki bütün savaşlarda -pek çok insan açısından bunlar ne derece yıkıcı sonuçlar getirirse getirsin- uygarlığın yok olması tehlikesi yoktu. (Bunu, savaşı çıkaranların suçunu aklamak için yazmıyorum.) Günümüzde ise her türlü mesafeyi aşabilecek yapıda araçlara sahip olan bir nükleer silah birikimi sözkonusudur. FAC, bu silahların önemli bir deposu haline gelmiştir. Bu koşullarda, Alman topraklarından başlayarak bir savaş, kaçınılmaz olarak, tüm canlılar aleminin ölümüyle sonuçlanacaktır.

İnsanlığın tüm evrensel sorunları içinde en önemlisinin, yani barışın güvence altına alınması sorununun ve yeni çağın diğer sorunlarının çözümü yolunda özel bir sorumluluk taşıyoruz. Bu sorumluluk, herşeyin birbiriyle bağlı olduğu ve önemli ölçüde bütünsel bir yapı gösteren bir dünyanın oluştuğu bir dönemde, bizi, *pek çok görüşü ve yaklaşımı gözden geçirme sürecine başlamaya zorluyor.* Bu, özellikle 70'li yılların sonunda ve 80'li yılların başında kaçınılmaz bir hale geldi. Bu yıllarda "Pershing-2" füzelerinin, birkaç dakika içinde Moskova'ya kadar ulaşabilecek ilk vuruş silahlarının yerleştirilmesi sonucunda, Batı Almanya toprakları, herşeyi yok edebilecek nükleer bir savaşın başlatılması için bir atış rampasına çevrildi.

İnsanlığın yaşamını sürdürebilmesi için verilen mücadele sınıfsal ve partisel çerçeveleri aşmıştır. Bu mücadeleyi güçlendirmek için, işçi sınıfımızın partisinde, yukarıda sözünü ettiğimiz gözden-geçirme süreci başlamıştır. Nükleer karabasan içinde yok olma tehlikesi karşısında, insanların hissettikleri kaygı ve korkuyu göz önünde bulundurarak, *barışsever güçlerin saflarını azami ölçüde genişletmeye,* geleneksel barış hareketinin sınırlarını aşmaya, öncüler ve öncülerin arkasından gidenler ayırımını bir yana bırakarak, barış hareketine katılan tüm güçler arasında yeni tip işbirliği ilişkileri yaratmaya çalışıyoruz. Aynı zamanda, burjuvaziye varana dek tüm sınıf ve katmanların yapıcı katkılarına dikkat verirken, barışın güvence altına alınması yolunda işçi sınıfının özel bir sorumluluğu olduğunu da savunuyoruz.

FAC'de, *ülke yaşamının güçlü bir faktörüne* dönüşen yığınsal barış hareketinin gelişmesinin temel önkoşullarından biri de bu oldu. Barış hareketi, giderek artan ölçüde, işçi hareketinin ve barışsever akımların farklılık içinde yarattıkları bir birlikteliğe dönüşmektedir. Bu birliktelik içinde işçi sınıfı, onun politik ve sendikal örgütleri barışın korunması yolunda taşıdıkları sorumluluğa yeni bir tarzda yaklaşmaktadır.

Ekim'in yıldönümleri, biz Alman komünistleri açısından her zaman şu konuyu düşünmek için bir gerekçe olmuştur: Günümüzün yaşamsal önemdeki sorunların çözümü yolunda ülkemiz işçi sınıfının ve işçi hareketinin yeri nedir? Bunun cevabı, uluslararası konularda izlenen resmi doğrultunun açıklanmasıyla bağlıdır.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Rolü

Günümüzde önemli bir ekonomik, askersel-politik ve ideolojik ağırlığa sahip olan FAC'ın Avrupa'da ve dünyada her zamankinden daha büyük bir rol oynadığı açıktır. FAC'nin, dünyadaki ekonomik politik ve stratejik sorunların çözümü yolunda önemli etkisi olan bir Avrupa devleti olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Orta menzilli füzelerle ilgili olarak Sovyet-Amerikan anlaşmasının mümkün olmasında FAC'nin rolü; Varşova Anlaşması Örgütü üyesi devletlerin geniş kapsamlı silahsızlanma önerilerine NATO'nun cevabının hazırlanmasına FAC'nin katkısı; İran körfezindeki anlaşmazlığın çözümüne, Şili'deki, Orta Amerika'daki ve Güney Afrika'daki duruma yaklaşımlarında FAC'nin geçirdiği evrim bu gerçeği kanıtlamaktadır. Ülkemizin sahip olduğu rolün yeni boyutları, onun uluslararası ekonomi ve ticaretteki konumlarında, bilimsel-teknik alandaki uluslararası rekabete ve bu sürecin hızlandırılmasına etkisinde ve bunun sos-

yal sonuçlarının düzenlenmesi konseptinin yaratılmasındaki katkısında ortaya konmuştur.

İki dünya sistemi arasındaki sınır çizgisinde bulunan FAC'nin, güçler oranındaki değişiklikleri dikkate almaması sözkonusu olamaz. FAC bu değişikliklere uymak zorundadır; üstelik, diğer emperyalist ülkelere oranla daha fazla uymak zorundadır. FAC aynı zamanda ABD'nin çok yakın bir bağlaşığı durumundadır. Ancak güvenlik, ekonomi ve politika alanlarında Amerika'nın çıkarlarından farklı olarak kendi çıkarları olduğunu da gizlememektedir.

Sözünü ettiğimiz yeni noktalar FAC'nın uluslararası sorunlara giderek artan ölçüde etki yaptığı sonucunu çıkarmamızı getiriyor. Şu halde barışsever ve demokratik güçlerin, en başta da biz komünistlerin, FAC'de olup bitenlerden taşıdığı sorumluluk artmaktadır. İşte, kavramamız gereken şey budur. Çalışmalarımızı buna göre düzenlemeliyiz.

Temel sorun olan silahsızlanma mı, yoksa gerginliğin güçlendirilmesi mi sorununda ülkedeki politik güçler, günümüzde şu şekilde gruplaşmaktadır: Bir yanda "çelik miğfer fraksiyonu", Hristiyan Demokrat Birliği ve Hristiyan Sosyal Birliği ve onların ardındaki askersel-sanayi kompleksi vardır. Bunlar dış ve iç politikada etkilerini arttırmakta, parlamento mücadelesi içinde ve seçimlerde tekrar tekrar direnişle karşılaşmalarına rağmen, konvansiyonel silahların üretimini görülmemiş biçimde hızlandırmaktadırlar. Yöneticiler kampında bile bunlar azınlıkta kalmaktadır. Sözkonusu kampta (eskimiş "güç konumlarından" politika yapmak anlayışından vazgeçmemelerine, örneğin, sözümona "çözüme bağlanmamış Alman sorunu"nu elden bırakmamalarına rağmen) hem uluslararası arenada, hem de ülke içinde güçler dizilişindeki değişikliklere uyma zorunluluğunu kavrayan oldukça önemli bir grup vardır. Diğer yanda ise, geleceğini barışçıl koşullarda birlikte yaşamaya ve silahsızlanmaya bağlamış olan halkımızın çoğunluğu vardır. İşçi hareketinden barış hareketine, "Yeşiller"den Hür Demokrat Parti'nin ve hatta bazı burjuva gruplarının bir bölümüne kadar geniş güçler yelpazesi bu çoğunluğa dahildir.(3)

Bundan şu sonuç çıkıyor: *Politik faaliyetimiz, gerici bir dış ve iç politika uygulayan "çelik miğfer fraksiyonu"nu sıkıştırmaya yönelik olmalıdır.* Bütün bunlar gösteriyor ki, biz FAC'de uygulanması gerektiğini düşündüğümüz yeni politika temelinde 7. Kongre'mizin belgisini, yani "yeni bir politika, nükleer silahtan arındırılmış bir dünya ve herkese iş için" belgisini doğru belirledik. FAC'de uygulanması gereken politika savaşın önlenmesine, silahsızlanmaya yönelik olmalıdır. Bu politikanın temelinde, cumhuriyetimizin barış içinde birarada yaşama yolunda aktif bir sürece çekilmesi, eski askersel doktrinlerden vazgeçilmesi ve güvenlik konularında yeni bir işbirliğinin yaratılması çabası vardır. Sözkonusu politika anti-militarist bir karakter taşımalı, çağımızın temel sorunlarının çözümüne halkın geniş ölçüde katılmasına dayanmalıdır.

Böyle bir politikanın (ve bununla birlikte istihdamın sağlanması, demokratik ve kişisel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması yolunda aktif bir politikanın) uygulanması için güçler oranı daha elverişli bir hale gelmiş olmakla birlikte, farklı akımların tek bir harekette birleşmesi yolundaki talep gündemden inmiş değildir. Bunun yanısıra, barışsever güçlerin ve işçi hareketinin birleşmesi için yeni olanaklar da ortaya çıkmaktadır. Politik güçlerin yeniden gruplaşması sürecinde yeri doldurulmayacak birleştirici bir faktör olan AKP'nin rolünün aktifleştirilmesi için yeni koşullar doğmaktadır. Bu süreçte parti güçlenebilir ve güçlenmelidir.

FAC işçi sınıfının savaşa karşı barış mücedelesine nasıl katıldığına, gelenekselleşmiş 1 Eylül Savaşa Karşı Faaliyet Günü örnek olarak gösterilebilir. Bu yılki 1 Eylül'ün de gösterdiği gibi, tüm işçi hareketi–sosyal-demokrat ve komünist emekçiler. Hristiyan işçilerin çoğunluğu şu temel konuda birleşmektedir: Silahsızlanma, farklı toplumsal düzenlere sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşamaları, anti-militarist ve anti-faşist eğilimlerin güç kazanması yolunda aktif bir mücadele zorunludur. "Şimdi silahsızlanmalı, güvenlik sağlanmalı, bir daha savaş çıkmasına asla izin verilmemelidir" belgisi, FAC'ye "Pershing-1A" füzelerinin yerleştirilme-

(3) Bu güç dağılımı özellikle barış ve silahsızlanma konusunda böyledir. İç politik sorunlara, en başta da sosyal sorunlara bakıldığında karşımıza bambaşka bir tablo çıkacaktır.

sinden kayıtsız şartsız vazgeçilmesi talebine bağlandı. Bundan başka, Savaşa Karşı Faaliyet Günü bir kez daha şunu da ortaya koydu: Barışın savunulması davasında Alman Sendikaları Birliği (ASB), ona katılan işkolu sendikal birlikleri ülkenin diğer barışsever güçleriyle karşılıklı ilişki içinde, önemli ölçüde aktifleşmişlerdir.

Bu durum ve ayrıca son zamanlarda, sosyal-demokrat işçi hareketi ile sosyalist ülkeler komünistlerinin barışa yönelik ortak özlemlerinden kaynaklanan ortak adımları şu gerçeği kanıtlıyor: *FAC işçi hareketinin tüm öğeleri kendi özel sorumluluklarını giderek artan ölçüde kavramakta ve buna uygun bir yaklaşımla faaliyet göstermektedir.* ASBP ile ASDP tarafından yayınlanan "İdeolojilerin Tartışılması ve Ortak Güvenlik" başlıklı belge ve ayrıca Batı Alman sosyal-demokratlarıyla SBKP, PBİP ve diğer sosyalist ülkeler yönetici partilerinin silahsızlanmaya yönelik olarak ileri sürdükleri ortak önerileri bu durumun bir ifadesi olmuştur.

Bu adımları, özellikle FAC sosyal-demokratlarıyla sosyalist ülkeler komünistlerinin (ve kuşkusuz Batı Almanya komünistlerinin) barış mücadelesinde ve güvenlik konusunda işbirliği alanında ilk kez vardıkları böylesi önemli görüş birliği, karşılıklı tüm çelişkilere rağmen işbirliği yapmaları gerçeği, ortak çabalarla erişilen yeni bir aşamadır. Barışsever hareketin saflarında faaliyet gösteren AKP de buna kendi katkısını yapmıştır.

Barış Hareketinin Bir Bileşeni Olarak İşçi Hareketi

Biz ülkemiz işçi sınıfının bir kısmında, Alman emperyalizmi tarafından çıkarılan dünya savaşlarının sonuçlarını gerçek anlamıyla kavramaktan gelen bir uyanış, barış mücadelesinin zengin geleneklerinde bir hareketlenme görüyoruz. Bu, belirli ölçüde, *işçi hareketinin politikleşmesine,* savaş ve barış konularına ilgisinin artmasına yol açıyor.

Toplumsal ilerlemenin bir öğesi olan işçi sınıfı, barışın korunmasıyla objektif olarak ve kesinlikle ilgilidir. Bundan dolayı, insanlığın yokolma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bir ortamda ona özel bir sorumluluk düşmektedir. Bundan başka, işçi sınıfı en örgütlü barışsever güçtür. Ayrıca o, askersel işletmelerde silahlanma yarışından kâr edenlerle dolaysız olarak yüzyüzedir.

Eğer toplumsal pratiği ele almak gerekirse, işçi sınıfının barış mücadelesindeki objektif görevleri ve özel sorumluluğu oldukça çelişkili bir biçimde yaşama geçmektedir. FAC'de barış hareketinin tarihini hatırlarsak, işçi sınıfının bu harekete başından itibaren örgütlü ve örgütleyici bir güç olarak, yığınsal biçimde katıldığını söyleyemeyiz. İşçi hareketinin AKP gibi bazı öğeleri, yığınların füzelere karşı protestosunda girişimci ve birleştirici bir güç olarak ortaya çıktılar. Ancak, sendikalar başlangıçta oldukça çekingen bir tutum aldılar. Bu tutum, Schmidt'in bakanlığı döneminde NATO'nun ülkeye füze yerleştirme kararını ASDP'nin desteklemesiyle ve bu kararın kabülünü hızladırmasıyla bağlıdır. Sendikalardaki sosyal-demokratlar arasında da var olan füze karşıtı muhalefet, barış hareketinin büyümesiyle birlikte, ülkenin kent ve köylerinde barışı savunan binlerce girişimci grubun ortaya çıkması ölçüsünde güç kazanmaya başladı. Bu hareket, ASDP'de ve sendikalarda zamanla yeni bir yaklaşımın egemen olmasına yol açtı. 1981'de maden işçileri sendikasının yöneticilerinden birinin büyük bir barış mitingine katılması sert tartışmalar yaratmıştı. Şimdi ise, bu tür etkinliklerde ASB'nin resmi yetkililerinin ve Parti başkanı H.Y.Vogel de dahil, sosyal-demokrat yöneticilerin bulunması doğal bir hale gelmiştir.

Egemen çevreler, barış sorununun işyerlerinde gündeme getirilmesini engellemek için çaba sarfetmektedir. Bunlar bazı demagojik yöntemlerle işçi sınıfına, silahsızlanmanın işyerlerinin kaybedilmesi tehlikesini beraberinde getirdiği görüşünü dayatma yönünde çalışmaktadır. FAC'de gerçek işsiz sayısı 3,5 milyon kişidir (ücretle çalışanların tümü 22.6 milyon kişi civarındadır) ve böyle bir gerekçeyi küçümsememek gerekir. Birkaç yıl önce askeri çevreler, işletmelerin üretim kurullarını yanlarına çekmeyi başararak, federal hükümetten askeri siparişlerin arttırılmasını ve silah ihracını engelleyen çeşitli maddelerin iptalini talep etmişlerdi. Şimdi durum tümüyle değişti. Maden işçileri sendikasında ve ASB'de, silah üretiminin işyerlerinin

korunması zorunluluğuyla aklanmasının mümkün olmadığı anlayışı güç kazandı. Füze karşıtı hareketin genişlemesi sayesinde, süreç içinde, işçi sınıfının aktif kesiminin düşünce tarzında bir değişim sağlandı. Yerel nitelikteki *barışı koruma girişim gruplarının* kurulmasından sonra, 80'li yılların başında bu tür örgütlenmeler ülkemizin 200'den fazla işletmesinde ortaya çıktı. Bu, bir yanıyla, işçilerin ve memurların barış konusunda artan bilinçliliğinin ifadesiydi. Diğer yanıyla ise, bu konuda geri kaldıklarından dolayı sendikalara yönelik özgün bir eleştiri biçimiydi. Fabrika girişim grupları genel olarak kendiliğinden örgütlenmeler biçiminde, sendikal örgütlere paralel olarak çalışmakta, onlarla rekabete girmemektedirler. Bu tür gruplar, şimdiye dek, yüksek düzeyde sendikal yetkililerin de katıldığı ulusal çapta birkaç karşılaşma düzenlemişlerdir.

İşletmelerde barış ve silahsızlanma mücadelesinin bir başka biçimi de maden işçileri sendikasının girişimiyle kurulan, askeri üretimin sivil üretime dönüştürülmesi (konversiyonu) sorunlarıyla ilgili *işçi dernekleridir.* Burada sözkonusu olan, askersel sanayide çalışanların, kendi işyerlerinin faaliyetinin askersel üretimden sivil üretime çevrilmesi olanaklarını hep birlikte incelemeleridir. Kapitalistlerin kâr yarışı yüzünden ve emekçilerin karar alınmasına katılma haklarının tutarlı olarak uygulanmaması nedeniyle, hazırlanan projeler henüz yaşama geçirilememiştir. Bununla birlikte bu başlangıçlar, eğer işçi ve memurlar üretimin karakterini bağımsız olarak belirleyebilseler, ne büyük olanakların gündeme gelebileceğini göstermektedir.

Fabrikalardaki barışı-koruma girişim grupları ve konversiyonu amaçlayan sendikal işçi dernekleri barış mücadelesinde işçi sınıfının aktifleştirilmesi, politik bilincinin yükseltilmesi yolunda olumlu bir rol oynamıştır. Şimdi sendikaların barış mücadelesinin önceden olduğu gibi dışında kalmamaları, bu hareketin içinde aktif bir yer almaları, onlar ve diğer bazı güçler açısından bir kazanım olmuştur. ASB'nin 1983'de, barış talebini ileri sürmek ve füzelerin yerleştirilmesini protesto etmek amacıyla tüm ülkede beş dakika iş bırakılması çağrısını yapmasında bu grup ve dernekler rol oynamışlardır. Elbette, sendikalardan, silahlanma politikasına karşı olumsuz tutumlarını ortaya koyan bu tür bir eylemden daha fazlasını beklemek de mümkündür. Bununla birlikte, ASB'nin böyle bir eylemin düzenlenmesi yolunda yaptığı, birincisi, FAC tarihinde bir benzeri olmadığını; ikincisi, bu çağrının milyonlarca işçi ve memurun savaş ve barış konusuna ilgisini arttırdığını da belirtmeden geçemeyiz. Büyük işletmelerde düzenlenen referandumlar da -özellikle kendi atölyelerini sembolik olarak silahtan arındırılmış bölge ilan eden, üretim eğitimi görmekte olan gençliğin düzenlediği referandumlar- füzelerin yerleştirilmesine yönelik protestonun bir ifadesi oldu.

Sanırız şunu söylemek için yeterli temele sahibiz: *FAC işçi sınıfının örgütlü kesimi, işçi hareketi, zamanın dayattığı görevleri giderek artan bir başarıyla yerine getirmektedir.* Zaman, yeni düşünce ve eylemleri zorunlu kılmaktadır.

Herşeye rağmen, varılan aşama gerçekçi değerlendirilmelidir. Silahsızlanma ve askeri üretimin konversiyonu yolunda temel taleplerin işletmelerden geldiği sonucunu çıkarmak için zaman henüz erkendir. Ancak bu yolda olanaklar artmıştır. ASB'nin 7. Federal Kongresi'nin (1986 Mayısı) M. Gorbaçov'un 2000 yılına kadar nükleer silahların yokedilmesini öngören yapıcı yaklaşımı doğrultusunda tavır alması bunun bir kanıtıdır. Kongre, ayrıca, uzayın silahlandırılmasını öngören Amerikan planını da kınamıştır. Kongre'de kabul edilen açıklamada şöyle deniyordu: "Yeni işyeri yaratılması ya da var olanların korunması, askeri üretimin büyütülmesi veya askersel ürün ihracının artırılması için bir gerekçe olamaz. Sözkonusu kategoriye dahil olan emekçilerin işyerleri başka biçimde de güvence altına alınabilir. Federal Kongre, bu konuda üretimin konversiyonu talebini tekrarlıyor. Kongre, değişik ürün türleri ortaya çıkararak kendi işletmelerinin askeri siparişlere bağımlılığını azaltma amacını belirleyen, üretim kurulu üyelerinden ve yetkili kişilerden oluşan işçi derneklerini selamlıyor ve destekliyor."

Yeni düşünce tarzının belirli öğeleri sendikalarda gerçekten de yerleşmiştir. Bundan dolayı onlar askeri üretim konusuna yeni tarzda yaklaşmaya başladılar. Partimiz bu değişiklikle-

re yardımcı olmaya çalışmaktadır. İlk başlarda, barış mücadelesinin gelişmesinden yana ve toplumsal güçler dizilişinin değişmesi doğrultusunda işçi hareketinden daha fazla çaba gelmesi için herkesten önce komünistler ve eylem birliğini savunan sosyal-demokratlar savaşıyorlardı. Şimdi bu fikrin yandaşları çoğalmıştır.

FAC'ni Barış Faktörüne Dönüştürme Şansı Var Mıdır?

Dünyadaki durumun değişmesinden dolayı AKP şu konuyu incelemeyi zorunlu görüyor: *Komünistler barış mücadelesine katkılarını nasıl artırabilirler, bu katkıyı nasıl daha etkili kılabilirler?* Nükleer silahların binyılımızın sonuna dek yokedilmesi önerisinden yola çıkarak görevimizi şöyle belirliyoruz: Savaş ve barış sorununun yeni boyutu, FAC'de, daha sosyalizme geçmeden, saldırgan ve militarist olmayan ekonomik ve toplumsal yapıların oluşturulması olanaklarının araştırılmasını gerektiriyor. Sosyalizm ise, tarihsel perspektif sorunudur. Bir başka deyişle, eğer şimdiki uluslararası ortamda ve kapitalist düzenin varlığını koruması koşullarında, ülkemizin barışın savunulması yolunda güvenilir bir işbirliği ortağına dönüştürülmesi amacıyla mücadele etmek gerekiyorsa, ABD'nin NATO'daki böylesine önemli bir Batı Avrupalı bağlaşığına, bizim barış yeteneği diye nitelendirdiğimiz özelliğin kazandırılması, yani, sahip olduğu barış potansiyelini kullanması için hangi ekonomik, politik ve ideolojik temellerin zorunlu olduğunu ortaya koymak gerekiyor.

*Emperyalist kampta kökten farklı çıkarların varlığı*na ilişkin Lenin'ci fikir, teorik çıkış noktamızı oluşturuyor. Lenin, emperyalist burjuvazinin "savaş partisi" ile onun "pasifist fraksiyonu"nu birbirinden ayırır, bu grupların kaynağında en başta burjuvazinin ekonomik çıkarlarını görürdü. Onun fikirleri Rapallo Anlaşması'nın, barış içinde birarada yaşama politikasının uygulanmasının temelini oluşturdu. Lenin'in fikrinden yola çıkarak, şu sorunları ele almanın zorunlu olduğu sonucuna varıyoruz: Büyük burjuvazinin hangi çıkarları askersel üretimle bağlıdır? Karşıt çıkarlar nelerdir ve onlara nasıl etki edilebilir?

Bu soruları cevaplamak için, öncelikle Batı Alman sanayiinin durumunu ve onun içinde askersel üretimin yerini aydınlatmak gerekiyor.

Sanayimiz olağanüstü yüksek bir derecede ihracata yöneliktir. ABD'nin sosyalist ülkelerle ticaretin sınırlanması yolundaki önerilerinin FAC'de hoşnutsuzluk yaratmasında bunun önemi büyük olmuştur. Bu, Batı Avrupa ile Amerika'nın çıkarlarını ayıran önemli bir faktördür.

Hükümetin yeni-tutucu politikası, askersel-sanayi kompleksinin ağırlık kazanması sonucunu doğurdu. Silah üretiminde çalışan işçi ve memurların içinde (bunların sayısı 300 bin kadardır) sürekli olarak ölüm araçları yapanların sayısı giderek azalmaktadır. Çünkü, FAC'nin çağdaş askersel sanayii, eskisinden daha fazla ve ABD, Fransa ve İngiltere'den çok daha güçlü bir oranda, üretimin ekonomik yapısıyla bütünleştirilmiştir. Tüm askeri siparişlerin yaklaşık üçte birini üstlenen MBB ve "Daimler Benz" şirketleri, askersel sanayi alanında en önde gelmektedir. MBB, temel olarak silah üretimine yöneliktir (payı yaklaşık % 60'dır), "Daimler Benz"in göstergesi ise % 10'un altındadır.

Her iki şirket de, Batı Almanya'nın silah üretiminin ezici çoğunluğunu kontrol eden ve yönlendiren Alman Bankası'yla bağlıdır. Söz konusu üretim alanı belli bir tekelci grubun elinde *yoğunlaşmamıştır, büyük sermayenin çıkarlarının bir bölümünü* oluşturmaktadır. Bizce bunun olumlu yanları da vardır, olumsuz yanları da. Olumsuz noktalardan biri, pek çok şirketin askeri bütçeden pay alma konusunda dolaysız çıkarlarının olmasıdır. Bu durum silahlanma yarışını kamçılamakta, barıştan yana olanlara karşı işlev görmektedir. Diğer taraftan, burada olumlu bir yan da vardır. Silah üretimiyle ilgili şirketlerin çoğunluğu yalnızca -ya da temel olarak- askersel ürüne bağımlı değildir. Şu halde, silah üretimindeki ekonomik çıkarları onların faaliyetlerinin *pek çok çeşidinden yalnızca birini* oluşturmaktadır.

Durumun böyle değerlendirilmesi *askeri üretimin uzun bir süreç içinde barışçıl üretime dönüştürülmesi için hem ekonomik, hem de politik yönden "dayanak noktalarını"* ortaya koy-

maya olanak yaratmaktadır. Her iki grup (ekonomik ve politik) "dayanak noktaları"da, iki dünya sistemi arasındaki ilişkilerin iyileşmesiyle dolaysız olarak bağlıdır. Çünkü, bu durum silahsızlanma isteğini güçlendirecek ve aynı zamanda, sosyalist devletlerle ekonomik ilişkilerin dinamik olarak gelişme olanaklarına sahip olduğunu da tekelci gruplara gösterecektir. Böylece, *ekonomik alanda FAC, NATO'daki kalıcı konumlarını koruyarak saldırgan-olmayan bir ülkeye dönüşmek için, barış potansiyelinin, barış yeteneğinin yaşama geçmesi için elverişli önkoşullara sahiptir.*

FAC'in askeri harcamalarının artışı gibi, önemli bir konuya daha değinmek gerekiyor. Böyle bir artış vardır, ancak bu artış planlandığı gibi hızlı gerçekleşmemektedir. Ayrıca, savunma ödenekleri bütçe politikasının yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır. Bundan dolayı çeşitli bakanlıklar arasında, bütçede kalan az miktardaki kaynağın dağılımı konusunda sürekli bir rekabet vardır. Bu durum, bütçe politikasının belirlenmesi sürecine ve bu arada askersel harcamalara yaklaşım konusunda politik baskı yapma olanağı yaratmaktadır.

Bununla ilgili olarak burjuvazinin bir başka grup çelişkili çıkarı ise, genelde askeri harcamaların yükünün ekonomiye oldukça olumsuz bir etki yapmasıyla bağlıdır. ABD ekonomisinin durumu bunun açık bir örneğidir. Bilimsel araştırma ve proje-deneme çalışmalarının kaynaklarının askeri siparişlerle sıkı sıkıya bağlanması dünya pazarında rekabet gücünü hiç de artıramamaktadır.

İşçi hareketinin ilk görevi, devlet-tekelci sistemin çıkarları arasındaki çelişkileri silahsızlanma ve yumuşama politikasına yol açmak için kullanılmaktadır. Bu konuda başarı kazanmak için egemen çevrelere yönelik baskıyı artırmak gerekir. Silahsızlanma ve askeri üretimin konversiyonu talepleri altında, işçi sınıfını hükümete ve tekelcilere yönelik baskıyı güçlendirmeye iten özel nedenler bunlardır.

Barış Mücadelesine İvme Kazandırmak

Şimdi sözkonusu olan, insanlığın yaşamını sürdürebilmesidir. Bundan dolayı *barış mücadelesinde tüm sınıfsal engeller ortadan kalkmaktadır.* Bu arada işçi sınıfı ve ücretli orta katmanlar, en başta da bilim-teknik alanında çalışan aydınlar silahlanma yarışının sonuçlarından özel bir zarar görmektedir.

Herşeyden önce, sorunun *sosyal* boyutunu ortaya koymak gerekiyor. Bu, işçi sınıfının giderek daha iyi kavradığı bir konudur "Füze yerine iş" ve "bomba yerine eğitim" belgileri bunu ifade etmektedir. Bunlar barış yandaşlarının eylemlerinde sık sık kullanılan belgilerdir. İkinci noktayı, sendikaların belgileri arasında buluyoruz: "Kalkınma için silahsızlanma". Bu Büyük Ekim'in ülkesinden gelip Batı Almanya barış hareketine kalıcı bir yer kazanmış olan bir belgidir. Bunun nedeni, belginin Sovyetler Birliği'nden gelmiş olması değil, yalnızca, insanların deneyimine ve giderek keskinleşmekte olan evrensel sorunları olabildiğince kısa sürede çözümleme taleplerine cevap vermesidir.

İşçi sınıfının ve bilim-teknik alanındaki aydınların önemli kesimlerinin bakış açılarına göre askeri üretimle bağlı olarak öne çıkan daha başka sorunlar da vardır. Örneğin, üretilen ürün ne gibi bir kullanım değeri taşımaktadır? Üretimin konversiyonuyla ilgili olarak kurulan işçi dernekleri böylesi tartışmalardan doğmuştur. Gemi yapımcılarının askeri gemileri kızağa çekmeyi reddettikleri, matbaa işçilerinin savaş propagandası yapan yayınları basmaya rıza göstermedikleri durumlar olmuştur. Giderek artan sayıda işçi ve memur ürettiği ürünün karakterini kendisi belirlemek istemekte, emeğinin sonucunun sosyal yararı ve ekolojik yönü konusunu gündeme getirmektedir. Bilim-teknik alanında çalışan aydınların belirli bir kesimi askersel hazırlıklara katılmayı reddetmekte, uzmanlık alanında edindiği bilgilerle işçi sınıfına ve barış hareketine yardım etmektedir.

Bu tür eylemler, *barış ve silahsızlanma mücadelesinde gerçek bir işçi politikasının temelinde yatan çıkarlardan oluşan yelpazeyi genişletmektedir.* Bunları daha da geliştirmek gerek-

lidir. Bu eylemler aynı zamanda emekçilerin politikleşmesine, devletin güvenlik konularında izlediği çizgiyi ve ileri sürülen silahsızlanma anlayışlarını derinliğine incelemesine de olanak vermektedir.

İşçi sınıfı, ortaya çıktığı andan itibaren, barışı koruma yolundaki girişimci rolünü tümüyle kanıtlamıştır. Kuşkusuz, bu konuda herşeyin pürüzsüz gerçekleştiği söylenemez. Emperyalist burjuvazi "anavatanın savunulması" gibi demagojik bir belgiyle işçi sınıfının bazı kesimlerini kendi safına çekmeyi başarabilmektedir. Ancak herşeye karşın, işçi hareketinin tarihi savaşa karşı mücadelelerle doludur. Bu dün böyle idi ve bugün de pek çok ülkede böyledir. İşçi politikasının devlet politikası haline geldiği yerlerde bu daha da belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Uzun yıllar boyunca özellikle sosyalist ülkeler işçi sınıfından gelen itkiler emperyalist güçleri ve devletleri daha barışçıl bir ortama doğru tavır değiştirmeye zorlamaktadır. *Tüm olası bağlaşıkları kalıcı bir barış için mücadeleye çağıran anlayışın özü "yeni düşünce tarzı" ve "sağduyu koalisyonu" kavramlarında ifade edilmiştir.* Bu bağlaşıklar arasında, büyük burjuvazinin olabildiğince geniş çevreleri de yer alabilir.

Barış ve silahsızlanma yolunda mücadele eden FAC işçi hareketi, yeni ve oldukça önemli taleplerin ortaya çıktığını kavramakta, bunları pratik faaliyetlerinde kullanmaktadır.

Birincisi, barışın ancak sosyalist devletlerle barış içinde birarada yaşama ve işbirliği koşullarında olanaklı olabileceğini açıklamak gerekiyor. Bu ise, ekonomik ilişkilerin gelişmesini, ülkemiz emekçilerinin ve işçi hareketinin yetkililerinin sosyalist ülkelerden meslekdaşlarıyla karşılaşmalar yapmasını, onların birbirlerini tanımasını ve daha iyi anlamasını öngörmektedir. FAC işçi sınıfı Sovyetler Birliği'yle dostluk ve dayanışma konusunda zengin geleneklere sahiptir. Genç Sovyet ülkesi, daha ilk yıllarında bile, tüm dünya işçi sınıfının korkunun, yoksulluğun ve savaşların olmadığı, sosyal ilerleme koşullarında bir yaşam için duyduğu umudun ifadesi olmuştur. Emperyalist devletler ilk sosyalist devlete karşı askersel müdahaleye başvurduklarında, proletaryamız "Sovyet Rusya'dan elini çek!" belgisiyle büyük dayanışma eylemleri düzenlemiştir. Bugün biz Doğu ve Batı halkları arasındaki işbirliğinde, karşılıklı anlayışta ve dostlukta kalıcı bir barışın önkoşullarını görüyoruz.

İkincisi, barışın ancak anti-emperyalist dayanışmanın gelişmesi koşullarında kesin bir güvence altına alınabileceği anlayışını yaygınlaştırmak gerekiyor. Orta Amerika'daki, Güney Afrika'daki, Yakın Doğu'daki ve diğer bölgelerdeki gerginlik ocaklarının hızla yayılabilecek anlaşmazlıkların potansiyel kaynakları olduğu görüşü ne zaman egemen olursa, dünyanın her yerinde insanlar sorumsuz serüvencilerin ve faşist rejimlerin elebaşlarının entrikalarına bir son vermek gerektiğini ne zaman anlarlarsa, işte o zaman, anti-emperyalist dayanışma çağımızın bir buyruğu haline dönüşecektir. Kalıcı barışın çıkarları, gezegenimizin tüm bölgelerindeki gelişme süreçlerinin uygarca bir yoldan gitmesini dayatmaktadır. Düşünce tarzındaki değişimin faktörlerinden biri de budur. Örneğin, ülkemizdeki barış gösterilerinde Nikaragua veya Salvador'un temsilcilerinin konuşma yapması barış mücadelesinin ve sosyal ilerleme mücadelesinin karşılıklı ilişkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Ve nihayet *üçüncüsü,* barış mücadelesinin başarısının temel bir koşulu da *intikamcılığa ve anti-komünizme karşı, neo-nasyonalizmin ve faşizmin canlandırılmasına yönelik her türlü çabaya karşı direniş gösterilmesidir.* FAC işçi sınıfı ve işçi hareketi, mücadelenin bu vazgeçilmez öğesine karşı yalnızca dikkatli yaklaşmakla değil, onu somut eylemler yoluyla güçlendirmekle de yükümlüdür. Yeni ve kaygı verici pek çok gelişme ve olgunun anti-faşist direnişin şu vasiyetlerinin güncelliğini hatırlattığı gözönüne alınırsa, bu daha da önem kazanıyor: "Bir daha asla savaşa izin verilmemelidir!", "Bir daha asla faşizmin ortaya çıkmasına göz yumulmamalıdır!"

Ekim'in 70. yıldönümünde, ülkemizin ve tüm gezegenimizin işçi hareketi barışı koruma çabalarında Sovyetler Birliği'nden güçlü itkiler ve yaratıcı fikirler almaktadır. Bu bize yeni bir güç veriyor. Uluslararası sorumluluğumuzun gerektirdiği düzeyde olmak için, kazandığımız bu enerjiyi FAC'deki barış mücadelesinin yararına kullanmalıyız.

AVRUPA SOLU: İşbirliğini Özendirici Yeni Olgular

İşçi sınıfı hareketi ile solun değişik akımları arasında etkili bir işbirliği sorununun çözülmesi Batı Avrupa'da barışın güçlenmesi, demokrasinin ilerlemesi ve sosyalist bir perspektif açısından büyük önem taşıyor. Komünistler, yapıcı çabalarıyla yeni ve atak girişimlerde bulunarak ve geniş demokratik güçlerle diyaloga girmeye hazır olduklarını göstererek bu amaca ulaşılmasında ana rolü oynamalıdırlar.Örneğin; İtalyan Komünist Partisi'nin oluşmasında aktif bir rol oynadığı Avrupa Solu kavramı çerçevesinde böyle çabalarda bulunuluyor.

Avrupa Solu ne demektir? Avrupa Solu'nu oluşturan güçlerin işbirliği hangi temelde, hangi biçimlerde ve alanlarda gelişebilir? Dergimiz İtalyan Komünist Partisi yöneticilerinden Avrupa Parlamentosu komünist grup başkanı Ganni Cervetti'ye ve çeşitli Batı Avrupa komünist partileri temsilcilerine bu soruları yöneltti. Tartışmaya Belçika Komünist Partisi MK PB üyesi Jan Debrouwere, Danimarka Komünist Partisi MK üyesi Gunnar Jorgansen, Alman Komünist Partisi Yürütme Kurulu üyesi Kurt Schacht, Büyük Britanya Komünist Partisi'nin temsilcisi Bert Ramelson ve İsveç Komünistleri-Sol Partisi'nin uluslararası işler Sekreteri Maund Sundquist katıldılar.

Tartışmaya katılanların konuşmaları aşağıdadır.

BAŞKA BİR YOL YOK

Ganni Cervetti
İtalyan Komünist Partisi yöneticilerinden ve Avrupa Parlamentosu Komünist Grup Başkanı

— Avrupa Solu kavramı üzerinde değişik yorumlar var. Bu konuda İtalyan Komünist Partisi'nin yaklaşımı nedir?

1986 yılının Nisan ayındaki 17. Kongre'mizde de belirtildiği gibi, İKP Avrupa Solu'nun bütünsel bir parçasıdır. Biz Avrupa Solu'nu en başta işçi sınıfının geleneksel partilerinin, tüm

farklılık ve çeşitliliği ile demokratik hareketin, sendikalar, kooperatifler, barış ve çevre korumacıları, kadın hareketi gibi öteki temel hareketlerin ve kültürel örgütlerin oluşturduğu bir varlık olarak görüyoruz.

Bu tutum Avrupa Solu'nun birliğini sağlama çabalarımızı biçimlendiriyor. Bizim bu yaklaşımımızı belirleyen Avrupa ve özellikle Batı Avrupa toplumundaki önemli değişiklikler, güncel sorunlar ve tek tek her sol akımın önünde duran bu sorunları çözme görevleri oldu. Bunun yanısıra, bizim anlayışımıza göre, sol monolitik bir yapıya sahip değildir ve birlikte hareket ederek Avrupa'da yenilenme sürecine yol açabilecek olan özerk bileşenlerin bir bütünüdür.

Değişik politik konumlardaki Batı Avrupa basınının sık sık Avrupa Solu'nun birliğinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorusunu ortaya attığını ve genellikle ulusal düzeyde bile, örneğin İtalya'da komünistlerle Sosyal-Demokratların arasının iyi olmadığına işaret ettiğini hepimiz biliyoruz.

Evet, biz bu çeşit kuşkuculuğun yabancısı değiliz. Bu bağlamda birkaç noktaya işaret etmek istiyorum. Birincisi, toplumsal gelişmenin hedefleri açısından, İKP geniş bir Avrupa Solu'nun birliği dışında başka bir yol görmemektedir. Daha yakından incelerseniz göreceksiniz ki, Avrupa (G. Cervetti Avrupa derken Batı Avrupa'yı kasdetmektedir) çok ilginç bir politik cepheleşme içindedir. Giderek daha açıkça görülmektedir ki, tutucu güçler hala konumlarını ve bağlarını korumakla birlikte, toplumun temel gereksinimlerini karşılayabilmeleri zorlaşmakta ve yönetici rolleri nerdeyse sona ermektedir. Bu durumda, Avrupa'nın yenilenmesi kaçınılmaz olarak Solun bir misyonu olmaktadır. Bu nedenle biz Avrupa Solu'nun Avrupa Parlamentosu içinde ve dışında, güvenlik, silahsızlanma, çevre koruması gibi global sorunlardan başlayarak işsizlik sorunu, devlet kurumları ve uluslarüstü yapılar da dahil, politik yapılar gibi belli konularda kararlı ve pratik bir eylem programı yapmasını istiyoruz.

İKP, sol ve ilerici güçlerin bugün karşı karşıya olduğu büyük zorlukların farkındadır. Acı gelişmelerin, sadece geleneksel değil, güncel gerçeklerle de ilgili farklılıkların ve bölünmelerin çapını görüyoruz. Ama yineliyorum, başka bir yol yoktur.

İkincisi, kavrayabildiğimiz kadarıyla, tek tek ülkelerde olmamakla birlikte bir bütün olarak Avrupa Solu içinde yakınlaşma ve anlayışın gelişmesine olanak veren belli değişiklikler oldu. Bu gelişme, olayları önceden görme ya da insanın kendi ülkesine karşı sorumluluğundan kaçınma çabası olarak alınmamalıdır. Solun önündeki sorunların ulusal çapta da ele alınmasını ısrarla söylüyoruz ve partiler arasındaki, sözgelimi, İKP ile İtalyan Sosyalist Partisi arasındaki ilişkilerdeki durgunluğu haklı göstermek için Avrupa örneğini vermiyoruz. Ancak şu da vurgulanmalıdır: Avrupa düzeyinde sol içinde yakınlaşma olanaklarının ortaya çıkması bir raslantı değildir. Bu yakınlaşmanın ortaya çıkmasının nedeni, birçok sorunun şimdi uluslarötesi bir nitelik alması ve ulusal çerçevede değil, ancak Avrupa düzeyinde çözülebilmesidir. Tek bir ülke ile sınırlı bir yol bu sorunların çözümüne yardımcı olamaz.

Üçüncü nokta, birlik konusunun açıkça tanımlanması sorunuyla ilgili. Bu kolaylıkla politikalardaki farklılıkların giderilmesine indirgenebilir. Bu ise farklı konumların çeşitliliğine sünger çekme yoludur. Ancak bizim, çok sayıda bileşenden oluşan toplumun yapısını ve istemlerini olabildiğince tam yansıtan bir birlik anlayışına ihtiyacımız var. Biz, farklılıkların, yalıtlanma yerine, daha çok açıklık getireceğini ve Avrupa Solu'nun tipik bir olgusu olan çeşitliliği yansıtacağını ümit ediyoruz. Bizim ihtiyacımız olan, çeşitlilik içinde birliktir.

Ganni Cervetti (d. 1933): ekonomi uzmanlığı eğitimi gördü. 1950 yılında İKP'ye girdi. İtalyan Komünist Gençlik Federasyonu'nda çalıştı ve 1970 de İKP MK üyesi ve MK'nin Ekonomik ve Sosyal Komisyon üyesi, Milano İKP Federasyonu'nun 1. Sekreteri oldu. Ganni Cervetti daha sonra kent konseyine seçildi. 1975 yılından 1979 Temmuzuna kadar İKP Sekreterliği üyesiydi ve 1976 Ekiminde İKP yönetimine katıldı. Haziran 1984'den beri Avrupa Parlamentosu komünist grup başkanıdır.

— Avrupa Parlamentosu'nun solun işbirliği için umut verici bir arena olduğuna değindiniz. Bu bağlamda, sizin başkanı olduğunuz komünist grubun çalışmaları hakkında bilgi verirseniz memnuz oluruz.

Avrupa Parlamentosu şadece değişik güçleri temsil eden bir forum olmayıp, aynı zamanda İKP'nin,"12 ülkenin oluşturduğu bir topluluk ve Avrupa'nın politik haritası" olarak adlandırdığı, değişik güçler arasındaki karşılıklı ilişki ve mevzilenmeyi yansıtmaktadır. Avrupa Parlamentosu'na bu açıdan bakıldığında, bunun solun işbirliğinin uygulamada gerekli bir ögesi olduğunu görürüz.

518 üyesi olan parlamentoda komünist grup 48 sandalyeye sahip. Bu sayıya "sempatizanlar" (politik bağlaşık olarak komünistlere katılmış olan parlamento üyeleri) da dahildir. Grubun ulusal bileşimi de şöyle: İtalya'dan 26, Fransa'dan 10, Yunanistan'dan 4 (YKP'den 3 ve Yeni Sol'dan 1), Portekiz'den 3, İspanya'dan 3 ve Danimarka'dan, Danimarka Sosyalist Halk Partisi'ni temsilen 2 üye.

Öteki gruplar gibi bizim grubumuz da uluslarüstü bir temelde işlev görüyor. Ancak vurgulamak istediğimiz belli karakteristik özellikler de var. Bunlardan biri, grubu oluşturan ulusal grupların özerkliğe sahip olması ve Avrupa Parlamentosu'nda tartışılan konular üzerine bağımsız karar alabilmeleridir. Buna bağlı olarak bir başka ayırıcı özellik de, karar alınmadan önce grupların yoğun bir görüş ve bilgi alışverişinde bulunmalarıdır.

Grubun organları -Başkanlık ve Daimi Sekreterlik- düzenli olarak toplanmakta, bu toplantılarda ulusal bileşenlerin temsilcileri bağ kurarak, bilgi değiştokuşu yapmaktadırlar. Avrupa Parlamentosu'nun bazı komisyonlarında ortak eylemler yürütmekten sorumlu komünistler var. Grup, tüm üyelerinin katıldığı toplantılar da düzenliyor.

Grubumuzda kimi konularda farklı görüşler, hatta bölünmeler bile var. Bunların başında Avrupa'nın rolü ve statüsü, özel olarak da AET konusu geliyor. Bu farklılıkların yanısıra, elbette ulusal bileşenlerin birleştiği alanlar da var. Bunların başında somut sosyal, ekonomik ve uluslararası konular, örneğin, barış silahsızlanma, güvenlik, kuzey-güney ilişkileri geliyor.

Burada şu noktayı vurgulamak yerinde olacak: Her parlamento grubunda farklı görüşler ve tutumlar, hatta birbirinden ayrı konumlar oluyor. Bu, uluslarüstü karar alma yeteneğinin gelişmekte olduğu uzun bir sürecin bir koludur.

— Komünist grubun Avrupa Parlamentosu'nda temsil edilen öteki sol güçlerle ilişkisi nasıl?

Tüm konularda ve tek tek konularda ortak görüşler oluşması için sadece komünist grup içinde ve sempatizanlar arasında değil, aynı zamanda parlamentoda temsil edilen tüm sol güçler, en başta da çeşitli sosyalist, sosyal-demokrat ve işçi partilerinden oluşan Sosyalist grup içinde de ortak bir yaklaşım sağlamaya çalışıyoruz. Bu, Solun 230'dan fazla sandalyeye sahip olması anlamına geliyor. Bazı durumlarda bu üyeleri, Portekiz Demokratik Yenilenme Partisi gibi öteki ilerici gruplar da destekliyor.

Son zamanlarda Avrupa Parlamentosu'nda, bazı durumlarda, belli başlı iki alanda Solun ortak bir yaklaşım gösterdiğine tanık olundu. Bunlardan biri uluslararası ve sosyo-ekonomik alandaki özgül durumu kapsıyor. Avrupa'daki füzeler konusunda "sıfır çözüm"ü destekleyen ve "Yıldız Savaşları" programına karşı çıkan kararların büyük önemini belirtmek isterim. Kısa bir süre önce, AET ile Ekonomik Yardımlaşma Konseyi arasında ilişkilerin geliştirilmesini, Doğu ve Batı Avrupa arasında olduğu kadar, Kuzey ve Güney arasındaki ilişkilerin de geliştirilmesini savunan girişimlerimiz geniş destek gördü. Demokratik ve temsili bir forum olan Avrupa Parlamentosu açısından bu kararların özel bir önemi vardır.

Görüşlerimizin birleştiği bir başka alan, Avrupa topluluğunun gelişmesine ilişkin ve buradaki kurumsal reformlara ilişkin sorunlardır. Enteresandır ki, Avrupa Parlamentosu'nun birçok sol üyesi bu konularda sık sık ılımlı merkezciler ve liberaller tarafından da destekleniyor.

Son olarak faaliyetlerimizin şaşmaz bir biçimde tüm demokratik güçler arasında olabildiğince geniş bir birliği, etkin sonuçlar alınmasını sağlayacak daha etkili bir çoğunluğu temsil

eden bir birliği oluşturmayı amaçladığını vurgulamak istiyorum. Bunun için Avrupa Parlamentosu'nunsesinin herkes tarafından işitilmesi için çalışmalıyız. Avrupa Parlamentosu'nun, sadece görüşlerin açıklandığı bir yer değil, politik iradenin biçimlendiği bir forum olduğuna inanıyoruz. Bu politik irade Avrupa Topluluğundaki güncel gelişmelere etkide bulunacak ve olaylara ilerici bir yön verecektir.

Avrupa Solu

Jan Debrouwere: olumsuz bir deneyimimizi hatırlatarak söze başlamak istiyorum. "Avrupa Solu" terimi İtalyan komünistleri tarafından ortaya atıldı. Bu bağlamda akla "Avrupa komünizmi"nin acı durumu geliyor. Ayrıntılarına inmeden şunu söylememe izin verin. Bu olgu, komünistlerin yeni gerçekleri daha fazla dikkate almaları gerektiği konusunda tartışma başladığı zaman ortaya çıkmıştı. Çoğu partinin gereksinimlerine uygun bir tutumdu. Ancak sonradan tartışma başka bir yöne, sosyalist ülkelerle araya mesafe koyma konusuna kaydı. Başka bir deyişle, partiler içinde ve partiler arasında çok gerekli olan bir görüş alışverişini geliştirmek yerine, tartışma, birçok komünist parti içinde büyük zorlukların ortaya çıkmasına neden oldu ve hatta kimi partilerin saflarında çatışma ve bölünmelere yol açtı. Ve tüm dünyanın gözleri önüne farklılıklarımızı sergileyerek önemli ölçüde kayıp verdikten sonra, "Avrupa komünizmi" teriminden vazgeçmek zorunda kaldık.

Bu olay, şu ya da bu terimi tanımlamadan önce terimler ve kavramlar üzerine bir tartışmaya girmememiz konusunda bir uyarıdır. Ben kişisel olarak eski yolu izleyerek, "Avrupa Solu" üzerine tartışmaya girmek istemezdim. Belçika Komünist Partisi, şu ya da bu alanda, gözlerimiz önünde olanları dikkate alarak ne yapılması gerektiğinin derinliğine incelenmesinin zorunlu olduğuna inanıyor.

1986 yılında Brüksel'de birçok komünist partisinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Tartışmalar ilginç olmasına rağmen, şu da görüldü ki, yine şu ya da bu terimin bir fetiş haline gelmesi tehlikesine düşülebilir. İşte bunun için, sorunun özünün incelenmesinden işe başlamanın, sol derken ne demek istediğimiz ve neden solun birliğinin gerekli olduğu sorusuna açıkça ve dogmatizmden uzak bir yanıt vermeye çalışmak gerektiğine inanıyorum.

Şu noktayı belirtmeden edemeyiz: Son yıllarda birçok Batı Avrupa ülkesinde, kapitalist toplumun ağır sorunlarının çözümü için çeşitli alternatifler, hatta sosyalist tipte alternatifler geliştiren güçler ortaya çıktı. Bu girişimler çevre hareketlerinin, sol sosyalist partiler denen ve çeşitli ülkelerde ortaya çıkan partilerin belli çevreleri tarafından yapıldı. Gerçi Maoist ve Troçkist gruplar da (Belçika'da en başka Flanderler) burda bir rol oynadılar (Maoistler ise hala aktifler) ama, ben burada onları kasdetmiyorum.

Sol hareketin içinde çoğulculuk özellikle Hollanda'da açıkça görülüyor. Burada sosyalist (İşçi Partisi) ve komünist partilerin yanısıra iki sol örgüt, Pasifist Sosyalist Parti ve Radikal Politik Parti aktif faaliyet yürütüyorlar. Ancak bunlar arasında bir işbirliği oluşturma yönünde tüm çabalar başarısızlıkla sonuçlandı.

Belçika'da füzelere karşı hareketin ve örgütlü işçi hareketinin büyük bir bölümü, çok sayıda uluslararası dayanışma grubu solun dışında olarak tanımlanabilir. Bunlar Hristiyan çevrelerin etkisi altındadırlar. Politik işbirliğinin herhangi bir biçimi, şu ya da bu ilerici amaca ulaşma çabası bu ayırıcı ulusal özelliği dikkate almak zorunda.

Şu kısa inceleme bile birliğin ne denli gerekli olduğunu gösteriyor. Ancak ne uğruna birlik? Bu güçlere ne teklif edebiliriz? Batı Avrupa'nın ABD'den bağımsızlığı üzerine, sosyalist ve kapitalist Avrupa arasında işbirliğinin yeni biçimlerinin bulunması üzerine, bunalıma karşı mücadele,silahlanma yarışının son bulması, Üçüncü Dünya ülkeleriyle işbirliği ve dayanışma üzerine konuşabileceğimizi zannediyorum.

Öteki konular, örneğin, sol grupların, örgütlerin ve hareketlerin bugün ve gelecekte üzerinde görüş birliğine varabilecekleri konular da dikkate değer. Ya da, Batı Avrupa'nın özgül özelliklerini yansıtan, ama kapitalizmden farklı, daha hakça ve sosyalizme giden yolda geli-

şen bir çeşit topluma varmak için gerekli politik değişiklikleri (sadece parlamento çoğunluğunun elde edilmesi değil) düşünün. Bunlara daha birçok konu eklenebilir. Ama bu özetlediklerim temelinde bile hayaller kurduracak değil, inancı arttıracak fikirler geliştirmek mümkündür.

Bert Ramelson: Sekter politikaların seyrek olarak patlak vermesine rağmen, solun geniş birliğinin her zaman uluslararası komünist hareketin bir amacı olduğunu anımsamak önemlidir. Ancak bizim için sözkonusu olan Avrupa Solu'nun birliği sorunun öne çıkarılmasının bugün son derece meşru olduğunu zannediyorum. Bu anlayışın yanlış yorumlanmasına -örneğin tek bir Avrupa devletinin ortaya çıkması, ya da, AET'nin bir çeşit federal devlete dönüşmesi gibi- karşı olduğumuz doğrudur. Eğer doğru hatırlıyorsam, bu Avrupa Solu'nun birliğinin "Sol bir Avrupa" kurulmasını olanaklı kılacağını savunan İKP'nin stratejik hedefidir.

Başka yorumlar da var. Somutlarsak, kimileri eşitsiz gelişme yasasının bugün artık geçerli olmadığını söylüyorlar ve tek bir ülkede toplumsal sistemin değişmesinin olanaksız olduğu sonucuna varıyorlar. Batı Avrupa'da tüm işçi sınıfının birliğine umut bağlanıyor. Bu kabul edilemez. Kuşkusuz, farklı ülkeler farklı hızda gelişiyorlar ve her yerde işçi sınıfı hareketinin aynı olgunluk düzeyine ulaşması beklenemez.

Şunu da kabul etmek gerekir ki, geçen beş on yıl içinde, komünistlerin birçok konuyu yeniden gözden geçirmelerini gerektiren (demokratik güçlerin potansiyeli de dahil) bir çok değişiklik oldu. Ayrıntıya kaçmadan, sadece, özellikle önemli gördüğüm kimi değişiklikleri belirteyim.

Birincisi, bilimsel ve teknolojik devrim, işçi sınıfı içinde de değişikliklere neden olmaktadır. Kol emeğine dayanmayan işlerde çalışan ve iş koşulları kol emeğine dayanan işlerde çalışanlardan daha iyi olan işçi kategorisinde artma vardır. İkincisi, çifte baskı, İngiltere'de nüfusun belli kesimlerinin, örneğin, kadınların, gençlerin ve etnik azınlıkların koşullarını kuşkusuz daha da ağırlaştırdı. Üçüncüsü, bu temel üzerinde ırkçılığa karşı, kadınlara eşit haklar verilmesi için, gençliğin hakları için savaşan, kendi sorunlarını bir bütün olarak toplumun sorunlarına bağlama çabası ile yeni ve değişik hareketler ortaya çıktı. Bu hareketlerden bazıları kendi özgül istemleri düzeyinde kalırken, diğerleri daha yüksek amaçlara yönelmeyi başardılar.

Bu nedenle, solun birliğini ilerletme ve bağlaşıklar oluşturmak için yeni olanakların varlığını gösteren nesnel etmenleri ele alıyoruz. Avrupa Solu'nun birliğinin örgütsel biçimleri konusunda şimdiden planlar yapılmasının gerçekçi olup olmadığı konusunda kuşkum var, ama barış, insan hakları, kadınların kurtuluşu, Avrupa'nın ABD'den bağımsızlığı vb. konularda ortak anlayış ve işbirliği yapabilmemizin olanaklı olduğunu da kabul ediyorum.

Maud Sundquist: Eğer yanılmıyorsam, İKP şimdi "Avrupa Solu" kavramını eskisinden daha geniş bir şekilde yorumluyor. Son kongresinde ABD'deki, Japonya ve Avustralya'daki sol hareketlerle eylem birliği için ilişki kurulması gereği belirtildi.

Önce, böyle bir işbirliği yoluna hangi amaçlarla çıkacağımıza karar vermemiz gerekir sanırım. Partimiz, birlikte faaliyet yürüteceğimiz bir çok alan olduğuna inanıyor. Örneğin, nükleer savaşın önlenmesi, doğanın tehdit edilmesine karşı mücadele ya da çeşitli ülkelerin ekonomisinde uluslarötesi tekellerin egemenliğinin sınırlandırılması gibi.

Gunnar Jorgensen: Gerçekten de, Batı Avrupa'da çeşitli sol hareketler arasında birliğe gereksinimiz var. Ancak bizim deneyimimiz gösteriyor ki, sorunun tüm yanlarını inceledikten sonra bu çabanın örgütsel yanını ele alacak bir gücün olması gerekir. Bu gücün Batı Avrupa komünist partileri arasındaki işbirliğinden doğacağını zannediyorum. Çeşitli konuların da yeterince tartışılmadığına inanıyorum. Bugün öne çıkan daha güncel sorunlar üzerine eylem birliği yapmalıyız.

Jan Debrouwere: Açıkça söyleyeyim, bu konuyu en önemli konulardan biri olarak görüyorum. Komünist partilerin kendi aralarındaki ilişkilerde bile bir sürtüşmenin sözkonusu olduğu bir zamanda, Avrupa Solu'nun birliğine komünistlerin katkısından söz etmek belki de aşırı bir istek olacaktır. Sıkı işbirliğinin sağlanamayışının bizi nasıl engellediğini göstermek için bir örnek vermek istiyorum.

1986 Temmuz'unda Michelin'in Belçika şubesi fabrikayı kapatarak 1000 işçiyi işten çıkardı. Bu olay tüm ülkeyi sarstı. Parlamentoda tartışma çıktı. Basında eleştirel yazılar yer aldı. Mitingler düzenlendi ve işten atılmakla tehdit edilenler fabrikayı işgal ettiler. Ne var ki, Michelin işletmesi kapatıldı. Partimizin burada küçük, ama iyi örgütlü bir grubu vardı. Bu grup sanayideki tüm sendikalarla ilişki kurdu. Böylelikle fabrikanın kapanması için ne ekonomik, ne de mali nedenler olduğunu öğrendik. Fabrika ekonomik bakımdan tam anlamıyla iyi bir durumda sayılıyordu. Ancak belirleyici karar Clermont-Ferrand'da, uluslarötesi tekelin Fransa'daki merkezinde alınmıştı. Michelin ABD pazarlarına girmeye çalışmış, savaşı kaybetmiş ve İngiltere, İspanya ve Belçika'da bazı fabrikalarını kapatmak zorunda kalmıştı.

1986 yılının Ağustos ayı başında bir Parti göreviyle Paris'e gittim. Fransız yoldaşlar beni Fransa'da Michelin fabrikasında FKP seksiyonu yöneticileriyle yapılan bir toplantıya götürdüler. Orada Belçika'daki fabrikanın kapatılması planlarının, bizim ülkemizdeki fabrika yönetimi ile konuşulmadan çok önce, Fransa'da bilinmekte olduğunu öğrendim. Eğer biz bunu zamanında öğrenmiş olsaydık, Belçika'da geniş bir politik kampanya başlatabilirdik. Fransız yoldaşlar, komünist partiler arasında enformasyon değiştokuşu geleneğinin ortadan kalktığı ve bunun çalışmalarımızı ters yönde etkilediği yolundaki görüşümüzü desteklediler.

Daha sonra Belçika Komünist Partisi, Michelin'in şubelerinin bulunduğu Avrupa ülkeleri (Belçika, Hollanda, Fransa, İspanya) komünist partilerinin ve Avrupa Parlamentosu komünist grubunun katıldığı bir toplantı düzenledi. Toplantıya katılanların tümü benzer gelişmelerin yinelenmesinin önlenmesi ve komünist partiler arasında enformasyon değiştokuşu için daha etkili yollar bulunmasının gereği konusunda görüş birliğine vardılar. Bazı partiler değişik görüşleri savunmasına rağmen ve hatta, nesnel ve öznel nedenlerle belli sorunlara katılmasalar dahi, bu gereksinimin sorunların birlikte tartışılması ve çözümü için işbirliği yapılmasına engel oluşturmayacağına eminim.

Brüksel'deki toplantıya katılanlardan birinin dediği gibi, Michelin yönetimi şubeleriyle birşey konusunda tartışmak istediği zaman genel müdür uçağa atlayıp doğrudan Tokyo'ya ya da Güney Afrika'ya uçar. Ama komünistlerin, aralarında 1000 km ya da daha az bir mesafe olan partilerin bir toplantısı 6 haftada düzenlendi. Komünistler arasında daha iyi, somut ve daha etkin bir işbirliği, kuşku yok ki, politik yarar sağlayacak ve Avrupa Solu'nun eylem birliğine katkıda bulunacaktır.

Kurt Schacht: Birlik konusu bizim ülkemiz açısından da önemli. Özellikle sosyal-demokrat yönetim de buna ilgi gösteriyor. Almanya Sosyal Demokrat Partisi Federal Sekreteri Peter Glotz Avrupa Solu üzerine bir kitap bile yazdı ve kitabında işbirliği gereksinimini vurguladı (kuşkusuz reformist bir temelde). Marksist-Leninist partilerle eylem birliği daha başından sözkonusu edilmiyor. Bu tür anlayışların Batı Avrupa işçi sınıfı hareketinin önündeki görevleri yerine getirmesine yardımcı olacağına inanmıyoruz. Ama bu sorunun sosyal-demokratlar tarafından öne konması, üç nedenle bunun güncel bir sorun olduğunu kanıtlıyor.

Birincisi, uluslararası durumun gerginleşmesi. İkincisi, kapitalist sistemi rahatsız eden bunalımın derinleşmesi ve özellikle emekçi halkın durumu. Üçüncüsü ise, uluslararası sermayenin işçi sınıfının mücadelesini, komünist hareketi ve öteki ilerici güçleri bastırmak için artan ölçüde uyumlu eylemleri.

Benim görüşüme göre, Avrupa Solu'nun eylem birliği için sadece bir gereksinim değil, aynı zamanda artan olanaklar da vardır: En başta geniş barışçı, demokratik hareketlerin faaliyetlerindeki yükseliş (ulusal düzeyde sol içinde bu anlamda işbirliği görülüyor), kapitalist ülkelerde emekçi halkın sosyal haklarını savunma çabaları, yığınsal işsizliğe karşı mücadele, sosyalist ve sosyal-demokrat partiler içinde varolan çelişkilere rağmen, ciddi değişikliklerin olması ve kurtuluş hareketleriyle artan dayanışma buna örnektir.

Sendikalar arasında ve özellikle, uyumlu eylemlerin çeşitli biçimlerinin ortaya çıktığı barış hareketi içinde de işbirliği gelişiyor. Örneğin, FAC'de Hasselbach'da 11 Ekim 1986'da yapılan büyük (200 bin kişi) mitinge İskandinav ülkelerinden, İngiltere, ABD ve Hollanda'dan tem-

silciler de katıldı. Bunlar, beslemeye devam etmemiz gereken birlik filizleridir. Avrupa Parlamentosu içinde sol güçler de bir ölçüde işbirliği yapıyorlar. Alman Komünist Partisi, FAC'de politik nedenlerle meslek yasağı uygulamasına karşı çıkan sol üyelerin ortak eylemlerine büyük önem veriyor.

Ancak, bütününde Avrupa Solu'nun eylem birliğinin bugünkü düzeyi yeni olanakların hala gerisinde kalmaktadır. Biz bunu en başta komünist partiler arasındaki ilişkilerin yetersizliğine bağlıyoruz ve burada ben daha önce söyleneni yineliyorum. Böyle bir işbirliğini geliştirme ve güçlendirmenin zamanıdır sanırım. Batı Avrupa komünist partileri birçok ortak çalışma grubu ve tartışma toplantısı düzenlediler, ama bu hala ihtiyacımız olandan çok uzaktır. Ben kişisel olarak Batı Avrupa'da ve başka yerlerde sosyal-demokratlar ve sosyalistler arasındaki işbirliğinin, komünist partiler arasındaki işbirliğinden daha iyi olmasından rahatsızlık duyuyorum. Sosyalist Enternasyonal'le rekabet edecek hiçbirşeyimiz yok ve bu biçimde bir işbirliği gündemde bile değil. AKP, bu durumdan şikayet etmenin yeterli olmadığına inanıyor. Bizim bu durumu düzeltmek için her olanağı kullanmaya ve ilerletmeye ihtiyacımız var.

Komünist partiler arasındaki işbirliğinin temeli son yıllarda nesnel olarak genişliyor. En başta Amerikan füzelerinin yerleştirilmesinin durdurulması, varolanların sökülmesi, Avrupa'daki tüm orta-menzilli füzelerin kaldırılması ve konvansiyonel silah yığınaklarının sınırlandırılması konusunda anlaşmaya varılması için birlikte mücadele edebiliriz. İşbirliğinin, Avrupa'daki kapitalist ve sosyalist ülkeler arasındaki ilişkileri, özellikle ekonomik alanda, kültürel alanda, çevre koruması alanındaki ilişkileri geliştirmesi hedeflenmeli; bu işbirliği, emekçi halkın sosyal hakları için, tutucu güçlere karşı, yığınsal işsizliğe ve yeni yoksulluğa karşı, gençliğin geleceği için mücadeleyi de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Ancak, eğer işbirliği yapanların tümünün bu işbirliğinde çıkarı varsa, farklılıklar açıkça ve açık yüreklilikle tartışılırsa, ortak hedefler ve çıkarlar öne çıkarılırsa işbirliği gelişebilir. Tartışmamızın, böyle bir yaklaşımın olanaklı olduğunu gösterdiğini sanıyorum.

Birleşik Sol Koalisyon, geçen yıl Peru'daki yerel seçimlerde yeniden ikinci sırayı aldı, böylece Alan Garcia'nın burjuva reformist hükümetine bir alternatif oluşturduğunu kanıtladı. SDP, komünistler ve öteki demokratik, anti-emperyalist örgütlerle birlikte Birleşik Sol içinde yer alıyor. Alfredo Filomeno ve Juan Borea dergimizin (WMR) sorularını yanıtladı.

SOLDA DÜŞMANIMIZ OLMAMALI

Alfredo Filomeno
Peru Sosyalist Devrimci Partisi (SDP) Genel Sekreteri

Juan Borea
SDP Ulusal Yönetimi Üyesi

— Partiniz nasıl kuruldu? Peru'nun politik yaşamındaki yeri nedir? Ana hedefleriyle toplumsal tabanı hakkında bilgi verir misiniz?

— Sosyalist Devrimci Parti, Peru demokratik hareketinin özellikle zorlu bir dönemden geçmekte olduğu 1976 yılının Kasım ayında kuruldu. Bir yıl önce General Velasco Alvarado'dan cumhurbaşkanlığını devralmış ve önceki yönetimin reformlar politikasından köklü bir dönüşü gerçekleştirmişti. Sürekli bir olağanüstü hal ve sıkıyönetim vardı, başka engeller ve baskıcı önlemler yürürlükteydi. Bu koşullarda, 1976 yılı ortalarında toplumun değişik kesimleri arasında bir partinin örgütlenmesi düşüncesi doğdu. Düşünce Velasco Alvarado ile çalışmış askerlerden ve General Velasco'nun gerçekleştirdiği değişimlerin ardından Peru politik yaşamında önde gelen bir rol oynamaya başlayan toplumsal kesimlerden, örneğin tarım reformunun yeni haklar kazandırdığı köylüler, sanayi toplulukları denen organlarda (işletmelerin ortak yönetim organı) yer alan işçi ve memurlar, özellikle basının sosyalizasyonu planını başlatanlar içinde olmak üzere ilerici aydınlardan kaynaklandı. (Bu planın uygulanmasına Morales Bermudez hükümeti tarafından son verildi.)

Örgütümüz, ülkenin sorunlarını Peru'nun kendine özgü bir kimliği ve özgül nitelikleri olan bağımsız bir devrimci sürece sahip olduğu görüşü temelinde, dünyada meydana gelmiş devrimlerin deneyimi ışığında çözmeyi hedefleyen ulusal bir sol kanat partisidir. SDP, daha kuruluşunda, sol içinde düşmanı olmadığını açıkladı. Bu, şu anda anlamsız gelebilir, ancak on yıl önce sol kanatta en az 30 parti vardı. Bir başka deyişle, SDP daha o zaman iç çatışmaları

reddetti ve hiçbir sol partiyi düşmanı olarak görmedi. Bu yaklaşım, daha sonra Birleşik Sol haline gelen oluşum için bir temel olarak görülebilir. Gelecek toplumu kurmaya yönelik programımızın ana karakteri bu toplumun özyönetimci birimler tarafından yönetilmesidir.

SDP, daha kurulur kurulmaz bir dizi ciddi zorlukla yüz yüze geldi. İçlerinde dört yüksek rütbeli eski subay da olmak üzere, kurucularından birçoğu altı hafta içinde ülkeyi terketmek zorunda bırakıldılar. Bunlar arasında tarım reformunun hazırlanmasında ve yaşama geçirilmesinde Velasco Alvarado ile birlikte çalışmış olan, önde gelen politik liderlerden, emekli Tümgeneral Lenidas Rodriguez de bulunuyordu.

SDP, bu politikanın mirasına sahip çıkıyor ve özellikle köylüler arasında olmak üzere, kayda değer bir etkinliğe ve saygınlığa sahip bulunuyor. Velasco Alvarado'nun tarım reformu, açık seçik bir politik görüşü olmayan ancak, önce içgüdüsel olarak, daha sonra ise bizim yardımımızla kurtuluşun tek yolu olarak sosyalizm düşüncesini benimseyenlerin yer aldığı bir hareket yaratmıştır. Ancak bu, partinin destek bulduğu tek toplumsal kesimin köylülük olduğu anlamına gelmiyor. Kentsel bölgelerde, orta sınıfların yoksullaşan kesimlerinin ve ülke içinden kente göçerek "yeni mahalleler" denizinde yaşayanların desteğini görüyoruz. SDP'de, ilerici aydınların önemli bir kesimi de yer alıyor.

— SDP ile Peru Komünist Partisi'nin konumlarında ortak olan noktalar hangileridir? Hangi konularda ayrı düşünüyorlar?

— Partimizin doğuşu solun tüm mensupları tarafından olumlu karşılanmadı, ancak PKP bu girişimi açık olarak onayladı. PKP, aynı zamanda o dönemde Velasco Alvarado'nun başlattığı tarihsel sürecin önemini temsil eden tek partiydi. Daha sonra, 1980 yılında, halk yığınlarını ortak bir seçim cephesinde birleştirmek için birlikte bir dizi girişimde bulunduk. Bunların tümü tam anlamıyla başarılı oldu denemez. Yalnızca PKP, SDP ve üç küçük grubu birleştiren Birleşik Sol koalisyonunu kurabildik. Öteki sol kanat partileri dışarda kalmayı tercih ettiler. Toparlarsak, ulusal önemdeki temel konularda PKP ile anlaşıyoruz: sol güçlerin birliği olmadan ne ülkeyi demokratikleştirmek, ne de devrimci gelişmeyi sosyalist bir perspektifle ilerletmek olanaklıdır.

Kuşkusuz, iki parti arasında kimi farklılıklar da vardır. Asıl önem taşıyanı belki de ideolojideki farklılıktır. PKP Marksist-Leninist bir parti. Biz kendimizi Marksist-Leninist bir parti olarak görmüyoruz. Gerçekliği analiz etmek için bilimsel bir yöntem olarak ve dünya devrimci pratiğine katkısı açısından Marksizmin öneminin bilincindeyiz, ancak temel önemde gördüğümüz kimi kavramlarımız ideolojik bakımdan Marksist-Leninist olarak tanımlanamaz. Politikada ve devrimci pratikte Marksizmin rolünü tanımakla birlikte, örneğin, bu öğretinin felsefi ilkelerini tümüyle kabul etmiyoruz. (Ama, SDP'nin birçok üyesinin bunları kabul etmekte olduğu da belirtilmelidir.)

— SDP'nin Sendero Lumisano[1] karşısındaki tutumu nedir?

— Tutumumuz açıktır: Ülke terörizme başvurarak kurtarılamaz. SDP ile Sendero Lumisano arasında en ufak bir ortaklık yoktur. Bilerek ya da bilmeyerek bir zamanlar Kamboçya'dakine benzer bir model yerleştirme denemesi anlamına gelen düşüncelerle ilgimiz yoktur. Yığınların rolünü reddetme, onları teröristlerle bir konuma düşürüyor. Ancak ilerici güçlerin birliği ile sağlanacak birşeyi terörcü yöntemlerle elde etmeyi hedefliyorlar. Sendero Lumisano tüm dünyayı düşmanı olarak değerlendiriyor ve üyeleri de, geniş çaplı ulusal kurtuluş mücadeleleri, sosyalizmin inşa süreci ve gerici burjuvazinin politikası arasında bir fark görmüyorlar. Böyle bir dünya görüşüyle (kimileri bunu safça, kimileri ise saldırgan buluyor) Sendero Lumisano, kendisinin, "yeryüzündeki yeni devrimci güçlerin" çekirdeği olduğunu iddia ediyor. Pratikte bu tür bir yaklaşım yalnızca ve yalnızca emperyalizmin işine geliyor. Sendero Lumisano, ülkede seçim yenilgisiyle yalıtlanmış olan sağcı güçlerin demokratlara yönelik baskılarını haklı göstermele-

---

(1) Pol-pot benzeri terörist bir örgüt.

rine yarayacak koşullar yaratıyor. Geçen yıllarda 7 bin Peru'lu şiddetin kurbanı oldu. Silahlı Kuvvetlerin ve polisin yığınsal kırımlarını mahkum ederken, bu cinayetlerin büyük bir bölümünde Sendero Lumisano'nun sorumluluğu olduğunu da teslim ediyoruz. Bu aşırı oluşumun anti-burjuva sözlerine karşın, kurbanlarının tümü olmasa bile,çoğu yönetici çevrelerden değildir. Köylülerin, işçilerin, asker ve polislerin öldürülmesi ülkedeki yönetim biçimini değiştirme açısından hiçbir işe yaramazken, yoksul ailelerdeki dullar ve öksüzlerin sayısını arttırıyor.

— *Size göre Peru'daki durumu normalleştirmenin yolları nelerdir?*

— Sol güçler ülkede barış için mücadele etmelidir. Eğer Birleşik Sol 1990'daki genel ve yerel seçimlerde güçlü konumlar elde ederse, yönetici blok haline gelebilir. Ama, terörizme bugünden son vermenin yollarını aramak görevimizdir. SDP'ne göre, ülkeyi barışa kavuşturmak en azından iki önkoşulu gerektirmektedir.

Birincisi, ülkenin kimi bölgelerinden derin bir yoksulluğa neden olan ekonomik ve toplumsal sorunlara bir çözüm bulunmalıdır. Böylece Sendero Lumisano'nun nüfusun bir kesimi tarafından desteklenmesinin nedenleri ortadan kaldırılabilir. Polisiye ya da askersel yöntemler yerine, ekonomik yöntemlere vurgu yapmaktayız ve çarenin dönüşümleri gerçekleştirmek olduğu inancındayız.

İkincisi, toplum yaşamının şiddete karşı mücadele edilmeden demokratikleştirilemeyeceği bilinmelidir. Birleşik Sol, alternatif haline gelir gelmez, Sendero Lumisano'ya karşı kararlı bir politik zafer sağlamalı ve benzeri grupların gelecekte de ortaya çıkmasını engellemelidir. Peru halkının ve öteki Latin Amerika ülkelerinin, güçlerimizi daha da artırmak için demokrasinin yeni biçimlerinin zorunlu olduğunu görmeleri stratejik bir önem taşımaktadır. Gericilik artık sola karşı genel bir anti-demokratiklik suçlaması yapamamakta ve ilerici yığınsal örgütlerin gücüne karşı direnişte zorlanmaktadır. Örneğin, Peru'da evsiz barksızlar, anneler birlikleri ve "bir bardak süt" komiteleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuncusu, başka ülkelerdekiler için biraz yabancı gelebilir, ama Peru'daki faaliyeti yaşamsal ve çok anlamlıdır: Bu komitelerin amacı, her çocuğa günde en az bir bardak süt sağlamaktır. Yine, köylülerin polisin kötü davranışlarına, hırsızlara ve Sendero Lumisano'nun eylemlerine karşı koymak için oluşturdukları savunma komiteleri vardır. Eğer Birleşik Sol, doğrudan demokrasinin henüz başlangıç halindeki biçimlerini daha güçlü hale getirmeyi başarır ve tabandaki girişimleri desteklerse, yalnız teröristlere karşı değil, aynı zamanda yerel gericilere karşı da zafer kazanacağımız gün gelecektir.

— *Size göre ülkenin demokratikleştirilmesine katkıda bulunabilecek güçler hangileridir?*

— Koalisyonumuz bu süreçte muhakkak ki başlıca rolü oynamalıdır, ancak Birleşik Sol'un gösterdiği birlik çabaları sendikalar, köylü birlikleri ve genel olarak yığınlar tarafından desteklenmelidir.

Peru'da kadın hareketi çok aktiftir. Kadınlar geçen yılların belli başlı tüm maden grevlerine katıldılar, grevcilerin yiyeceklerinin karşılanmasına yardımcı oldular ve polisin baskılarını kınayan gösterilerde yer aldılar. Kimi durumlarda, kadınlar çocuklarıyla birlikte başkente doğru düzenlenen yüzlerce kilometrelik protesto yürüyüşlerine katıldılar. SDP, kadın hareketine büyük bir dikkat ayırıyor, ama kadının kurtuluşu tüm öteki emekçi halkın kurtuluşundan ayrı sağlanamaz ve ancak ortak düşmana karşı birleşik mücadele ile sağlanabilir.

Öğrencilerimiz üzerine de birkaç söz söyleyelim. Öğrencilerin sendikalar ve köylü hareketleri ile bağları, onların Peru'nun demokratikleştirilmesi doğrultusunda çok şey yapabileceklerini göstermektedir.

Silahlı Kuvvetlere ve bizim bu kuruma karşı tutumumuza gelince, SDP'nin kurucuları ve bugün de üyeleri arasında birçok emekli askerin bulunduğunu tekrar hatırlatmalıyım. Sena-

törlerimizden biri, Jorge Fernandez Maldonado, 35 yıllık hizmetten sonra başkomutanlık rütbesine erişmişti. SDP'nin kuruluşundan bu yana başkanlığını yapan Leonidas Rodriguez ordudan yetişmiş bir başka generaldir. Peru halkının üniforma giyen ile giymeyen arasında bir fark görme alışkanlığından kurtulması zamanının geldiğini düşünüyoruz, çünkü böylesi bir tutum yalnızca sağcıların işine yarıyor. Değişik dönemlerde gericilik ülkeyi askerlerin aracılığıyla yönetti ve kimi zaman da, sivil hükümetler üzerinde denetim kurmak amacıyla orduyu bir darbe tehditi olarak kullandı. Ancak sınıf mücadelesi tüm devlet kurumlarında olduğu gibi Silahlı Kuvvetler içinde de yürüyor. Eğer sol orduyu tümüyle ve her zaman için karşı kampa koyarsa, bundan yalnızca karşıtlarımız yarar görür. Bu durumda, çatırtı koptuğunda, birçok asker halkın yanında yer almaz.

Velezco Alvarado hükümetinin Peru'nun gördüğü en iyi hükümet olduğu ve ülkede herhangi bir sivil hükümetten daha çok iş yaptığı herkes tarafından kabul edilmektedir. Velazco Alvarado hükümeti, oligarşiyi ortadan kaldırmaya yönelik önemli reformlar başlattı, banka ve maliye alanında devletin rolünü artıran birçok girişimde bulundu ve bir dizi işletme kurdu. Dış politikada açıklamalarla yetinmedi ve birçok ülkeyle ülke tarihinde ilk kez olarak çok yönlü ilişkiler kurdu. Bu deneyim ışığında, şu anda Silahlı Kuvvetleri, ilerde öncülüğünü Birleşik Sol'un yapabileceği bir demokratikleştirme ve ulusal gelişme sürecine çekme perspektifi olduğunu reddetmek çok kötü bir hata olur.

— Yoldaş Borea, sorum size yönelik: Sizin samimi bir Katolik olduğunuzu biliyoruz. Devrimci harekete nasıl katıldınız? Peru'nun günümüzdeki politik yaşamında kilisenin nasıl bir yeri var?

— Evet, Katolik cemaatinin üyesiyim, teoloji öğrenimi gördüm ve papaz olmak amacındayım. Bu isteğimi unutmuş değilim, ancak geçen yıl SDP'nin Ulusal Yönetimi'ne seçildim, görevimin çok yönlü yükümlülükleri nedeniyle görev sürem boyunca eğitimime ara vermek durumunda kaldım.

Latin Amerika'da pek çok insan devrimci harekete yalnız kilise hareketinde yer aldıkları ve İncil'i okudukları için katılıyorlar. İnsanın insan tarafından baskı altında tutulduğu, açlık ve yoksulluğun olduğu bir toplumsal sistemde Katolik olarak yaşamanın, dinimizin öğrettiği gibi yaşamanın olanaksız olduğunu anlamamıza yardımcı olan İsa Mesih'tir. Bu, inancımıza tamamen terstir. Peru'da ve kıtanın öteki ülkelerinde binlerce, yüzbinlerce Katolik, inançları gereği devrimin bayrağı altına girmişlerdir; çünkü, var olan düzeni değiştirmenin, kapitalizme son vererek sosyalizmi kurmanın gerekliliğine inanmışlardır. Başka bir deyişle, dinimizin temel akidesi olan insanların kardeşliğini yaşama geçirmenin gerekliliğini farketmişlerdir.

Bu bir başka tür gerçekliğe, ya da, değişik bir şemalar bütününe alışmış birine yabancı gelebilir; ancak yaşam her zaman şemalardan daha zengindir. Ben şahsen, ölüm de içinde tüm tehlikeleriyle devrimci mücadeleye, eğer inancım buna zorlamasaydı katılmazdım. Latin Amerika'da pekçok insanın deneyimi de aynı yöndedir.

Değişik kültürel ve tarihsel nedenlerden dolayı Katolik Kilisesi Peru politik yaşamında geleneksel olarak önemli bir yere sahiptir. Sesini çıkaran papazlar halkımız arasında çok geniş dinleyici kitlesi bulmaktadır. Kilisemiz birçok yığınsal araca sahiptir, özellikle yüksek okullar, hayır kuruluşları ve cemaatleri vardır. Bu sayede halkla, özellikle en yoksul ve muhtaç kesimleriyle sürekli bağı vardır. Böylesi bir sistemi değiştirmenin gerekli olduğu sonucuna götüren de çoğunlukla bu oluyor.

Ancak kilisenin tüm kesimlerinin böylesi bir görüşe sahip olmaktan çok uzak olduğu da kabul edilmelidir. Örneğin, kapitalist yapıları korumayı amaçlayan *Opus Dei* gibi gericiler de vardır. Ama cemaatle çalışan aktif Katoliklerin çoğu, mutlaka üyesi olmasalar da, sol kanat partilerine sempati duyuyor. SDP sıralarında ve Ulusal Yönetimi'nde de birçok samimi Katolik bulunuyor.

— ***Son olarak, dergimizden bir isteğiniz var mı?***

— Eğer derginiz şu ya da bu biçim altında, Latin Amerika'daki devrimci güçlerin birliği sorununun derinlemesine tartışılmasını örgütleyebilirse,son derece yararlı olacaktır. Çünkü bu sorun, kimi son derece vaadedici süreçlerin gerilemesinin ardında yatan nedendir. Buna ilişkin sorunların teorik açıdan işlenmesi de, tüm dünyadaki okuyucuları bilgilendirme ve görüşlerini biçimlendirme bakımından derginizin yapabileceği bir diğer katkı olacaktır.

İspanyol Franco diktatörlüğüne karşı mücadele ettiği yıllarda "Marcelino yoldaş" sözü, emekçilerin, demokrasi ve sosyal ilerlemenin çıkarlarına kendini toptan adamışlık anlamına geliyordu. Camacho, Cumhuriyetçi ordunun saflarında çarpıştı. İspanya'da Cumhuriyetçilerin yenilgisinden sonra yeraltına geçti. İlk kez 1940 yılında tutuklandı ve 12 yıl hapis cezasına mahkûm edildi. İki yıl sonra İspanyol Fasındaki toplama kampından kaçtı. Sendikal harekete aktif olarak katılmak için 1957'de yurda döndü. 1964'te Madrit'teki metal işçilerinden oluşan ilk İşçi Komisyonu'nu kurdu. 1960'lı ve 1970'li yıllarda sık sık tutuklandı, uzun süreli hapis cezalarına çarptırıldı. Ancak dünya kamuoyunun baskısı sonucu, her seferinde hükümet onu serbest bırakmak zorunda kaldı. Toplam 14 yılını demir parmaklıklar ardında geçirdi. Camacho, 1976 yılından beri İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Yürütme Konseyi üyesidir. 1977 ile 1982 yılları arasında da milletvekilliği yapmıştır.

M. Camacho'nun dergimizin sorularına verdiği yanıtlar aşağıdadır:

ŞEMALARI KIRAN BİR HAREKET

Marcelino Camacho

İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Yürütme Konseyi üyesi, İşçi Komisyonları Sendika Konfederasyonu Genel Sekreteri

— 20 yılı aşkın bir süredir başında bulunduğumuz İşçi Komisyonları Sendika Konfederasyonu, İspanya'daki en yığınsal ve etkili örgütlerden biri durumuna geldi. Bu başarının "sırrı"nı nasıl açıklarsınız?

— 1986 yılındaki en son sendika delegeleri seçiminde, biz ülke çapında, hükümetteki İspanya Sosyalist İşçi Partisi'ne yakın olan Genel Emekçiler İttifakı'ndan 150 bin daha fazla oy aldık. Üstelik bu sonucu, seçimler eşiğinde hükümetin İttifak'a 4 milyar peseta vermesine rağmen elde ettik.(1) Bütün büyük fabrikalarda, demiryolları, telefon sisteminde, hatta bazı ban-

(1) Bu miktar, 31.5 milyon ABD dolarına eşittir. *(Derginin Notu.)*

kalarda biz üstün geldik. İşçi Komisyonları etkilerini artırdılar. Safları da genişlemeye devam etti. Bu arada belirteyim: Örgütün adı, artık örgütün bileşimini yeterince doğru yansıtmıyor. Komisyonlar, erkek ve kadın işçiler yine sayıca ağır basmakla birlikte, geleneksel olarak işçi diye adlandırdığımız insanlardan başkalarını da bir araya getiriyor. Sendikal konfederasyonumuz, teknisyenleri, diplomalı-ücretli uzmanları bünyesinde topluyor. Ücreti biraz fazla da olsa, fabrikadaki konumu yüksek de olsa, teknisyenler, herhangi bir işçiden farklı değildir. Bilimsel-teknik devrimin etkisi altında işçi sınıfının iç yapısı değişikliğe uğruyor. İşçi sınıfının bileşimi içinde, birbirinden farklı kesim ve gruplar ortaya çıkıyor.

İşçi Komisyonları, yeni bir görüntüye geçiş süreci içinde olan bir sınıfın değişik yanlarını yansıtmaya çalışıyor. Dikkat edilirse, yeni bir görüntü diyorum, yeni bir doğa, yeni bir öz değil! Mücadelenin amacı nasıl sosyalizm ise, sınıfın özü de değişmiyor.

Bugün, örneğin, geleneksel seri imâlat yöntemleriyle çalışan eski bir otomobil fabrikasındaki yöntemleri, sözgelimi, robotlarla çalışan bir işletmede, ya da, petrolün üç kilometre uzaktaki kumanda odasından rafine edildiği bir petrokimya tesisinde kullanmanın anlamı da, yararı da yoktur. Yaklaşımımızdaki fark, bundan ileri geliyor. Değişikliklere ayak uydurmaya çalışıyoruz.

İşçi sınıfının sosyo-ekonomik açıdan, dolayısıyla politik bakımdan, dünya görüşü düzeyinde, belli ölçüde daha çoğulcu duruma geldiğini görüyoruz. İşçi Komisyonları'nın bir *sınıf* sendikası olduğunu söylerken, işte sözün tam da bu geniş anlamını kasdediyorum. Besbelli ki, etkili olabilmek için sınıf sendikası, *yığınsal olmalıdır. Bu, sınıf içinde dünya görüşleri, dinsel eğilimleri birbirinden farklı olan kesim ve grupları göz önüne almak anlamına geliyor. Demek ki,* çoğulcu olmalıyız. Aynı şekilde, sendikal *birlik* olmadan, emekçi sınıfların çıkarları için mücadelenin etkili olamayacağı da doğrudur. Bundan ötürü, birbiriyle çelişkili de gözükse, aynı zamanda hem çoğulcu, hem de tekçi olmak gerekiyor.

Son olarak, örgütün sınıfsal niteliğini, yığınsal karakterini, çoğulculuk ve birliği uyumlaştırmada ancak *demokratlık* bize yardımcı olabilir.Hiç kimsenin, özellikle hiçbir ulusal azınlığın kendi gururunun yaralanmış, kendi çıkarlarının zedelenmiş olduğunu hissetmemesini sağlamalıyız. Konfederasyonun yürütme ve danışma organları için yapılan bütün seçimlerde nisbi temsil esasına kesinkes uyulmaktadır. İspanya'da bunun uygulandığı benzeri bir örgüt yoktur. Genel kural çoğunluk sistemidir. Üç yıl öncesi en son kongremizde, yönetim organları için dört ayrı aday listesi gösterildi. Kararların çoğu genel kurullarda alınıyor. Referandum yoluna da başvuruluyor.

Benim çalıştığım sendika; partilerden, hükümetten ve elbette işverenlerden bağımsızlık ilkesine dayanarak işliyor. Tersi olsa, birisi bizi şu ya da bu örgüte "bağlama"ya çalışsaydı, o zaman konfederasyonumuzun bütünlüğünü koruyamaz, kaçınılmaz olarak parçalanırdık.

Kanımca, sendikal çalışmada bazı genel yasallıklar, genel kurallar vardır. Bunlardan ikisini öne çıkarayım: Birincisi, bir işçi örgütü *militan* bir nitelik taşımalı, sürekli emekçilerin çıkarlarını savunmaya yönelik istemlerde bulunmalıdır. Bu, bütün sınıfın ileri gitmesini sağlar, deneyim biriktirmesine yardımcı olur. Kapitalist sömürüyü ortadan kaldırma, sosyalizme geçme gereğine ikna eder. Reformist sendikacılık ile, sınıfsal ufkunun bilincinde olan, ileriye yönelik sendikal hareket arasındaki fark da işte buradadır.

İkincisi, sendika bir öncü değildir. Genel sınıfsal bir niteliğe sahiptir ve yığınsal bir örgüt olma durumundadır. Ancak, emekçilerin *çoğunluğu* işverenlere karşı mücadelede birleşirlerse, işverenlerin direnişi kırılabilir.

— Örgütlü işçi hareketi ile milyonlarca işsiz arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Daha önceleri yığınsal işsizlik çokçası devresel bunalımlar sonucu ortaya çıkarken; kapitalist sistemde şimdi bir de bu issizliğe bilimsel-teknik devrimin neden olması, karşılıklı ilişkinin özgüllüğünü oluşturuyor. Üretimdeki artışla tüketimde buna eşdüşen artış birbirine paralel bir seyir izleyemiyor, emeğin üretkenliğindeki artış, çalışma saatlerinde buna uygun bir kısaltmaya yol açmıyor.

İşsizlik, yapısal ve sürekli bir niteliğe bürünüyor. Bugün İspanya'da 3 milyon insan işsiz ve bu sayı, işgücünün yüzde 22'sini buluyor. Birbuçuk yıl önce, iki yıldır işsiz olanlar bütün işsizlerin yüzde 17'sini oluşturuyordu. Bugün bu oran, yüzde 35'e kadar yükseliyor. Böylece, zorunlu aylaklık süresi uzuyor. Buna zorlanan emekçilerin sayısı da artıyor.

İşsizliğin değişik sosyal ve politik sonuçları ortaya çıkıyor. İşini yitiren pekçok insanın fabrikayla bağı kopuyor, sendikal örgütle ilişkisi kalmıyor, mücadeleden uzaklaşıyor. Böyle bir durumda, bir zamanlar Almanya'da olana benzeyen bir tehlike ortaya çıkabilir. Bilindiği gibi, Hitler'in iktidara gelmesini işsiz kitlelerin varlığı, kolaylaştırmıştı. Elbette, bizdeki durum değişik. Ama tarihin dersleri unutulmamalı.

Öyleyse, işsizler nasıl örgütlenmeli? Bazı eylemlere, toplantı ve gösterilere rağmen, "istenmeyen" insan kitlelerini harekete geçirebilecek araçları henüz bulmuş değiliz. Öteki emekçilerin çıkarlarını, beklentilerini yansıtan, onların da destekleyebileceği bir istemler programına gereksinimiz var.

— ***Değişik demokratik hareketlerin örgütlediği gösterilerin ön sıralarında sık sık görülüyorsunuz. Sendikalar dahil, uzun yıllar kitleler arasında çalıştınız. Bu deneylerden çıkarılmış, şimdi en değerli saydığınız dersler hangileridir? Bu çalışmada, bir komünist yöneticinin ilkeleri neler olmalı?***

— Evet, son zamanlarda İspanya büyük halk hareketleriyle çalkalandı. Ülkenin NATO üyeliğine,(2) emekçilerin haklarını, kazanımlarını kısıtlama girişimlerine, özellikle emeklilerin durumunu kötüleştiren yeni yasaya karşı eylemler, çıkışlar oldu. Yeraltı maden işçilerinin eylemleri gibi, kırsal alanlardaki gösteriler, örneğin, Andalucia'ya doğru büyük köylü yürüyüşü gibi, 1987 yılı başlarında alevlenen öğrenci huzursuzlukları gibi sosyal anlaşmazlıklar, kamuoyunda geniş bir yankı buldu.

Bütün bunlar, ülkenin geniş kapsamlı sosyo-ekonomik değişikliklere duyduğu gereksinimin göstergeleridir. Bu bakımdan, dikkatleri kitle hareketleri üzerinde odaklaştırmamız, bu hareketlerin eğilimlerini, gelişme yönlerini anlamamız, onlarla ilişkilerde izlenecek ilkeleri bulup çıkarmamız ivedi, dirimsel bir görev olarak önümüzde duruyor.

Bana göre, bir komünist yöneticinin şunu hatırlaması hep önemlidir: Yıllar önce Georgi Plehanov'un *Tarihte Bireyin Rolü* adlı kitabında belirttiği gibi, herhangi bir liderin rolü, onun bireysel yeteneklerinden çok (elbette bu da çok önemlidir), henüz kendini hissettirmemiş, su yüzüne çıkmamış bile olsa, güçlü toplumsal akımları sezme, dikkatle gözleme becerisine bağlıdır. Söz konusu olan, onları sınıfsal açıdan belirleyip değerlendirebilmektedir. Elbette tarihte baş rolü oynayan halktır. Ama onlar bu işi çokçası "kabataslak" yaparlar. Halk liderlerinin ise onların özlemlerini dile getirmesi, hareketin yönünü göstermesi gerekiyor.

Bence, kitle hareketlerinin doğuşunu belirleyen kalıp kurallar yoktur. Bu hareketler, belirli standartlar içine sokulamaz. Elbette komünistler, *örgütleyici* bir güç olarak hareket etmeye çalışırlar. Ancak deneyimimiz, özellikle sendikalardaki çalışmalarımız gösteriyor ki, bu tür hareketleri birer "aktarma kayışı" gibi kullanma girişimleri, nerdeyse bunların tasfiyesi anlamına geliyor. Bu hareketler, kendi bağımsızlıklarını, kendi dinamiklerini korumalıdır. Bu demek değildir ki, söz konusu kuruluşlar işçi partilerine *muhalefet* etsinler. Hayır, tam tersine, karşılıklı iyi ilişkiler, her ikisinin de özerkliğini varsaymakta, öngörmektedir.

Şematizm, kalıplara tutkunluk, kitle hareketlerinin ölümü demektir. Çünkü çoğu kez, en genişi, politikaya katılmanın kendiliğinden olan biçimleridir. Burada kötü olan kendiliğinden patlama, insanların zincirlerini fırlatıp atmaları değildir, kötü olan, sürecin daha ileriye gitmediği, "kendiliğindenciliğe" doğru yozlaşmanın olduğu durumlardır. Yani, kendiliğindenliğe olan sağlıksız tapınmadır. Eğer net bir politik ve sosyal doğrultusu olmazsa, hareket dermansız kalıp başarısızlığa uğrayabilir.

Lenin'in şu öğüdünü hep aklımda tutarım: Kitlelerle birlikte çalış ve serüvenciliğe düşme-

(2) Bak: Simon Sanchez Mentero, "Niye Atlantisizmi Reddediyoruz?" *WMR*, 1987, Sayı 4.

den kitlelerin mücadelesini ilerlet. İspanyol ve uluslararası işçi hareketinin zengin deneyimine dayanabileceğimiz şu sırada, bu öğüdün bizim için anlamı nedir?

En başta, her çeşit kitle hareketinin bağımsızlığına, hareketin amaç ve perspektifine saygı duyulması gerekiyor. Doğaldır ki, her örgüt, toplumsal sorunlara kendi açısından bakar ve siyasal yaşamda bu örgütlerin payı kaçınılmaz olarak tek yanlıdır. Bu örgütler, bazen sınıfların farklı çıkarlara sahip olduğunu, aralarında bir mücadelenin geçtiğini, sosyal gelişmenin sonucunun tam da şekilleneceğini ya değerlendiremez, ya da bunun farkına varamazlar.

Öteki toplumsal güçlerin temsilcilerinde eksik olan bir şey Marksistlerde vardır: Sosyal olguları gerçek boyutları, karşılıklı ilişkileri içinde görmeyi, insanların değişim için çabalarının sınıfsal çelişkilerden kaynaklandığını kavramayı sağlayan çözümleyici bir yöntem ve teori. Bu yöntem ve teori, her somut dönemde komünistlerin potansiyel müttefiklerini doğru belirlemelerini, mücadelenin evrelerini birbirinden ayırmalarını sağlar.

— İşçi hareketinin bugünkü evresinde teorik ilkelerle pratik faaliyetler arasındaki karşılıklı ilişkiyi nasıl görüyorsunuz?

— Çalışmalarımızda, gerçeği değerlendirmemizde,biz İspanyol komünistleri, Marksist teorimize özgü çözümsel (analitik) yöntemleri kullanıyoruz. Ama bu bir dogma, bir kalıp, yüz yıl önce konulmuş, verilmiş ve hâlâ değişmeyen bir "on emir" değildir. Zamanın akışından daha kalıcı, ebedi başka bir şey yoktur. Bazı teorik koyutlar (postülalar) kaçınılmazlıkla tarihin birer parçası olmuşlardır, bazıları ise canlılıklarını, güncelliğini korumaktadır. Anlamını yitirmeyen, kalıcı olan ise dıyalektik yöntemdir, materyalizmdir, Marks, Lenin ve öteki devrimcilerin toplumun incelenmesine nasıl yaklaştıklarıdır.

Teorinin her öğesini pratiğe bağlamak önem taşıyor. Pratik, gerçekten de çok çeşitlidir. Örneğin, her devrimin *tüm* deneyiminin evrensel değere sahip olduğunu düşünmek ve onu "teori"leştirmek doğru olmaz. Her devrimin belirli bir duruma, belirli bir ülkeye özgü, belirli özgül yanları vardır.

Genelleştirilmiş pratik ve somut deneyimden doğan teori, amaçları net olarak görmeye, yanılsamalardan sakınmaya, gölgeleri kovalamaktan kaçınmaya, tek yanlı, dar görüşlere düşmemeye yardımcı olur. Mücadelenin inişi, çıkışı, çeşitli cilveleri içinde, insan emekçilerin sonul zaferine, sosyalizmin üstün geleneğine, adaletin kaçınılmazlıkla ağır basacağına güven duymaya başlar. Elbette, bu mücadelenin sonucu, kendi hatalarımızı düzeltme yeteneğimize bağlı olacaktır.

Her devrimcinin Marksizm-Leninizm teorisiyle donanması, öteki büyük teorisyenlerin öğretimizi zenginleştiren bütün bilgilerine sahip olma gereği buradan çıkıyor.

— Komünist ve işçi hareketi içinde farklılık ve çelişkilerin ana nedenlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Yaşamda iki iyi arkadaşın bile birbiriyle anlaşmazlığa düştüğü olur. Niye? İşçi hareketiyle ilgili olarak, çelişkiler genel teorisinin bazı yanlarını hatırlatmak isterim.

Henüz çelişki durumuna gelmeyen farklılıklar her zaman vardır. Belirli koşullarda farklılıklar çelişkiye dönüşebilir; Bunlar da bazı etmenlerle daha da kötüleşir, sözgelimi ülke çapında gelişirse, uzlaşmaz bir nitelik alabilir. Çelişkiler, eşyanın doğasında vardır. Ancak bunun üstesinden gelebilmek, uzlaşmaz bir çelişki niteliğini kazanmasını önlemek gerekiyor.

İşçi Komisyonları içinde, İKP üyeleri, İspanya Halkları Komünist Partisi'nin üyeleri ve aynı zamanda komünist olmayanlar işbirliği yapıyor. Bu iki partiye ilişkin olarak, sanırım, bugün aralarında önemli ölçüde görüş birliği bulunduğunu söyleyebiliriz.

Başka bir örnek vereyim: Ülkenin politik yaşamında, sosyal ve ekonomik değişiklikleri, İspanya'nın NATO'dan çıkmasını savunan yeni bir etmen, Birleşik Sol koalisyon ortaya çıkmış bulunuyor.(3) Bütün bunlar, İspanyol emekçilerinin birliği için mücadele yolunda, olayların daha ileri gelişmesini elbette etkileyecektir.

---

(3) Ayrıntılar için bak: Gerardo İglesias, "Parti, Yitirdiği Konumları Yeniden Elde Ediyor", *WMR*, 1987, Sayı 9.

"Sovyetler Birliği'ndeki Perestroyka'yı Herkes Öğrenmek İstiyor"

Başlıktaki sözler, İtalya'dan okuyucumuz Marco Rosso'ya ait. Bu sözler hiçbir şekilde bir abartma sayılmamalı: Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme süreci geniş bir yankı uyandırmıştır; yakından (olanaklar elverdiğince elbette) izlenmekte ve değişik ülkelerde ilgi görmektedir. Başka şeylerin yanısıra, bize gelen mektuplar da bunu kanıtlamaktadır. SSCB'deki perestroykaya ilişkin makalelerimizi okuyanlar, yazdıkları mektuplarda kendi görüşlerini dile getirmekte ve anlamadıkları konular üzerinde açıklamalar istemektedir.

Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerdeki değişimlerin uluslararası yönleri daha önceki yayınlarımızda işlendi. Şimdi, Kolombiya Komünist Partisi Genel Sekreteri Gilberto Vieria da, aşağıdaki söyleşide aynı konuya değiniyor.

DEĞİŞİMİN ULUSLARARASI YÖNLERİ

Gilberto Vieria
Kolombiya Komünist Partisi (KKP) Genel Sekreteri

Şu rahatlıkla söylenebilir: SBKP'nin Nisan 1985'teki Plenumu ile başlayan ve 27. Kongre tarafından onaylanan Sovyet toplumunun yenilenmesi, Kolombiya'daki ve tüm dünyadaki kamuoyu ile politik çevreler tarafından azalmayan bir ilgi ile izlenmektedir. Yenilenmeye ilişkin süreçler yalnızca ilerici basında değil, en gericileri de içinde olmak üzere burjuva basınında da seçkin bir yer almaktadır. Sovyet perestroyka'sının evrensel tarihsel anlamını gölgelemek olanaksızdır.

Elbette, bir tarafta komünistler ve tüm öteki sol çevreler, bir tarafta ise tutucu, sağcı çevreler, bu süreçlere ilişkin farklı değerlendirmelere sahiptir.

Partimizin üyeleri, Sovyetler Birliği'ndeki değişimleri derinlemesine inceliyorlar. İşçilerin ve öteki yurttaşların katıldığı konferanslar ve seminerler düzenliyoruz. Bunlarda perestroyka'nın amacının sosyalizmi güçlendirmek, her alanda toplumsal ilerlemeyi hızlandırmak, ekono-

mi, kültür alanlarında ve kurumsal yapıdaki yetersizliklerin ve hataların cesaretle üstesinden gelmek olduğunu vurguluyoruz.

Sovyet komünistlerinin yaptıkları özeleştiriyi cesaretlerinin, devrimci dinamizmlerinin bir ifadesi olarak değerlendiriyoruz. Propogandacılarımız konuyu değişik yanlarıyla ciddi bir şekilde inceliyorlar ve yoldaşlarımızın perestroyka'nın değişik özgül yönlerine, özellikle de yabancı sermayenin katılımıyla gerçekleştirilen karma yatırımlara ilişkin sorularına giderek daha doyurucu yanıtlar veriyorlar. Partimizin daveti üzerine bu yılın ilk yarısında Kolombiya'ya gelen bir SBKP delegasyonu da perestroyka'nın temelinde yatan düşüncelerin açıklanmasına ve popularize edilmesine önemli katkıda bulundu.

Bağımsız sol çevreler de, SSCB'deki süreçlere büyük bir değer biçiyorlar. Bu bağlamda, Kolombiya Yazarlar Birliği Başkanı, ünlü eleştirmen Jaime Mejia Duque'nin olumlu açıklamalarını anmalıyım. Mihail Gorbaçov ile ünlü yazar Gabriel Marquez arasındaki dostça görüşmenin Kolombiya'da ve tüm bölgede geniş bir yankı bulduğunu da belirtmeliyim.

Gericilerin ve sağcı unsurların tutumları, oldukça çeşitli olmakla birlikte, tek bir bileşende birleştirilebilir: Hiç kimse, Sovyetler Birliği'ndeki değişimlerin önemini reddetmiyor. Bu sürecin yaratacağı sonuçlardan duyulan korkuyla, kimileri, eskimiş, "Kapitalizme teslim olma" düşüncesi ile kendilerini teskin ederken, kimileri de, "SSCB'de serbest girişim felsefesi" gibi iddialı terimler icat ediyor. Bunların bir bölümü, Sovyetler'in barış ve yumuşama doğrultusundaki ısrarlı girişimleri karşısında şaşkınlığa düşer ve bunların önemini teslim ederken, bir başka bölümü ise, bu girişimlerin "Batı demokrasilerini aldatmaya yönelik kelime oyunları" olduğunu iddia etmekten başka bir çare bulamıyor.

Latin Amerika ülkelerindeki burjuva basını, Sovyet basınının sosyalist kuruculuğun yetersizlikleri üzerine eleştirel açıklamalarını ya da, kimi yetkililerin yakışıksız davranışlarını aktarmakta eli çabuk davranıyor; ama bu yolla Kolombiyalı okuyucularına Sovyetler Birliği'nde basın özgürlüğü olmadığına ilişkin kendi iddialarının temelsiz olduğunu kanıtlamakta olduklarını da farkedemiyorlar. Kısacası, perestroyka ve glasnost gerici çevreleri ve bunların yığınsal iletişim araçlarını şaşkınlığa sürüklemiştir.

— Ama kimi anti-emperyalist hareketler de SSCB'deki perestroyka'nın sosyalizm ilkelerinden uzaklaşma olduğunu düşünüyorlar. Bu konuda sizin görüşünüz nedir?

— Bence, her geçen günle birlikte, SSCB'ndeki perestroykanın ana amacının sosyalist toplumun çok yönlü gelişmesini hızlandırmak ve yüce barış politikasını daha da ilerletmek olduğu, hem komünistler, hem de anti-emperyalist hareketin öteki güçleri tarafından daha açık biçimde görülmektedir.

SBKP, toplumu daha üst bir düzeye çıkarmaya, topluma sosyalizm ve genel insani değerler temelinde, yeni bir nitelik kazandırmaya çalışıyor. Bize öyle geliyor ki, SBKP'nin, yolun demokrasinin geliştirilmesinden, tüm emekçilerin toplumsal işlere ve perestroyka'nın sonuçlarının üstesinden gelinmesine geniş katılımından geçtiğine inanması, olağanüstü önem taşımaktadır. Bu, konunun bir yönüdür.

Kolombiya burjuva basınında, perestroyka'nın Marksizm-Leninizm ilkelerinin terkedilmesi anlamına geldiğini yalnızca kiralık kalemler yazmaktadır.

— Bir dizi komünist partisinin de kendi ideolojik ve politik konumlarını yenilemeye başladığı biliniyor. Bu gereksinimin uluslararası bir niteliği olduğu, uluslararası komünist hareketin ortak bir bileşenini oluşturduğu düşünülebilir mi?

— Kuşkusuz, perestroyka'nın ideolojik temelinin yaratıcı Leninizmi yeniden canlandırmak olduğu kabul edilmelidir. Bu tarihsel önemdeki sürecin dünya çapındaki komünist ve devrimci hareket üzerinde olumlu bir etki yapacağına eminiz; çünkü, en başta sürecin kendisi, dogmatizmin ve dar milliyetçi yaklaşımların her türünün sökülüp atılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, kendi ülkesindeki durumun uygun bir analizini yapmak ve yaratıcı Leninizmin yeniden canlandırılmış gücüne dayanarak gelişme perspektifini ve somut devrimci görevleri belirlemek

sorumluluğu, doğaldır ki, her partinin kendisine düşmektedir.

— ***SSCB'ndeki ekonomik ve sosyal dönüşümler, politik sistemin daha da demokratikleştirilmesi, sosyalizmi kapitalist dünyadaki emekçilerin gözünde daha çekici kılıyor mu?***

— Bu dönüşümlerin, toplumsal yapıların hızla demokratikleştirilmesinin ve SSCB'ndeki perestroyka'nın toplam içeriğinin, reel sosyalizmin emekçi yığınlar üzerinde daha güçlü bir etki yaratmasına ve komünist partilerin mücadelelerine yardımcı olduğu tamamen apaçık bir olgudur. Kolombiya açısından bu, mevcut durumdan demokratik bir çıkış yolu için mücadele eden ve Yurtsever Bağlaşıklık ile Emekçi Halkın Birlik Merkezi'nin ortaya çıkışında ve tarımsal ve komünal hareketlerin koordinasyon merkezlerince gerçekleştirilen başarılı çalışmalarda vücut bulan proleter ve halkçı güçlerin büyük davasına paha biçilmez bir uluslararası katkıdır.

Perestroyka, SBKP'nin ve Sovyet devletinin izlediği dış politikada, Ekim Devrimi'nin ilk kararnamesi ile başlayan barış politikası tarihinde yeni bir aşamayı ifade etmektedir. Bu aşamanın ayırdedici özellikleri arasında, insanlık için büyük önemi olan silahlanma yarışının durdurulmasına ve uygarlığın intihar anlamına gelen termonükleer bir savaştan kurtarılmasına yönelik dinamik ve inatçı girişimler belirtilmelidir.

Azgelişmiş ülkeler açısından vahim sorunların çözümü büyük ölçüde, Sovyetler Birliği'nin başını çektiği ve canalıcı etmenini oluşturduğu barış politikasının başarısına bağlıdır. Bu nedenle, SSCB'nin, "Gelişme için Silahsızlanma" çağrısını tamamen destekliyoruz.

EVRELENDİRİLMİŞ HIZLANMA

(Sovyet Ekonomistinin Notları)

Akademisyen ***Abel Aganbegyan***
SSCB Bilimler Akademisi

SBKP MK'nin yeni bir stratejiyi, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesini hızlandırma stratejisini açıklayan Nisan 1985 Plenumu'ndan bu yana ikibuçuk yıldan fazla bir zaman geçti.

Bu kavramın birçok yönü vardır ve amacı, yalnızca SSCB'ndeki gelişme eğilimini köklü bir biçimde değiştirmek değil, ekonomik potansiyeli yılda yüzde 4-5'lik bir oranda düzenli olarak artırarak, 70'li yılların sonu ile 80'li yılların başındaki ekonomik durgunluk döneminden de çıkmaktır. Daha da önemlisi, yeni bir niteliğin ortaya çıkmasını sağlamak ve ekonomik potansiyelin içeriğinde, kaynaklarında ve yöneliminde bir değişiklik sağlamaktır. Hızlandırma, ekonomimizi yenilemek, onu, sosyalizmin tüm üstünlüklerinin daha tam kanıtlandığı bir düzeye yükseltmek demektir. Düşünce şudur: ekonomiyi en ileri çizgiye götürmek, dünyadaki en yüksek sosyal emek üretkenliği ve üretim kalitesi düzeyine ulaşmak ve Sovyet halkının refahını artırmak. Mihail Gorbaçov'un belgisi "Daha fazla sosyalizm!"dir.

Toplumu devrimci bir yoldan da değiştirmek anlamına gelen perestroyka sürecinde, SSCB'nde köklü değişiklikler gerçekleştirilmektedir. Bu, yeni bir politik terim olarak, başka evrimci bir tür gelişmenin karakteristiği olan "iyileştirme" gibi kavramlardan farklılık göstermektedir. Perestroyka'nın acil görevi, geçmişte biçimlenmiş olan ve büyümemizin önünde bir fren oluşturan mekanizmayı kırmak ve bunun yerine hızlandırma mekanizmasını geçirmektir. "Şimdi perestroyka'nın yeni bir evresine, tüm politikamızın ve bütün kararlarımızın somut işe dönüştürülmesi ve yaşamın diline çevrilmesi evresine, tüm politikamızın ve bütün kararlarımızın somut işe dönüştürülmesi ve yaşamın diline çevrilmesi evresine girilmesinden söz edebiliriz", diyordu Mihail Gorbaçov, Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümü nedeniyle yapılan kutlama toplantısındaki konuşmasında. "Şimdi düşüncelerimiz, planlarımız, yaklaşımlarımız ve çalışma yöntemlerimiz bizzat yaşamın sınavından geçirmektedir."(1)

(1) *Pravda*, 3 Kasım 1987.

Abel Aganbegyan (doğumu 1932): SSCB Bilimler Akademisi Prezidyumu üyesi ve kurumun Ekonomi Bölümü'nün Akademik Sekreteri'dir. 1955 yılında Moskova Devlet Ekonomi Enstitüsü'nden mezun oldu. 1967-1985 yılları arasında SSCB Bilimler Akademisi'ne bağlı Ekonomi ve Sanayi Üretimi Örgütlenmesi Enstitüsü'nün Sibirya kolu müdürlüğünde bulundu. 1985 yılından bu yana SSCB Bilimler Akademisi Prezidyumu'na bağlı görev yapan Üretici Güçlerin ve Doğal Kaynakların İncelenmesi Komisyonu'nun başkanlığını yürütmektedir. EKO (Ekonomik ve Sanayi Üretiminin Örgütlenmesi) dergisinin başredaktörüdür.

Bana göre, en fazla ideolojik alanda ilerledik: Şimdi nefes almak daha kolaylaştı. Ekonominin daha inatçı bir karakteri vardır. Bu alandaki çabalarımız üç çizgi üzerinde biçimlenmektedir: Birincisi, önceliğin sosyal sorunların çözümüne verilmesine geçiş; ikincisi, yoğunlaştırma (entansifikasyon) ve daha hızlı bilimsel ve teknik ilerleme yoluna geçiş; ve üçüncüsü, ekonominin işletme ve yönetiminde köklü bir reform yapılması. Önce, tasarılarımız ile eylemlerimize ve bu çizgiler doğrultusunda, az sayıda ilk başarı ve hatalarımıza bir göz atalım.

Öncelik Sosyal Alan

Herşeyden önce, ülkenin sanayi gücü, gelişmiş bilim ve kültürü, Sovyet halkının yüksek eğitim düzeyi ile, Sovyet halkının maddi ve sosyal gereksinimlerinin karşılanma düzeyi arasında beklenmeyen gedik arasında bir köprü kurmak önem taşımaktadır.

Bu gedik, büyük ölçüde bizim zorlu tarihimizden kaynaklanmaktadır; sanayileşme, savunma, daha sonra da faşizme karşı savaşım ve savaş sonrası ekonominin gereksinimlerinin karşılanması için fonları dağıtırken, her Rubleden iktisat yapmak zorundaydık. Ancak daha sonra, 50'li yılların ortalarında ve 60'lı yıllarda da, bir dizi denemeye karşın, bu gediği kapatmayı başaramadık. Gerçekte, sosyal alanın geri kalmışlığı, son 15 yılda daha açıkseçik biçimde ortaya çıktı. Bu dönemde gelişme ve üretimin etkinliği oranında olumsuz eğilimler ve bir düşme görüldü. Sosyal ödeneklerin dağıtımı ''kalan ilkesi''ne göre yapıldı, yani, yatırımlar ve öteki kaynaklar önce tümüyle üretime giderken, yaşam standartlarındaki iyileşmeye yalnızca bundan kalanlar ayrıldı.

Sonuç olarak, örneğin konut yapımı için yapılan harcamaların oranı, 1960'daki yüzde 23'ten, son beş yılda yüzde 14-15'e düştü. Aynı dönemde eğitim harcamaları yüzde 10'den (dünyadaki en yüksek orandır) yüzde 7'ye düştü. Kamu sağlığı hizmetleri, ülke ulusal gelirlerinin yüzde 4'ünden azını aldı ve bu konu görmezlikten gelinmeye başlandı. Besin kompleksi, halka tüketim maddeleri sağlanması belirgin bir biçimde geri kalırken, hizmetler alanı embriyonik bir düzeyde kaldı.

İnsan ve onun iyiliği için duyulan kaygı, şimdi *perestroyka'nın temel görevini oluşturuyor.* Yapılması gereken ilk iş, önceliklerimizi değiştirmek ve yaşam standartını yükseltme sorununu öne almak, bu çalışmanın daha hızlı ilerlemesini sağlamak ve tüm öteki sektörlerin büyümesini sosyal hedeflerimize bağımlı kılmaktır.

Zorluklarla karşılaşarak da olsa, geçmişte öne çıkan eğilimlerin ve durgunluk güçlerinin üstesinden geliniyor. Az sayıdaki ilk başarılar şimdiden ortaya çıkmıştır.

Ülkenin en yakıcı sorunu olan *konut* sorunu ile başlayayım. Son 20 yıldır, konut yapım hacmi neredeyse hiç artmadı. Ama son iki yılda bu eğilimi tersine çevirmeyi başardık: geçmişte yılda 105-110 milyon metrekare konut yaparken, bu rakam 1985'te 113 milyona ve 1986'da 118 milyonun üzerine çıktı. 1987 Yılının ilk dokuz ayında, 1986 yılının aynı dönemine oranla yüzde 14 daha fazla konut yaptık ve bu, planlarımızı gözden geçirmemizi olanaklı kıldı. SBKP MK Politik Bürosu, geçenlerde mevcut 12. Beş-yıllık Plan dönemi için yeni bir hedef saptadı: 630 milyon metrekare konut (27. Kongre'de belirlenen hedef 560-565 milyon metrekareydi). 2000 yılına kadar toplam 40 milyon ev ve apartman dairesi yapmak amacındayız ve bunun *her ailenin kendi evine kavuşmasını* sağlamaya yeteceğini tahmin ediyoruz (şu anda ailelerin yüzde 83'ünün kendine ait bir konutu vardır). Konutların yapımını esas olarak devlet üstlenmiştir ve bunlar, kolay ödeme koşullarıyla emekçilere verilmektedir. Şu anda Sovyet aileleri konut ve ulaşım harcamaları için bütçelerinin yalnızca 2.7'sini sarfetmektedirler ve dünyada, kiraların en düşük olduğu ülke durumunu korumak amacındayız.

Daha iyi beslenme, çözüm gerektiren bir başka sorundur. 11. Beş-yıllık Plan döneminde bu sorunun çözümü yolunda gerçek bir ilerleme sağlamayı başaramadık, çünkü nüfus yüzde 4 oranında artarken, tarımsal ürün yalnızca yüzde 6 oranında artış gösterdi ve büyük miktar-

larda besilik tahıl ve et dışalımı yapmak durumunda kaldık. İçinde bulunduğumuz beş-yıllık dönemde, tarımsal büyüme hızını yüzde 150 arttırmak, yani büyümeyi yüzde 14.4'e ulaştırmak amacındayız.

Bu amaca ulaşmak için bir dizi büyük ölçekli önlem uygulamaya sokulmaktadır. Vurguyu entansif teknolojiye yapan yeni bir bilim, teknik ve yatırım politikasını yürürlüğe soktuk. Tarım-sanayi kompleksinin yönetim sistemi bir bütün halinde değiştirildi; kollektif ve devlet çiftlikleri artık ekonomik işletmelerinin sonuçlarını kullanmada daha fazla bağımsızlığa sahipler; kollektif ve aile kontratlarına yaygın olarak başvuruluyor. Bu önlemler olumlu etkiler doğuruyor.

1986'da tarımsal ürün yüzde 5.1 oranında arttı ve daha önceki beş-yıllık dönemin yıllık ortalamasıyla karşılaştırıldığında üretim artışları şöyledir: tahıl 180 milyondan 210 milyon tona; et, 16.2 milyondan 17.7 milyon tona; süt, 94.6 milyondan 101.1 milyon tona. 1987 yılının ilk dokuz ayını ele alırsak, 1986'nın aynı dönemine oranla et üretimi yüzde 6, süt üretimi yüzde 2 oranında artmış bulunuyor. 1986'da ve 1987'de tarımsal hasıla yüzde 10 oranında arttı. Bu da, gıda dışalımında önemli bir kısıntı yapmamızı ve halka satılan et ve süt ürünleri ile sebze ve meyva oranında kaydadeğer bir artışın gerçekleştirilmesini sağladı.

Henüz ilk adımların atılmakta olduğunun ve halkın gereksinimlerinin tam olarak karşılanması için gidilecek uzun bir yol bulunduğunun farkındayız. Şu da gözönüne alınmalıdır: eğer et ve süt ürünleri için mevcut talebin tam olarak karşılanması isteniyorsa, devletin pazarlarken uyguladığı son derece düşük *perakende satış fiyatları* düzeltilmelidir, çünkü bunlar son çeyrek yüzyılda hiç gözden geçirilmemiş, olduğu gibi kalmışlardır. Sübvansiyonlar şu anda yılda 57 milyar Rubleye ulaşmıştır. SBKP MK'nin Haziran 1987 Plenumu'nda, perakende fiyatlar reformunun, en demokratik yoldan, halkla tartışarak ve halkın yaşam standartını düşürmeyecek, nüfusun kimi gruplarının yaşam standardını ise yükseltecek biçimde gerçekleştirileceği vurgulanmıştır. Hedeflenen şudur: eğer et ve süt fiyatları artacaksa, halkın yapacağı daha yüksek harcamalar, doğrudan ek ödemeler yoluyla, paralel biçimde karşılanacaktır.

SSCB'deki önemli sosyal sorunlardan biri de, *tüketim malları pazarının* doyuma ulaştırılmasıdır. İçinde bulunduğumuz beş-yıllık dönemde tüketim malları üretim hızının bir önceki beş-yıllık döneme oranla yüzde 50 arttırılması ve en önemlisi, malların kalite ve çeşitliliğinin gözle görülür biçimde iyileştirilmesi öngörülmektedir. Yakın bir zaman önce, hafif sanayi ve pazarlamada yeni bir ekonomik mekanizma yürürlüğe sokulmuştur. Tüketim malları üreten işletmeler artık planlarını pazarlama kuruluşlarından gelen siparişler çerçevesinde (ki bunlar da siparişlerini, gelen talep temelinde belirlemektedir) oluşturmaktadırlar. Hafif sanayimizin teknik bakımdan yeni bir modele kavuşturulmasına yönelik başlıca adımlar atılmaktadır. Çoğunlukla sosyalist ülkelerden olmak üzere, yabancı işletme ve firmalar, giderek daha aktif biçimde, Sovyet pazarına girmektedir.

Hizmet sektörüne yaklaşımımızda da, kesin bir değişiklik gerçekleşmiştir. 11. Beş-yıllık Plan döneminde ücretli hizmetler hacmi yalnızca yüzde 25 oranında artarken, mevcut beşyıllık dönemde hedeflenen yüzde 50'lik bir artıştır. Geçen iki yıl içinde plan hedefleri aşılmıştır.

Kooperatifler ve bireysel emek faaliyetindeki gelişme, bu yöndeki çabalara büyük yardımda bulunmaktadır. Bu tür faaliyetlere izin veren ve bunları teşvik eden yasa kısa zaman önce çıkarılmış olmasına karşın, şimdiden (Ekim 1987 tarihi itibariyle) sekiz bin kooperatif kurulmuştur; 200 bin kişi ise bireysel çalışmaya girmiştir. Şu an gözönüne alınırsa, bizim için henüz yeni olan bu sektörün etkisi hala zayıftır; ancak öteki sosyalist ülkelerin deneyimlerinin gösterdiği gibi, uzun erimde bundan çok şey beklenebilir.

Sovyet yurttaşlarının sağlığının iyileştirilmesi ise, en yakıcı sorunlardan birisidir. Geçen 15 yıl içinde bu alanda hiçbir ilerleme kaydedilmediği gibi, kimi açılardan kötüleşmelerden bile söz edilebilir.Bu sorunun çözümü için büyük çabaların ve kaynakların sarfedilmesinin nedeni budur. 1986'da, son 20 yıldır ilk kez, SSCB'ndeki ortalama yaşam süresi bir yıllık bir artış gösterirken, çocuk ölümleri de içinde olmak üzere ölüm oranı düşmüştür. Çalışma yaşamı içinde

olup da kaza, zehirlenme ya da yaralanma nedeniyle yaşamını yitirenlerin sayısında üçte-bir oranında bir azalma vardır. Buna yol açan, kamu sağlığına daha büyük bir dikkat ayrılmasının yanısıra, iki yılda alkollü içkilerin satışını yarı yarıya düşüren, aşırı içki içilmesine karşı kampanya olmuştur. Halkın sağlığının iyileştirilmesi ve kamu sağlığının yeniden yapılandırılmasına yönelik bir program oluşturulmuş ve yayınlanarak halkın tartışmasına sunulmuştur.

Halkın refahının yükseltilmesine yönelik bu ve öteki adımlar yaşamımızda *sosyal adalet ilkesi*nin gerçekleştirilmesiyle bağlantılıdır. Ücretlerin, maddi teşviklerin ve sosyal gelişme fonlarının miktarı artık çalışma kollektiflerinin yaptıklarına bağlıdır. Özerk işletmecilik ve demokratikleştirme koşullarında, çalışma kollektifleri kazançlarını nasıl kullanacaklarını artık kendileri kararlaştırmaktadırlar.

Aynı zamanda, yerel bölgesel organların hakları genişletilmiş, bütçeleri artırılmış ve bunlar üretim alanındaki inşaatlar için ayrılan fonların bir bölümünü kullanma, konut ile sosyal ve kültürel faaliyetler alanındaki inşaatlara daha fazla kaynak ayırma yetkisi ile donatılmışlardır. Bu yeni potansiyeller öncü kollektifler, birçok yöre ve bölge tarafından geniş biçimde kullanılmaktadır. SBKP MK'nin Haziran 1987'deki Plenumu, halkın acil gereksinimlerinin karşılanmasının ve her Sovyet ailesinin gelecek 2-3 yıl içinde, iyiye doğru değişikliklerin sonuçlarını hissetmesine yönelik çabaların hızlandırılmasını istemiştir.

Amaç: Entansif Gelişme

Bu dönemin özgül niteliği şudur: hızlandırma sorununu, kaynak artışındaki düşme koşullarında çözmek zorundayız. İşgücünün karşılanmasındaki artış yüzde 30 ile 75 oranında aşağıya çekilmektedir; çünkü, savaşın demografik etkileri somut olarak şimdilerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Madencilikte, jeolojik ve ekonomik koşullardaki kötüleşme yakıt ve hammadde çıkarım hızında yüzde 60'lık bir düşüşe yol açmıştır. Daha önce meydana gelen, gelişme hızındaki düşüş ile ulusal gelirden tasarruf için ayrılan paydaki daralma sonucu, sermaye yatırımlarındaki artış da, yüzde 60'lık bir azalma göstermiş ve bunu, temel üretim fonlarının büyüme hızındaki düşüş izlemiştir. Bütün bunlar, hem kaynaklardaki yavaş artışın etkilerini gidermek, hem de ülkenin ekonomik ve sosyal bakımdan daha hızla gelişmesini sağlamak amacıyla, sosyal üretimi uzun erimde daha etkin bir hale getirmemiz gerektiğini göstermektedir. Geçmiş döneme ilişkin rakamlarla, gelecek için yapılan öngörülerin karşılaştırılması şöyledir:

Göstergelerdeki Artış (kat olarak)

	1971-1985 arasında gerçekleşen	1986-2000 arasında öngörülen
Ulusal gelir	1.8	2.0
Üretici Kaynaklar		
Sabit Sermaye Fonları	3.0	2.0
Yakıt ve Hammadde Çıkarımı	1.5	1.2
Üretici Sektörlerdeki İşçi Sayısı	1.15	0.9
Sosyal Üretim Etkinliği		
Üretim-Fon Oranı	0.6	1.0
Yakıt ve Hammadde Kullanımındaki Etkinlik	1.2	1.65
Sosyal Emek Üretkenliği	1.6	2.3-2.5

Bu karşılaştırma, en azından emek üretkenliği artışını iki kat, yakıt ve hammadde kullanımındaki etkinliği ise üç kat artırmanın; geçmişte düzenli olarak düşüş gösteren üretim-fon oranına ise istikrar kazandırmanın gerekli olduğunu gösteriyor.

Ekonomik büyümenin bu faktörlerinde böylesine köklü bir değişim, *bilimsel ve teknik ilerlemeyi* entansifikasyonun ana aracı haline getirerek, derin yapısal değişikliklerin gerçekleşti-

rilmesini zorunlu kılıyor. Gerçekten devrimci değişiklikler sağlamalı ve yeni bir makinalar kuşağına, temelden farklı teknolojik süreçlere geçişi gerçekleştirmeliyiz. Böylesi bir geçiş için gerekli bilimsel ve bilimsel-teknik rezervlerimiz temelde vardır. Ne de olsa, güçlü bir bilimsel potansiyele sahip bulunuyoruz ve ulusal gelirin yaklaşık yüzde 5'ini bilim harcamalarına ayırıyoruz (Bu, dünyanın öteki gelişmiş ülkelerindekinden daha yüksek bir orandır). Peki öyleyse, ülkemizde bilimsel ve teknik ilerleme neden böylesine yavaş bir hızla seyretti ve bu alanda önde gelen ülkelerden nasıl böylesine ciddi bir biçimde geri kalabildik?

Bunun nedeni, bilimsel ve teknik kazanımların gereken ölçüde maddileştirilmemesi ve yüksek teknik gerektiren ürünlerin üretimine başlamak için elde var olan teknik projelerin yeterince kullanılmamasıdır. Burada başlıca fren rolünü oynayan birçok mühendislik sanayiinin geriliği ve, ömrünü tamamlamış üretim oluşumları ile mevcut sabit sermaye neredeyse hiç yenilenmezken, kaynakların ana bölümünü yeni yapımlara aktaran yanlış yatırım politikasıdır.

Uzmanlar, 1985 yılı itibariyle, makina ve donatımların yüzde 75'inin çağdaş taleplere yetişemez durumda olduğunu ve bunların üretimden çekilmesi gerektiğini hesaplamaktadırlar. Gerçekten de, başka türlü bir sonuç beklemek olanaksızdır, zira 1985 yılını ele alırsak, örneğin mühendislik ürünlerinin yalnızca yüzde 3.1'i yenilenmiştir. Buradan da, göstergenin neden 1988'de yüzde 9.3, 1990'da ise yüzde 13 oranında yükseltilmesi görevini Partinin öne koyduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, beş yıl içinde, mühendislik ürünlerinin neredeyse yarısını üretim alanından çekmeli, bilimsel ve teknik devrimin kazanımlarını içeren ürünler çıkarmaya başlamalıyız. Yeni makinalar, minimum düzeydeki üretkenlik ve güvenilirlikte 1.5-2.0 kat bir artış getirirken, metal yoğunluğunda yüzde 12-18'lik bir azalmayı sağlamalıdır.

Mühendislikteki temel teknik kuruluşlar, böylesi önemli bir yapısal değişimi gerçekleştirecek şekilde yenilenecektir. Geçmişte, çalışan işletmelerde bu sektördeki sabit üretim fonlarının aktif kesiminin yılda ortalama yalnızca yüzde 1.8'i modernleştirilmiştir. Şimdi bu katsayıyı yüzde 9-10'a yükseltmek istiyoruz ve bu amaçla da bu alanlardaki sermaye yatırımlarını iki kat arttırarak, makina donatımı ve alet yapımını genişletmeye çalışıyoruz. Bu beş-yıllık dönem içinde, Sovyet bakanlıklarının ürettikleri donanımların miktarı dört kat, ve (öncelikle sosyalist ülkelerden olmak üzere) dışarıdan alınabilirse, daha da fazla artırılacaktır. İki vardiya, en pahalı ve modern olanları ise üç vardiya çalışacak yeni makinalara sahip olmak niyetindeyiz.

Bütün bunlar, mühendisliğin köklü biçimde yenilenmesi çizgisi boyunca gerçekleştirilebilir ve biz bu zor yolu seçmiş bulunuyoruz. Mühendislik işletmelerinin yeniden yapım ve donanımına ayrılan sermaye yatırımları, daha 1986 yılında yüzde 30 oranında arttırılmış bulunuyor ve bu oran gelecek beş yıl içinde de aşağı yukarı korunacaktır. Bu sektöre verilen önem, fonların önemli biçimde yeniden dağılımını da gerektirmektedir: 11. Beş-yıllık Plan döneminde, mühendislik yatırımları yalnızca yüzde 24'lük bir artış gösterirken; bu beş-yıllık dönemde bu oran yüzde 80'e yükseltilecektir. Geçen iki yılda hedefler aşılmış durumdadır.

Stratejik hedefimiz, mühendisliği daha hızlı yeniden kurmak ve *sanayinin geri kalan bölümünü yeni bir modele kavuşturmak* amacıyla yeni makinaların yığınsal üretimine başlamaktır. Bu beş-yıllık plan dönemi içinde, ekonomideki sabit üretim fonlarının aktif kesiminin yenilenme ölçüsünü ikiye katlamak amacındayız.

Şu anda henüz, ekonominin entansifleştirilmesi doğrultusunda herhangi bir nitel değişimi gerçekleştirmiş olmadığımız doğrudur, ancak az sayıdaki ilk olumlu sonuçları da elde etmiş durumdayız: 1979'dan 1984'e dek yılda ortalama olarak, sanayi üretimi yüzde 3-4, emek üretkenliği ise yüzde 2.0-3.5 artış gösterdi; 1985 (SBKP MK'nin Nisan Plenumu'ndan sonra) ve 1986'da, sanayideki büyüme hızı yüzde 5.0, üretkenlikteki ise yüzde 4.5'lik bir artış gösterdi. Üretkenlikteki büyüme, öteki sektörlerde de kaydadeğer bir hızlanma sağladı. Tarım sektöründe üretkenlik, bir önceki beş-yılda yüzde 1.5'luk bir yükseliş gösterirken, bu oran 1986'da yüzde 6.9 oldu. Bu oranlar, sırasıyla, yapım alanında, yüzde 2.6 iken yüzde 4.3; demiryolu ulaşımında, yüzde 1.6 iken yüzde 7.6 oldu. 1987 ile birlikte tarihimizde ilk kez, sosyal üretim artışı-

nın neredeyse *tümü,* emek üretkenliğinin artırılması sayesinde gerçekleştirildi.

Üretim-fon oranındaki büyüme de kaydadeğer ölçüde iyileştirildi. Sabit fonlardaki küçük bir yükselişle birlikte, ulusal gelir daha yüksek bir hızla artmaya başladı. 11. Beş-yıllık Plan döneminin yıllık ortalamalarına oranla, sanayideki maliyet yüzde 60, yapım alanındaki maliyet ise yüzde 50 oranında daha hızlı düşmeye başladı.

Ancak bu olumlu değişimlerin kaynağında, yeni ekonomik mekanizma ve daha hızlı bilimsel ve teknik ilerleme değil, büyük ölçüde geçici etmenler -daha sıkı disiplin, daha fazla düzen ve daha yüksek sorumluluk duygusu- bulunmakta; bu nedenle de, sözkonusu değişimler henüz istikrarlı bir nitelik arzetmemektedir.

Sosyal gereksinimlerin tam olarak karşılanması için gerekli olan *yüksek üretim kalitesinde* etkinlik sağlamak için hala büyük rezervlerimiz vardır. Bu nedenle, bu konuya şimdi birincil derecede önem vermekteyiz. Geçtiğimiz yıl, en yüksek kalite düzeyinin altında kalan ürünler için daha düşük fiyatlar saptandı. Aynı şekilde, rekabet gücü olan mallar için ise daha yüksek fiyatlar belirlendi. Daha yüksek ürün kalitesine yönelik baskının ana kaynağını uzun bir süreden beri tüketiciler oluşturmaktadırlar ve ekonomik işletme ve yönetim sistemindeki köklü bir reform çerçevesinde buna doğru ilerlemekteyiz.

Bu reformun ana unsurları 1988-1990 yılları arasında uygulamaya konacaksa da, düşük kaliteli mallara bir gün bile hoşgörü gösterilemez. Bu anlayış uyarınca, yoğun tartışmaya neden olan zor bir karar almak durumunda kaldık: 1.500 işletmede *Devlet Ürün Alımları* uygulaması, yani, bağımsız devlet teftiş ekipleri denetimi getirdik. Bu, kimi fabrika ve işletmelerde şok etkisi yaptı. Düşük kaliteli ürünler veren çalışma kollektifleri kendilerini son derece kötü bir durumda buldular: artık prim alamaz hale geldiler ve ücretleri düştü. Ama, işçi, mühendis ve teknisyenlerin çoğu, bu sert önlemin toplumun çıkarları için gerekli olduğunu anladı ve bu yetersizlikleri zaman içinde aşmak üzere, daha sıkı çalışmaya başladı.

Yeniden yapım ve teknik bakımdan yeniden donatım hız kazanmaktadır ve istenenden daha yavaş olmakla birlikte, ekonomi entansif gelişme yoluna girmektedir.

Nasıl İşletmeli ve Yönetmeli?

SBKP MK'nin Haziran 1987 Plenumu, Ekonomik Yönetiminin Köklü Yeniden Yapılandırılmasının Temel Çizgileri'ni onayladı ve SSCB Yüksek Sovyeti'ne, beş aylık tartışma boyunca halktan gelen önerilerin de eklenmesiyle, Devlet İşletmeleri Yasası'nın çıkarılmasını tavsiye etti. Yine sektörel, bölgesel ve merkezi yönetim organlarının faaliyetlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin kararname tasarılarını içeren bir paketi de genelde onayladı. Plenum toplantısının hemen sonrasındaki Yüksek Sovyet oturumunda Devlet İşletmeleri Yasası çıkarılırken, SBKP MK ve SSCB Bakanlar Kurulu planlamanın, fiyat oluşumunun, finansmanın, vb. yeniden yapılandırılmasına ilişkin kararnameleri onayladı.[2] Yeni ekohomik işletmenin koşullarına geçiş için açık seçik bir takvim oluşturuldu. Bu yıl, sanayi üretimindeki payları yaklaşık yüzde 60'ı bulan çok sayıda işletme tam ekonomik hesaplama ve otofinansman temelinde çalışmaya başladı ve 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren, geri kalanları da aynı temelde işlemeye başlayacak.

Aralarında sanayi inşaatları, tarımsal sanayi, konut ve kamu hizmetleri bankalarının da bulunduğu çok sayıda yeni banka kuruldu ve bunlar, ilgili sektörlerle yakın bağlar içindeler. 1989 ve 1990'da köklü bir fiyat reformu gerçekleştirilecek. Paralel olarak, finansmanda da normatif bir temele geçiş sözkonusudur. Materyallerin ve tekniğin merkezi olarak sağlanmasından, tüketim mallarının toptan ticaretine geçiyoruz. 1990'da her tür tüketim malının yaklaşık yüzde 60'ı satılacak ve 1992'de bu oran, yüzde 80-90'a çıkacak.

Özet olarak söylersek, *yönetim sisteminin iyileştirilmesine ve deneyimlere ilişkin sözlerden,* yeni ekonomik mekanizmanın harekete geçirilmesini amaçlayan *fiili önlemlere doğru büyük*

---

(2) Bak: **Ekonomik Yönetimin Köklü Yenilenmesine İlişkin Belgelerden Seçmeler,** Moskova, 1987.

çaplı bir geçiş yaşanmaktadır.

Şu anda özel ve karmaşık bir aşamadayız. Birliklerin ve işletmelerin tam ekonomik hesaplamaya ve otofinansmana geçişi, eski fiyat sisteminin var olduğu, materyal arzının ve teknik arzın esasta merkezi olarak yapıldığı koşullarda gerçekleştirilecektir. 1985 ve 1986 yıllarında eski yönetim mekanizması altında oluşturulan mevcut beş-yıllık plan, işletmelerin işleyişine etkide bulunacaktır.

Yine de, çalışma kollektifleri, şimdiden bağımsız kararlar alabilmeleri için geniş açılımlara kavuşturulmuşlardır. Ürettiklerinin giderek daha fazla bir bölümünden, istedikleri gibi yararlanabileceklerdir. Kârın önemli bir bölümü (mühendislikte bu oran yüzde 56'ya kadar çıkıyor) üreticilerin emrinde kalacak ve kendileri tarafından teşvik olarak, örneğin üretimin, bilim ve teknolojinin geliştirilmesine yönelik bir fon (bu kârların bir bölümüne ek olarak, yıpranma paylarını da içerecektir) oluşturmak, bir sosyal gelişme fonu oluşturmak (ki bu para, özellikle konut yapımı, sosyal ve gündelik hizmetlerin sağlanması, ya da piyoner kamplarının, kreşlerin bakımı için kullanılabilir) ve nihayet maddi teşvik için kullanılabilecektir.

Yeni yönetim ve işletme sisteminin özünü, esas olarak ekonomik yöntemlere geçiş oluşturmaktadır: bu, birlikler ve işletmeler için beş-yıllık dönemler itibariyle belirlenen normlar aracılığıyla, fiyatlar, mali araçlar ve kredi araçlarıyla ve teşvikler aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Meta-para ilişkileri çok daha önemli bir rol oynayacaktır. Bir üretim malları pazarı oluşacaktır. Fiyat oluşumu kısmen desantralize olacaktır. Ancak pazarımız, plan tarafından yönlendirilen sosyalist bir pazar olarak kalacaktır. Aynı şekilde SSCB'nde doğal kaynakların, işletmelerin ya da işgücünün satışı, sermaye piyasası, ve borsa sözkonusu olmayacaktır. Ekonomik yönetim, işletmelerin ve çalışma kollektiflerinin çıkarları aracılığıyla yönetim anlamına gelmektedir. Normlar, fiyatlar ve öteki araçlar teşvikler, işletmelerin çıkarları ile, bir bütün olarak toplumun çıkarlarını uyumlu kılmaya yöneliktir.

Yaklaşık 60 yıldır egemen olan ve gerçek üretilere verilen direktif niteliğindeki görevlere, tüketim mallarının merkezi dağıtımı ile işletmelerin faaliyetlerinin ayrıntılı olarak yönlendirilmesine dayalı idari yöntemlerin yerine ekonomik yöntemler geçecektir.

İdari yöntemlerin sınırlandırılması ve ekonomik ayarlamaların önünün açılmasına yönelik olarak, geçmişte, biri 50'li yılların ortalarında, diğeri de 60'lı yılların ortalarında olmak üzere, iki girişim yaşandı. Her iki girişimde de kısa zaman içinde önemli olumlu sonuçlar elde edildi. Ancak, daha sonra eski uygulamalara geri dönüldü; hızlar yavaşladı ve göstergeler tekrar kötüleşti. 10. Beş-yıllık Plan döneminin sonu ile 11. Beş-yıllık Plan döneminin başında ekonomi durgunluğa girdiğinde,üretici güçlerin ulaşmış olduğu düzey ve toplumun acil gereksinimleri ile, işe yaramaz ve donmuş yönetim sistemi arasında keskinleşen çelişki sonucunda, bir bunalım öncesi durum oluştu.

Frenleyici mekanizmanın özünü eski idari yöntemler oluşturmaktadır; bunu aşmadan hızlandırmayı sürdürmeyi umut edemeyiz. *Köklü perestroyka, köklü yönetim reformu tek tek liderlerin ya da sosyal grupların belli bir arzusundan ibaret olmayıp, toplumun sürekli gelişmesinin dayattığı nesnel bir zorunluluktur.* Sık sık, genelinde hiç de haksız olmayan bir soru ile karşılaşılıyor: ekonomik yönetimlere geçme yönündeki bu üçüncü deneme de, daha öncekilerin akibeti ile karşılaşmaz mı? Yönetimin yeniden yapılandırılmasının sonuna kadar götürüleceğinin güvenceleri nelerdir?

Sonul, diyebilirim ki, tarihsel yanıtı zaman, somut sonuçlarıyla verecektir. Ancak, perestroyka'nın ilk sonuçlarına dayanarak ve programını gözönüne alarak, bu konu üzerinde söz söyleyebilecek durumdayız.

Bir kere, geçmişin derslerinden öğrenmeye çalıştık. O zamanlar ekonomik yöntemler ekonominin bütününde değil, yalnızca tek tek alanlarında uygulamaya kondu. Bütünsel bir yönetim bünyesine, yabancı bir ekonomik doku aşılanmaya çalışıldı. Sonuç kaçınılmazdı: organizma yabancı dokuyu reddetti ve eski kumanda yöntemlerine geri dönüldü. Bugün böylesi bir hataya izin verilmiyor.

Geçmiş deneyimin tersine, yönetimin bugünkü köklü reformu, *karmaşık ve kapsamlıdır;* ekonominin her birim ve sektörüne uzanmakta, yalnızca ekonomi ile sınırlı kalmamaktadır. Yenilenme bir bütün olarak ekonomik politikanın ve yine bir bütün olarak toplumun yeniden yapılandırılması yoluyla gerçekleştirilmektedir.

60'lı yılların ortasında, sanayi ve tarımdaki ekonomik mekanizmanın yeniden örgütlenmesi, üstyapıdaki değişikliklerle birlikte yürütülmedi. Bugün Merkez Komitesi, tüm Parti ve Sovyet İktidarı, bir bütün halinde başlattıkları köklü yeniden yapılandırma için herşeylerini ortaya koymaktadır.

Bir başka önemli ders de, perestroyka'ya emekçilerin katılımıdır. 50 ve 60'ların ekonomik reformları "yukarı"dan yürütüldü ve beraberinde özyönetim ve demokratikleşmeye geçiş düşünülmedi. O zamanlar idari ilke, ekonomi mekanizmasındaki egemen ilkelerden biri olarak kaldı. Bugün ise durum daha başkadır. Ekonomik yöntemlere daha kararlı bir geçiş vardır ve bu yöntemler egemen konuma yükselmektedir. Ve bu sürecin yalnızca yukarıdan önlemlerle desteklenmesi ile kalınmamakta, beraberinde özişletmeye geçiş gerçekleştirilmekte, çalışma kollektifinin rolü artırılmaktadır.

Ülkemizde eşi görülmemiş kararlar alınmış bulunmaktadır: işletmelerin planlarının en sonunda kendi çalışma kollektifleri tarafından onaylanması; teşvik fonlarının nasıl kullanılacağı konusunda karar verme hakkının çalışma kollektiflerine verilmesi; ekip liderleri ve bölüm başkanından işletmenin müdürü ve birliğin genel direktörüne kadar, üretimdeki yöneticilerin, seçimle işbaşına getirilmesi.

Burada asıl önemli olan, ekonomik yaşamdaki dönüşümlerin, *toplumun demokratik yenilenmesine* ilişkin kapsamlı ve derin sürecin bir parçası olarak yürütülüyor olmasıdır. Ve hızlandırmayı geri dönülmez kılacak olan da, onun ardındaki itici güç, yani, demokratikleştirme ve özyönetimdir.

Perestroyka'mız henüz yolun başındadır. Giderek derinlik ve boyut kazanmaktadır. SBKP MK'nin Nisan 1985 Plenumu perestroyka'nın ana çizgilerini içeren anlayışı ortaya koydu. Modern bilimsel, teknik yatırımlarla ilgili ve yapısal politikaya ilişkin düşünceler ise, SBKP MK'nin bu yılın Haziran ayındaki Plenumu'nda somutlaştırıldı, oluşturuldu.Hızlandırmanın temel görevleri partinin 27. Kongresi'nde daha da geliştirildi. SBKP Programının yeniden yazılan biçimi kısa erimli stratejiyi formüle etti. 12. Beş-yıllık Plan dönemi ile 2000 yılına kadarki zaman için belirlediği hedeflerle, perestroyka düşüncesini temsil eden SSCB'nin Ekonomik ve Sosyal Gelişmesi'nin Temel Çizgileri onaylandı. Kongre, güçlü bir sosyal politikaya yönelme kararını destekledi. SBKP MK'nin Ocak 1987 Plenumu, toplumumuzu demokratikleştirme görevinin tam anlamıyla formüle edilmesinde ve mevcut koşullardaki kadro politikasının temellerinin belirlenmesinde özel bir yer tuttu. Haziran 1987 Plenumu da, yönetimin köklü reformdan geçirilmesi planını onayladı.

Yenilenme yolunda ileride atılacak iki adım da önceden belirlendi. SBKP MK'nin gelecek Plenum toplantılarında 13. Beş-yıllık Plan döneminin anlayışının ele alınacağı açıklandı. Yeni bir ekonomik işletme ve yönetim sistemiyle, ve yenilenmiş bir mühendislik sektörüyle gireceğimiz bu dönem önemli bir aşama olacaktır. Bu, bilimsel ve teknik ilerlemede ve başlıca sosyal değişikliklerde yüksek bir hız içeren bir beş-yıllık dönem olacak ve inanıyorum ki, gözle görünür sonuçlar verecektir.

Gelecek Haziran ayında yapılması öngörülen SBKP'nin 19. Ulusal Konferansı'nın taşıdığı önem ise abartmaya yer vermeyecek şekilde açıktır. Konferansın gündeminde SBKP 27. Kongresi kararlarının uygulanması çalışmalarında elde edilen sonuçlar, perestroyka ve gelecekteki görevler, parti ve toplum yaşamının daha da demokratikleştirilmesi konuları bulunmaktadır. Kuşku yok ki, konferans Sovyetler Birliği'nde toplumun daha da demokratikleştirilmesi temelinde gerçekleştirilen tüm dönüşümlerin derinleşmesine ve gelişmesine taze ve güçlü bir itki verecek, sosyalizmin güçlü potansiyelini daha tam olarak ortaya çıkaracaktır.

CİNİ ŞİŞENİN İÇİNE GİRMEYE ZORLAMALI MIYIZ?

Bilimsel ve teknolojik devrimin etkileri

Prof. Harry Nick
Ekonomi doktoru; Almanya Sosyalist Birlik Partisi MK Bilimler Akademisi
Ekonomi Politik Enstitüsü Araştırma Programı Başkanı

Barışın korunmasından hemen sonra, insanlar, şimdi özellikle bilimsel ve teknolojik devrimin yaşamlarında hangi yollarla değişiklik yaptığı, bunun kendi bilgi, yetenek, davranış ve yönelimlerinde yarattığı yükümlülükler ile bunun insanın yaratıcı çabaları, insan varlığının kolaylaştırılması ve iyileştirilmesi için yarattığı olanaklar konusunda endişe duyuyorlar. Varolan toplumsal sistemler, artan ölçüde, bilimin ve teknolojinin kazanımlarını insanın hizmetine sokma yetenekleriyle değerlendiriliyor. Bütün bu konular, günümüzün ideolojik mücadelesinin ön sıralarında yerleşiyor.

Tartışmanın Konusu

Fikirlerin çatışmaya devam etmesi bir sürpriz değildir. Bilimsel ve teknolojik devrim hızla genişliyor ve derinlik kazanıyor.Bunun toplumsal etkilerinin yansımaları gittikçe yaygınlaşıyor. Bu etki, Marksistler ile burjuva dünya görüşünün savunucuları arasındaki ideolojik mücadelenin bir konusudur. Bilimsel ve teknolojik devrim, birinci olarak, şu andaki içeriğinin ve yakın gelecekteki olası etkilerinin gittikçe netleşmesi nedeniyle, dikkatlerimize eşi görülmedik ölçüde egemen olmaktadır.

Yirminci yüzyılın ortalarında başlayan bilimsel ve teknolojik devrimin üretici güçlerde olağanüstü köklü değişikliklere yol açtığından artık hiç kimse kuşku duyamaz. Bunun etkisinin kapsamı ve derinliği, herşeyden önce iki etmen tarafından belirlenmektedir. *Birincisi,* bu devrim, toplumun varlığı ve gelişmesinin nesnel maddi koşullarında gerçekleşen *evrensel* bir devrimdir; kimileri ilk kez de olsa (uzay, canlı maddenin mikro yapıları ve katı maddelerin kristal yapısı) *tüm* faaliyet alanlarını, insanın doğa ile karşılıklı ilişkisi içine sokan bir devrimdir. Emek araçları, emek nesneleri, teknoloji enerji kaynakları, yani, üretici güçlerin *tüm*(dört)nesnel öğeleri devrimci bir değişiklikten geçiyor; emeğin başlıca *iki* türü (kafa ve kol) yaygın olarak teknolojik kullanımına açık hale geliyor.

Bilimsel ve teknolojik devrimin bu evrensel karakteri, onun derinlemesine yaptığı etkinin kapsamı ile ölçülmektedir. *İkincisi,* bu devrim, insanların kendi varlıkları ve gelişmelerinin *temel* nesnel maddi koşullarını dönüştürmek için şimdi olağanüstü olanaklara sahip olmaları

demektir. Tüm insanlığın özne ve tüm dünyanın -ve yine tüm insanlığın- da nesne olduğu global sorunlar buradan kaynaklanmaktadır. Bu temel gerçekleri bilince çıkartmamız gerekiyor, çünkü herşeyden önce bilimsel ve teknolojik devrim, uygarlığın yokedilmesini tarihte ilk kez, pratik bir olasılık haline getirmiştir.

Doğanın ve milyonlarca yıl içinde biçimlenmiş olan doğal süreçlerin dengesi çok hassastır. Bunları korumak için, amaçlı bir çaba gerekiyor. Bir başka olağanüstü gelişme, insanın, tabiat ananın doğurmamış olduğu yeni cins bitki ve organizmaları üretmek için genleri kullanabilmesidir. Bunun yanı sıra, entellektüel faaliyetler alanında yaygın olarak bilgisayarların kullanılması da nesnel bir olgudur. Bu, entellektüel emeğin kapsamını genişletiyor ve emek üretkenliği, emeğin içeriği ve koşulları ile, yaşam tarzını biçimlendiren maddi koşullar üzerinde büyük bir etkide bulunuyor.

Bilimsel ve teknolojik devrimin kazanımlarının yaygın olarak ekonomiye sokulması hızla artan bir insan yelpazesinin emeğinin doğasını köklü bir biçimde değiştirmektedir. Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin 11. Kongresinin öngördüğü gibi, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde 1990'da 500 bin iş CAD/CAM(1) ağına bağlanacaktır.

Üretim araçlarında vuku bulan ya da olması beklenen değişiklikler, insanları cezbediyor ve onlarda hayal gücü uyandırıyor. Burjuva teknokrat filozofların temsilcileri, üretici güçlerin gelişmesindeki son eğilimlerden bahsederken, ayrıntılı olarak ve çoğu kez duygusallıkla her türden korkudan, hoşnutsuzluktan söz ediyorlar ve bunlara sahte bir bilimsel elbise giydiriyorlar. Bunlar gerçekte yüzyıllık eski burjuva yalanlarının modern biçimde sunulma çabasıdır. O devirde, Karl Marks eleştirel bir biçimde böylesi yalanların "maddi güçlere entellektüel yaşam bahşetmek ve insan hayatını işe yaramaz bir maddi güce dönüştürme ile sonuçlanacağını"(2) belirtmiştir.

İdeolojik tartışma, herşeyden önce iki sorun dizisi etrafında yoğunlaşmaktadır. Birincisi, *bilimsel ve teknolojik ilerleme ile ekonomik büyümenin birbiriyle bağlanması* ve bunların, insanın koşullarını iyileştirmesinin önemi ile ilgilidir. Bizim ekonomik politikamıza, üretim artışımıza, ekonomik kazanımlarımıza ve genel olarak sosyalizme kızanlar, "sınırlı büyüme"nin normal olduğunda ısrar ediyorlar. Bunalım zamanlarında daha da kötüleşen güncel zorluklara bakarak ekonomik kalkınmayı tümüyle karalamanın kapitalizmi savunmanın en iyi yolu olduğuna inananlar, bunların bağlaşıklarıdır. Nihayet, kapitalizmde bilimsel ve teknolojik devrimin zararlı toplumsal etkilerinin, emeğin tüm anlamını yitirmesi ve çevrenin zarar görmesi olgusunun farkına varıp da bu hastalıkların sosyo-ekonomik nedenlerini kavrayamayanlar da yukardakilere katılmaktadır.

Öteki sorunlar dizisi, *toplumun teknolojik sürecin idare edilmesi mekanizmasının üstesinden gelme yeteneği* ile ilgilidir. Bu konular, teknolojinin kontrol edilemez hale gelmesi korkularını yansıtmaktadır. Bize, sürekli olarak, çağırdığı cinleri şişenin içine yeniden sokamayan büyücü çırağının öyküsü anlatılıyor.

Sorular Yanıtlanıyor

Üretici güçlerde büyük çaplı devrimci dönüşümlerin görüldüğü çağımız, Marksist-Leninist dünya görüşünün doğruluğunu ve yararlılığını ortaya koymaktadır. Bu dünya görüşü, herşeyden önce emekçi insanın çıkarları ve artan emek üretkenliği ışığında, teknolojinin önemini ve günümüzdeki bilimsel ve teknolojik devrimin tarihsel boyutunu açıklıyor. Aynı zamanda, pratik deneyimlerin teorik bakımdan toparlanması da bir ivedi görev olarak ortaya çıkıyor. Bu deneyimin şu anda dünyaya reel sosyalizm tarafından sunulan kesimi özellikle değerlidir. Bu sis-

---

(1) CAD/CAM: Bilgisayar yardımıyla tasarım ve bilgisayar yardımıyla üretim.
(2) Karl Marks ve Friedrich Engels, ***Seçme Yapıtlar*** (üç ciltlik), c.1

tem, açıkça hissedilir biçimde mantıksal temelde örgütlenmiş toplumun bilim ve teknolojiyi insanın hizmetine soktuğunu ve bunları insan yaşamını daha doyumlu kılmada kullandığını kanıtlıyor. Canlı sosyalist örneğin oynadığı rol hızla artıyor.

Demokratik Almàn Cumhuriyeti'ndeki toplumsal yapının tüm alanlarındaki kazanımlar, özellikle Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin 1971'deki 8. Kongresi'nden sonrakiler, ilk ve herşeyden önce Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin hanesine yazılmalıdır. Parti, bilimsel ve teknolojik devrimin boyutlarını ve önemini doğru değerlendirdi, halkımızı bunun gereklerine kesinlikle ve zamanında yöneltti, bilimin ve teknolojinin kazanımlarının üstesinden gelmeye yönelik bir ekonomik strateji hazırladı ve kararlılıkla uyguladı, bunları teşvik eden ve personel eğitimini gözeten bir politika izledi. Bütün bunlar, cumhuriyetimizin ekonomik büyümesine de yansımıştır. Sosyalist toplumun ekonomik gelişmeyi toplumsal ilerlemeye dönüştürme yeteneği, sosyalizmin temel moral ve politik avantajıdır. Bu, insanların yüksek teknolojiye olumlu yaklaşmaları için iyi bir nedendir.

Bir bütün olarak teknoloji, insan emeğinin üretmiş olduğu ve doğa ile karşılıklı ilişkisinde kaynaklarını tüketim nesnelerine dönüştürmek için bilinçli olarak kullandığı maddi araçların toplamıdır. Teknolojinin yardımıyla, özellikle onun iyileşmesinin sonucu olarak, insan, sürekli olarak artan ihtiyaçları (yeni ihtiyaçlar ortaya çıkıyor, bunlar diyalektik olarak önceden varolan ihtiyaçların karşılanmasıyla etkileşiyor) ile, verili yetenekler ve araçlar ışığında emeği daha efektif kılacak olanakların sınırlılığı arasındaki çelişkinin üstesinden geliyor.

Teknolojik ilerleme, emek üretkenliğinin dinamik gelişmesindeki belirleyici faktördür; çünkü, insanın biyolojik emek potansiyeli, -örneğin insanın uzun süre emek sarfetmesi için gerekli enerji deposu ya da mantığının hızı ve kesinliği ele alındığında- kuşaktan kuşağa önemli değişikliklere uğramamıştır. Üretim araçları; bilgi ve deneyimin, ekonomik üretim ile insan tarafından oluşturulmuş alışkanlıklar arasındaki diyalektik bağımsız ilişki içinde aktarılmasıyla gerçekleşen insan evriminin özgül bir tipinin belirleyici maddi temelidir.

İşgücü (ki birey bunun bir aracıdır) gibi, teknoloji de bireyin ve toplumun ilerlemesi için gereklidir. Marks, bunu "insanın nesneleşmiş gerekli güçlerinden birisi"(3) olarak tanımlamıştır. Her makine, yoğunlaşmış biçimde, tüm önceki kuşakların bilgi ve deneyimini cisimleştirir. Kamuoyunun teknolojiye olumlu yaklaşımı, bu nedenle, toplumun bireye aynı şekilde yaklaşımı tarafından belirlenir. Teknolojiye karşı düşmanlık, esas itibariyle, insani değildir. Bir toplumun bilimsel ve teknik ilerlemeyi insan yararına kullanma, bunun kazanımlarını toplumsal kazanımlara dönüştürme, insan emeğini daha üretken kılma, herkese yararlı bir iş sağlama, emeğin içeriğini ve koşullarını iyileştirme yeteneği, o toplumun hümanizminin mihenk taşıdır.

O zaman, sürekli ekonomik büyümenin ve bilimsel ve teknolojik ilerlemenin gerekli olup olmadığı sorusuna nasıl yaklaşıyoruz? Bu iki ögeyi doğal olmayan bir şey gibi yorumlamayı amaçlayan argümanlar, çoğu zaman, doğadaki gelişme süreçleriyle karşılaştırma yapılması ile ortaya çıkıyor. Oysa ekonominin sosyal bir doğası vardır ve tümüyle farklı yasalara göre, işler. Hiç kimse, bir ağacın sürekli büyüyemeyeceğini inkar edemez, ama bu bir ekonomik yasa değildir. Büyüyemeyen, tüm ekonomik kaynaklara sahip olmasına karşın, gerektiği gibi büyüyemeyen ekonomi hastadır. Ekonomik gelişmenin sürekliliğini büyük ölçüde belirleyen, teknolojik ilerleme süreci, insan bilgisinin ilerlemesi kadar sonsuzdur.

Üretici güçlerin geleceği üzerine tartışma, bizim burjuva muhaliflerimizin -herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde- insan ihtiyaçlarının doyumu düzeyine ulaşılabileceğini, bunun "ılımlı" ekonomik büyümeyi haklı gösterebilecek ölçüde yüksek olacağını ima ettikleri izlenimini uyandırıyor. Gerçekte ise, böylesi bir düzey hiçbir yerde, ne birçok insanın en temel gereksinimlerini bile sağlayamadıkları gelişmiş kapitalist uluslarda, ne de yetersiz ekonomik büyüme nedeniyle binlerce kişinin açlıktan öldüğü Üçüncü Dünya'da görülmemiştir. Sosyalist

(3) Bak Marks, Engels, *Toplu Yapıtlar* c.3, s.302

ülkelere gelince, komünist ve işçi partilerinin programlarının ve politikalarının toplumsal ilerlemeye gerekli ve temel olan ekonomik büyümeyi öngördükleri konusunda kuşku yoktur. Örneğin bu, Almanya Sosyalist Birlik Partisi tarafından sürekli izlenen politikanın bir amacıdır. 1970'lerin başından beri ülkemizde yıllık ekonomik büyüme oranı ortalama olarak yüzde 4.5'tur. (yıllık ulusal gelir artışı olarak) yakın gelecekte, toplumsal ilerleme hedeflerimize ulaşmak için ihtiyaç duyduğumuz rakam da budur.

"Sınırlı" büyümeden söz edilmesi, gerçekte kimin büyümenin "yavaşlaması"nı savunduğu konusunda şaşkınlık duymaya yol açıyor. Ne tekeller, ne devlet, ne de sendikalar böyle bir hedef koymuyorlar. Açıktır ki, ekonomik gelişmenin toplumsal rolünü karalamaya yönelik yoğun çabaların ardındaki gerçek neden, kapitalist ekonomilerdeki zorluklardır, "sıfır büyüme" olgusu ve bunalımlardır. Emeğin rolünün yeniden değerlendirilmesi daha yakından incelendiğinde, bunun aslında işsizliğin yeniden değerlendirilmesi çabası olduğu söylenebilir. Kapitalist toplumun dev bir "yedek işgücü ordusu"ndan kurtulamadığı gerçeği uzak görüşlü burjuva ideologları için acı bir keşif olmuştur. Ne ki, kendisini bu denli üstün görmesine karşın bu toplum, elbette ki, bu toplumsal hastalığın utanç verici bu göstergesinden kurtulmak istemektedir. Elbette biz, işsizliği başlıca toplumsal sorun olarak gören ve bunu yoketmek için çalışan demokratik güçlerin tutumuna katılıyoruz.

Kapitalist toplum, bilimsel ve teknolojik devrime rasyonel ve insancıl bir yaklaşım geliştiremez. Yine de, burjuva ideologları ve politikacıları son yıllarda yeniden, "iyimser" ekonomik büyüme konseptlerine, teknoloji değerlendirmelerine yöneldiler. Bu kavramları savunurken, tutucu-gerici çevreler her bireyin "daha fazla çaba" göstermesini ve "kendisini gözetmesini" talep ediyorlar, aynı zamanda toplumsal yıkım politikası uyguluyorlar. Kapitalizmde bilimsel ve teknolojik ilerlemenin toplumsal çelişkileri yumuşatacağı şeklinde tutarsız bir argüman kuruyorlar. Fakat bu iddialar da, kötümser görüşler kadar, gerçeklerden türnüyle uzaktır.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin ve öteki sosyalist ülkelerin elde ettikleri sonuçlar, sosyalizmin bilim ve tekniğin kazanımlarını kullanabilmeyi ve bunları, insanlar için sosyal bakımdan güvenlikli kılmayı olanaklı hale getiriyor. 2000 yılı yaklaşırken, *"emeğin geleceği"* ile ilgileniyoruz, çünkü modern bilim ve teknolojinin her olanağını özellikle de kilit ekonomik alanlardakileri, emeği daha anlamlı ve yaratıcı kılmak için bireyin gelişmesini teşvik edecek biçimde, amaçlı olarak kullanmayı hedefliyoruz.

Ülkemizde hiç kimse emek üretkenliğindeki artıştan korkmuyor. Kapitalist dünyada emeğin toplumsal bakımdan "gereksiz" hale geleceği, gittikçe daha fazla insanın işsiz kalacağı ve hayatını kazanmak için başka türlü bir yol bulmak zorunda olacağı korkusu çok yaygındır. Bugün ekonomik büyüme oranları, ya da bundan 20, 30 ya da yüz yıl sonra çalışma haftasının ne kadar olacağı üzerine tartışmanın bir anlamı yoktur. Ne ki, anlamlı bir emek olmadan, anlamlı bir hayatın imkansız olacağından da eminiz. İnsanın gerçekte ne olduğunu ve ne yapabileceğini anlamasına yardımcı olan, toplumsal bakımdan yararlı faaliyettir. Rasyonel bir biçimde örgütlenmiş toplumda, çalışmak isteyen herkes için yararlı işler hiçbir zaman tükenmez. Bilimsel ve teknolojik devrim tarafından güçlü bir biçimde desteklenen istikrarlı ve hızlı ekonomik büyüme, *sosyalist toplumun tüm alanlardaki gelişmesi için güvenilir bir maddi temeldir.* Sosyalizm hayatı yalnızca zevkli değil, aynı zamanda da daha güvenlikli kılar.

İlerleme Aracılığıyla Sorunların Çözümü

Modern teknolojinin gelişmesi, onun istenmeyenler de içinde, olası sonuçlarını önlemek için yollar bulunmasını gerekli kılıyor. Bizzat ilerleme, tehlikelerin önünü almak ve bunları pratik eylemle önlemek için yeni olanaklar yaratmaktadır. Elektronik sistemlerin kendi operasyonlarını nesnel ve otomatik olarak kontrol etmeleri ve yanlışları belirleyip düzeltmeleri, böylesi olanaklar içindedir. Bilgisayara dayalı kontrol gerçeği, duyumsal araçların, kontrol ve ölçüm

araçlarının ve güçlü mikrosüreçlerin hızla gelişmesi sayesinde artıyor. O nedenle, teknolojinin gittikçe artan ölçüde anonimleştiğini, daha az anlaşılır ve insan açısından daha zor kullanılır olduğunu iddia etmek yanlıştır. Elbette böylesi durumlar vardır. Ancak egemen olan tersi eğilimdir. Ve insan duyuları (teknolojik ilerleme için genişleyen bir zemin oluşturan) mikro-çipslerin faaliyetlerini izleyemese de, bizzat teknoloji bize yardım elini uzatmaktadır.

Modern ölçüm araçları, bilgisayarlar ve diskler bizim duyularımız tarafından algılanması olanaksız faaliyetlerde bulunuyorlar. Eğitimin gelişmesi ve mesleki eğitim sonucunda işçi teknolojik süreçleri kavrıyor ve teorik olarak onun "iç modeli"ni öğreniyor. Bu, işçiye yalnızca çalışma değil, aynı zamanda yaptığı işin anlamını ve bilimsel temellerini kavrama olanağını da verir. Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin eğitim sistemindeki iyileştirmeyle ve mesleki eğitim olanaklarıyla bağlanması, sosyalizmin başlıca avantajlarındandır. Genç kızlar ve delikanlılar, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde on yıllık temel eğitimleri sırasında belli bir işe hazırlanır. Çalışmaya başlayanların yüzde 25'i yüksek okul ve uzmanlık eğitiminden geçmiştir. Hiçbir eğitimden ya da temel kurstan geçmemiş işçilerin oranı 1970'te yüzde 41 iken, 1985'te yüzde 15'e düşmüştür, 1990'da da yüzde 10'a inecektir.

Gerçekten de, teknoloji, artan ölçüde karmaşıklaşıyor. Aynı zamanda onun ilerlemesi, bize, insan ile makine arasındaki ilişkiyi kurmada, makineyi kullanan için bizzat makine kadar karmaşık olmayan yol ve araçlar sağlıyor. Tam tersine, bu ilişki, daha ilginç ve çok yönlü hale geliyor. Enformatikteki ve iletişimdeki iyileşmeler, insanın otomatik sistemlerle ilişkisini geliştirmeye yönelik bir eğilime yol açıyor. Burada doğal dil kullanımı (ilkönce yazılı, sonra sözlü) ve bilgisayar dili için, bir kursa gitmeksizin yürütülebilecek operasyon sayısının kapsamı artmaktadır (bugün bilgisayar dilini kullanmayı bilen işçilerin sayısı da artıyor). Tüm bunlar, *yaratıcı emeğin* alanını genişletiyor ve teknolojik kuralları daha sıkı uygulamayı gerektiriyor. Yüksek teknoloji insan özelliklerine uygun biçimde tasarımlanabilir.

Sayısız olgu,bizzat teknolojik ilerlemenin,kendisinin ortaya çıkardığı sorunları çözme olanağı yarattığını gösteriyor. Marks'a göre çelişkilerin gelişmesi ve büyümesi, onları aşmak için nesnel koşulların ortaya çıkmasıyla eşgider. Elbette bunlar bir kerede altedilmez. Uretici güçler geliştikçe, eğer diyalektik biçimde ele alınmazsa, çelişkilerin keskinleşmesi sözkonusu olabilir.Çelişkilerin sonuçları üzerine korkular,özellikle çelişkilerin yalnızca büyüme ve keskinleşme aşamasının evrim süreçlerinden ayrılmasından, bu süreçte egemen olan eğilimlerin aşırı basitleştirilmesinden, "toplanması"ndan, geleceğe yöneltilmesinden ve gelişme doğrultusunda nitel bir değişikliği önlemek için çaba sarfedilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Örneğin, 1950'lerde ve 1960'ların başında bir *enformasyon bunalımı* üzerine çok konuşulurdu. Yeni bilginin birikim hızının bizim bunları sistematik biçimde düzenleme ve birikmiş bilgiyi kullanma yeteneğimizi çok aştığı, yükünün arttığı ve insanlığın bunun altından kalkamayacağına ilişkin korkular dile getirilirdi. Bilimdeki ilerleme sorgulanmaktaydı. Bu iddialar, keşif ve icatların hızla büyümesi gibi olgulara dayandırılmaktaydı. Bu görüşün yandaşları, bir şeyi yeni icat etmenin, bunun herhangi bir yerde kayıtlı olup olmadığını bulmaktan daha kolay olduğunu öne sürmekteydiler. Bu korkular haklı çıkmadı. Enformatikte ve iletişimdeki ilerleme tümüyle değişik ve tam tersi bir durum yarattı: Bilgiye ulaşma daha kolay, daha hızlı ve daha ucuz hale geldi.

Bugünkü çevre sorunlarıyla ilgili argümanlar ve yöntemler, çoğu kez enformasyon bunalımı ile ilgili olanlara benziyor. Gerçekten doğa ile ilişkimizin (özellikle de doğal kaynakların kullanılma yollarının) köklü bir biçimde yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. Üretimdeki bir artış mutlaka maden çıkarımı ve işlenmesindeki bir artışla bağlı değildir. Sorun, yeni teknolojilerin geliştirilmesiyle, sanayi artıklarının kullanımına ilişkin ileri yöntemlerle ve kapalı, artığı olmayan sistemlerin yaratılmasıyla çözülmelidir. Çevre koruması artan ölçüde kârlı; ekonomik büyüme müsrifliğe değil, tasarrufa dayalı yollarla çevrenin iyileştirilmesiyle bağlı kılınmalıdır. Bu durumda bile çevre koruması için gerekli masraflar yüksek olabilir ve doğrudan

bir mali sonuç getirmeyebilir. Doğal kaynakların yaygın işlenmesinden, ekonomik yeniden üretim sürecinin yoğunlaştırılması için başlıca etmen olan bunların yoğun kullanımına geçişle birlikte belirleyici sonuçlar alınabilir. Birçok yıldan beri Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki ekonomik büyüme, maddi kaynaklardan tasarruf yoluyla sağlanıyor. Ekonomik büyüme, başlıca enerji kaynakları ya da hammaddelerin tüketiminde herhangi bir artış olmaksızın garanti altına alınmıştır.

Bilımsel ve teknolojik ilerleme, ekonomik kalkınmada kaynak tasarrufu ve artıkların kullanımı için artan olanaklar yaratıyor. Üstelik biyoteknolojinin umut verici perspektifleri de belirtilmelidir. Birçok gösterge, yüzyıl sonra nehirlerimizin yüzyıl öncesindeki kadar temiz olacağını gösteriyor. (Yüksek ekonomik büyüme oranları dönemi olan) "sanayi çağı" ve bunu izleyen yavaş sosyo-ekonomik gelişmenin görüldüğü "sanayi ötesi toplum" gibi, doğal durumun kötüleşmesi de tarihin bir "giriş"i olarak görülecektir. Elbette eğer bilim ve teknoloji rasyonel bir biçimde kullanılırsa ve silahlanma harcamalarının yuttuğu dev kaynaklar tasarrufuna ve ekonomik gelişmenin çevresel korunmasına ayrılırsa... Farklı toplumsal sistemlere sahip ülkelerin işbirliği, global sorunların çözümü için zorunludur.

Son tahlilde, bugün insanlığın karşı karşıya bulunduğu ölümcül tehlike, bilimsel ve teknolojik devrimin doğrultusunun, özellikle silah üretimiyle sürekli kâr sağlayarak olumsuzlaştırılmasının önlenmesini zorunlu kılıyor. Hayatın niteliğini iyileştirmek için biyoteknolojide, enformatikte ve genel olarak, insan faaliyetinin tüm alanlarında ayrı şey yapılmalıdır. Çalışma koşullarındaki değişiklikler de çok önemlidir.

Buradan çıkan sonuç odur ki, "farklı" bir teknoloji değil, ilerici yönde gelişen üretici güçleri tümüyle insanın hizmetine sokan ve bunların, Marks'ın dediği gibi, "yıkıcı güçler"e dönüşmesini önleyen *yeni bir toplum* gerekmektedir. Bilimsel ve teknolojik devrimin ortaya koyduğu şey, "insanın eskimişliği" değil, savaş için sosyal bir zemin oluşturan ve Janusvari bilimsel ve teknolojik devrimi yönlendirmekten aciz toplumsal sistemin eskimişliğidir.

SOSYALİZM KOŞULLARINDA ELEŞTİRİ

Stefan OPARA - Profesör, Felsefe Doktoru

Sosyalist toplumda eleştiri ve özeleştiri, öteden beri, gelişmenin yaşamsal bir etkeni olarak görülmüştür. Bununla birlikte, elde edilenden duyulan yaratıcı hoşnutsuzluk, gerçekliğe eleştirel yaklaşım ve yenileme çabası çoğu kez engellerle karşılaşır. Bu, o denli basit bir sorun değildir. Kimi durumlarda eleştirinin içiboş olumsuzlamaya indirgendiğini görürüz. Bu sadece kuşku uyandırır ve insanları eylemden soğutur. Son olarak, sosyalist sistemi yıkma amacını güden düşmanca saldırıları da gözardı etmemeliyiz. Özellikle ülkemizde, yıkıcı eleştiri hiçbir zaman eksik olmamıştır. Ama, düşmanın kötü niyetli saldırılarına karşı harekete geçmek, yeni toplumun gerçekliklerine eleştirel olmayan bir yaklaşımı mı gerektirir? Hayır tersine, bu durum, sosyalizmin başarıyla gelişmesi kaygısından kaynaklanan elestirel bir yaklaşım ister.

Bu makalede dile getirilen düşünceler, SBKP Merkez Komitesi'nin Nisan 1985 tarihli Plenumu'ndan ve 27. Parti Kongresi'nden sonra Sovyetler Birliği'nde yaşamın çeşitli yönlerinin tartışılması ve yeniden yapılandırılması üzerine yaptığım gözlemlerime dayanıyor. Bu değişiklikler Polonya'da büyük ilgi uyandırmıştır. Bu tartışmaların genel havasını göz önünde tutan Polonya Birleşik İşçi Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Wojciech Jaruzelski, sosyalizm gelişip güçlendikçe ve halkın içten desteğini kazandıkça, komünistlerin varolan eksikliklere giderek keskinleşen eleştiriler yönelttiklerini, eskimiş olan ve 21. yüzyıla geçmelerini engelleyen herşeyi büyük bir kararlılıkla bir yana attıklarını belirti[1]

SBKP'nin 27. Kongresi'nde ortaya konulan görüşlerden yola çıkarak, Marksist-Leninist kuramın gelişiminde ve sosyalist toplum kuruculuğunda eleştirinin oynadığı rolü incelemek istiyorum. Bu konu yeni ya da gelip geçici bir konu olmadığı gibi, önemsiz de değildir; toplumsal bilimlerimizce pek sık çözümlenmeyen bir çok kuramsal yöne sahiptir.

Sovyet komünistlerinin 27. Kongresi'nin eleştirel yaklaşımı, Marksist ülkülerin ve Bolşevik program önermelerinin temelini oluşturan en güzel geleneklerin ruhuna uygundu. SBKP Merkez Komitesi'nin kongreye sunduğu siyasal rapor, geçmişin derslerine uzlaşmaz bir tutumla yaklaşma, utangaç bir biçimde güçlükleri görmezlikten gelme tutumuna son verme, 1970'lerin ve 1980'lerin ilk yıllarının olumsuz süreçleri üstüne doğruları söyleyerek, geleceğin yolunu açma çağrısında bulundu. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov'un belirttiği kimi noktalar şunlardı: "Parti'nin yeni sorunları başarıyla çözebilmesi, bizzat kendisi-

1. *Trybuna Ludu*, 27 Şubat 1986

nin sürekli gelişmesine, 'yanılmazlık' kompleksinden arınmış olmasına ve elde edilen sonuçları eleştirel gözle değerlendirmesine bağlıdır... *Eleştiri ve özeleştiriyi teşvik etmek ve gösterişe son verme çabalarını hızlandırmak bugün daha da ivedi bir gereksinimdir*... Eleştiri ve özeleştiri, toplum yaşamımızın doğal bir ilkesidir. Bunlar olmaksızın, ilerleme de olamaz."(2)

Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin söylediği de budur. 1980-1981 yıllarının ağır bunalımı sırasında, partimiz, eleştiri ve özeleştiriyi hataları gidermenin başlıca araçlarından birisi olarak gördü. Eleştiri ve özeleştiri, komünistlerin, sosyalizmin deforme edilmesini reddeden halkın tutumuna uygun biçimde çalıştıklarını gösteriyordu. Bu, daha sonra, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin 10. Kongre (1986) belgelerinde de dile getirilmiştir. Merkez Komite raporu, sosyalist toplumda aşağıdan gelen eleştirinin önemine özel olarak dikkatleri çekmiştir. "İnsanların kusurlar karşısında öfkeye kapılması, ulusal zenginliğin çarçur edilmesini protesto etmesi, kendi işletmelerinde ve çevrelerinde olup bitenleri etkilemek istemesi," diyordu Wojciech Jaruzelski, "Onların sosyalizmden umudu kestikleri anlamına gelmez. Tersine, sosyalizmin halâ yeterince uygulanmayışından ve sosyalist ülkülerden sapılmasından hoşnutsuz olduklarını gösterir."(3) Eleştiri ve özeleştirinin parti çalışmasında taşıdığı büyük önem, 10. Kongre'de kabul edilen PBİP Programı'nda da vurgulanmıştır. Program, bu konuda şunları belirtiyor: "Eleştiri ve özeleştiri, yanlışları düzeltme ve eskimiş çalışma yöntemlerini bırakma kararlılığı, sosyalist gelişme süreçlerini yavaşlatma girişimleri karşısında uyanık olma, parti programındaki amaçlara ulaşmanın yaşamsal koşullarıdır."(4)

Bu siyasal değerlendirmeler, önemli kuramsal sorunları dile getiriyor.

Marksist gelenekte eleştiri, diyalektik düşüncenin vazgeçilmez bir öğesi ve toplumsal gelişme kuramının bir ilkesidir. Konuşma dilinde eleştiri, olumsuz değerlendirme anlamında kullanılır. Ama marksistlere göre, kusur bulmak ve yakınmak, eleştirinin yalnızca başlangıcını oluşturur. Herkes yakınabilir, ama pek az kişi ortaya anlamlı bir eleştiri koyabilir. Eleştirmek, dikkatli bir çözümleme yapmak demektir. Bir başka deyişle, dertleri göstermekle yetinmeyip, bunların nasıl ve niçin ayakta ve var olduğunu açıklamak, bunların kaynağına, köküne inmek ve üstelik, bunları giderme yol ve yöntemlerini bulmak demektir. Bu tür eleştiri her zaman Marksizm'in temel işlevlerinden birisi olmuştur. Bu tür eleştiri, toplumsal kusurların salt görünümlerini değil, nedenlerini de çözümler, bu kusurlara karşı kararlı önlemler alınması için yöntemler araştırır. Marks, Engels ve Lenin'in felsefi, ekonomik ve siyasal görüşlerinin ayırıcı, içsel bir özelliği de, onların gerçekliğe eleştirel yaklaşımlarıydı.

Soruyoruz: Marks'ın, apayrı konuları ele alan, ***Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisine Katkı, Felsefenin Sefaleti, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, Louis Bonapart'ın Onsekiz Brümeri, Fransa'da İç savaş*** ve (altbaşlığı ***Ekonomi Politiğin Bir Eleştirisi*** olan) anıtsal ***Kapital*** başlıklı yapıtların ortak paydası nedir? Soruyoruz: Marks ve Engels'in birlikte yazdığı ***"Kutsal Aile ile Alman İdeolojisi'***nin ortak noktası nedir? Engels'in ***Anti-Dühring*** ile ***Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*** adlı yapıtlarının ortak noktası nedir? Lenin'in ***Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Ne Yapmalı, Devlet ve Devrim*** ve ***'Sol' komünizm-Bir Çocukluk Hastalığı*** adlı yapıtlarının amacı nedir?

Yanıt apaçıktır. Marks, Engels ve Lenin'in bütün kalıtı burjuva felsefe, ekonomi ve politika kurumlarını; ütopik sosyalizmin çeşitli akımlarını; metafizik materyalizm geleneklerini; ve hepsinden önemlisi, kapitalist sistemin ekonomik ve siyasal gelişim süreçlerini; burjuva toplumunun sınıfsal çelişkilerini, sömürünün, adaletsizliğin ve bireyin aşağılanmasının tüm belirtilerini eleştirel biçimde çözümleyen diyalektik ve materyalist yapıtlardan oluşmuştur. Yaşamlarında bir tek eleştirel yapıt yazmamış olan, sosyalist gerçekliği ve tutarlı kuramı *a priori* övmekle böbürlenen kimi toplum bilimcilerimize bu ilkeleri anımsatmak yararlı olur.

2. Mihail Gorbaçov, ***SBKP Merkez Komitesi 27. Kongre Siyasal Raporu,*** Moskova, 1986, sayfa 88, 91, 102
3. ***X. Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Rabotniczej. Podstawowe dokumenty I materialy,*** Varşova, 1986, sayfa 67
4. Adı geçen yerde, sayfa 146-147

Marksizme göre eleştiri, toplumun devrimci dönüşümü için, onun daha iyiye götürülmesi için bir araçtır. Eleştiri yalnızca yıkıcı amaçlara değil, yaratıcı, yapıcı amaçlara da hizmet eder. Bu yaklaşım ile, dünya görüşümüzün eleştirel işlevinin anarşik ve solcu, küçük-burjuva yorumu arasında hiç bir ortak nokta yoktur. Örneğin Ekim Devrimi'nden hemen sonra Rusya'da kimileri eleştiriyi geçmişten tümüyle kopmanın bir biçimi, ideoloji, felsefe ve kültürün önceki biçimlerini toptan reddetmek için bir araç sayıyorlardı. Ekonomide, politikada ve bilimde 'ayaklanma' çağrısı yapan 'aşırı-devrimci' görüşler, öğrenciler arasında yaygındı. Bunlar 'eski dünyanın bütün üstyapısını' yerle bir etme ve özellikle modern biyolojiyi, mantığı vb. reddetme tutumunu teşvik ediyorlardı. "Felsefe Safrasını Atın!" diye haykıran yayınlar vardı.

O dönemde Vladimir Mayakovski bu duygulara boyun eğdi: 1918'de yazdığı "Sevinmek İçin Çok Erken" başlıklı bir şiirinde müzeleri yıkma ve Aleksander Puşkin de içinde, Rus klasik şairlerini reddetme çağrısında bulundu.[5] Ama bu aşırılıklar Lenin'e yabancıydı ve Sovyet hükümetinin politikalarını hiç bir biçimde etkilemedi (örneğin, eğitimden sorumlu Halk Komiseri Anatoli Lunaçarski, ulusal geleneklerin ve ulusal kültür zenginliğinin korunması gereğini vurguladı.)

Devrimden sonraki ilk yılların olumsuzlamacılığı, sonradan Batı'nın revizyonist ve solcu düşüncesinde yeniden ortaya çıkmasıydı, tarihsel bir garipiik olarak kalabilirdi. Örnek olarak, Frankfurt Okulunun ünlü filozofu Theodor Adorno'nun 'olumsuz diyalektiğini' verebiliriz.

Bana göre, diyalektık eleştirinin olumsuz yönünü mutlaklaştıran kuramları ortaya koyan ilk kişi, 'Batılı Marksist' Karl Korsch'tu. Korsch, 1920'lerin sonları ile 1930'ların başlarında, Marksizmi olumsuzluk felsefesi olarak yorumlayan temelsiz görüşlerini dile getirdi. Marksizmi, kapitalist toplumun devrimci eleştirisine indirgeyerek, bu toplumun bütün ideoloji, devlet ve ekonomi biçimlerinin toptan reddi olarak yorumladı. Marksizmin geleceğin anahatlarını belirlemediğini öne sürerek, onun, olumlu bir kuramdan çok, eleştirel bir kuram olduğunu yazdı.[6]

Böylece Korsch, dayanaksız bir biçimde, Marksizmin eleştirel işlevini yalnızca olumsuzlamaya indirgedi. Oysa, felsefemizin kurucuları, geleceğin toplumu üstüne birçok düşünce ve kavram önermişlerdi. İlk başlardan bir örnek verelim: ***Komünist Manifesto,*** kapitalizmin eleştirisinin yanısıra, sosyalist devrimin olumlu görevlerini de belirler. Büyük Ekim Devrimi'yle başlayan devrimci pratik Marksist kuramın yapıcı gücünü daha da çarpıcı bir biçimde kanıtlamıştır. Marksist fikirlerin yol göstericiliğinde Bolşevikler devrimin hemen ertesinde köktenci eleştiriyi yapıcı, olumlu pratiğe dönüştürebileceklerini kanıtladılar. Uygarlığın ardışıklığına ilişkin konularda, saygılı bir yaklaşımı benimsediler.

Gerçekçi, sağduyulu ve devrimci gevezelikten uzak olan bu tutumun parlak bir örneği, Lenin'in, 1922'de RKP(B)'nin 11. Kongresi'nde yaptığı konuşmaydı. Lenin, Sovyet komünistlerinden özeleştirici olmalarını istedi. Burjuva biliminin kazanımlarını sosyalist devletin yararına uygulamada daha cesur davranmanın ve yeni ekonomik sisteme geçiş sırasında devlet kapitalizmine özgü biçimleri kullanmanın gereğine değindi. Yeni Ekonomi Politikası'ndan, toplumsal kökenlerine bakmaksızın bilgili uzmanlarla işbirliği yapmaktan, akılcı ekonomik işletmecilik ilkelerine uymaktan, dünya piyasasının yasalarından, vb. söz etti.[7]

SBKP 27. Kongresi'ne hakim olan havanın, 1921'deki dönüm noktasını anımsatması rastlantı değildir. O dönüm noktasından yarım yüzyıl sonra alınan kararlar, Lenin'in düşüncelerini ayrıntıyla işliyor; eleştirinin ardından yapıcı yeni önlem önerileri sunuyordu.

Eleştirel düşüncenin etkin hareketi olmaksızın, sosyalizm normal biçimde gelişemez. Kuşkusuz bu, dışardan gelen düşmanca saldırılar ya da revizyonizmin, kimi durumlarda işçi sınıfı

5. Bu şiiri yayınlayan ***İskusstvo kommuny*** dergisi, yanlış anlamaları önlemek için, sonraki bir sayısında bir açıklama yaptı ve Mayakovski'nin sözlerinin sözlük anlamıyla yorumlanmaması gerektiğini belirtti. Şairin kendisi de daha sonra, geçmişin kalıtına ilişkin tutumunu yeniden gözden geçirdi-***Ed.***

6. Karl Korsch, ***Marksizm Üzerine Üç Deneme,*** Londra, 1971, sayfa 33-34

7. V.İ. Lenin, ***Toplu Yapıtlar,*** **cilt 33, sayfa 276-279**

hareketine de aşılayabildiği duygular için geçerli değildir. Sosyalizmin yazgısı konusundaki kaygıların getirdiği olumlu eleştiri, anti-sosyalist propagandaya karşı direnişle birleştirilmelidir.

Eleştirinin bu iki farklı türü arasındaki ayrımlar, somut bir durumda apaçık görülebilir. Örneğin, yeni toplumun şu ya da bu yönünü genellikle, yabancı sınıfsal kaynaklara dayalı bilgiler temelinde değerlendirme durumlarında, sosyalizme düşmanlık kendisini gösterir. Burjuva ideologların gözünde sosyalizm kötülükten ibarettir. Onlar sosyalizmin başarılarını ya sessizce geçiştirirler ya da yadsırlar ve sosyalizme ilişkin her şeyi karalarlar. Onlar, hataları, yeni sistemin ilkelerinden sapmaları olarak değil, bu sistemin işlev biçiminin mantıksal sonuçları olarak sunarlar. Olgulara bakmaksızın, sosyalizm ahlaksal, ekonomik, siyasal ve hatta çevresel kötülüklerin kaynağı olarak sunulur. Bu önyargılı yorum, kanıt sıkıntısıyla karşılaştığı zaman da, söylentilere, yalanlara ve siyasal provokasyonlara başvurmaktadır. Onlar toplumumuzdaki kusurların yapısal olduğunu ve düzeltilemeyeceğini söylerler. Sosyalizmde reform yapılamayacağını, hiçbir yönünde düzeltme ya da iyileştirmelere gidilemeyeceğini iddia ederler.

Buna karşılık, olumsuz eleştiri ile yapıcı eleştiri, pratikte çoğu kez karşılıklı ilişki içindedir. Örneğin, sosyalist gerçeklikteki güncel kusurların ortaya konulmasını (en iyi niyetlerle de olsa) önleme girişimleri, çoğu kez düşmanın yalanlarına ilgi duyulmasına yol açar, bu yalanlara kulak verenlerin sayısını arttırır. Eleştiri üzerinde düşmanın tekel kurmasını sağlamak, deneyimlerin kanıtladığı gibi, sosyalizmin gelişmesinde herşeyin yolunda gitmediğini gösteren bir belirtidir.

Şu noktalar unutulmamalıdır: Birincisi, yapıcı eleştiri, gerilimleri ve toplumsal çelişkileri tanı olanağını sağlar. Böylece, bunların kaynaklarını zamanında kurutma fırsatını verir ve açık çatışmalara dönüşmelerini önler. Bu, eleştirinin *önleyici ve düzenleyici işlevidir.* Bu işlev, toplumsal organizmadaki hastalıklara tanı koymayı sağlar ve ameliyat gerektiren bunalımlara karşı onu korur.

İkincisi, eleştiri ve özeleştiri, kendi kendimizi değerlendirebilmenin zorunlu bir bileşenidir. Toplumun kalkınma plan ve programları tartışılırken yanlış hesapları ve hataları bulmamıza yardım eder. Böylece, her düzeydeki yönetici organların kendine güvenini pekiştirir. Bu durumda, *eleştiri denetleme, değerlendirme ve ihmali görülenlerin cezalandırılmasının bir öğesi olur.* Bu, iş işten geçtikten, yanlışlar yapıldıktan sonra ortaya konan bir bilgelik olabilir, ama yine de bilgeliktir.

Üçüncüsü, eleştiri ilerlemeyi hızlandırır; çünkü iyi olan herşey daha da iyi duruma getirilebilir. Bu durumda eleştiri, *ilerlemenin hızlandırıcısıdır.* Bu tür eleştiri, SBKP 27. Kongresi belgelerinde bütün açıklığıyla görülebilir. Bu kongrenin kararları, insanlarda, bu büyük sosyalist devletin daha dinamik ve daha akılcı biçimde gelişeceği beklentisini pekiştirmiştir. Eleştirinin bu işlevinin taşıdığı önemi, Marian Orzechowski pek güzel biçimde açıklamıştır: "Sosyalist sistemin insancıllığı, aynı anda hem dinamik, hem de akılcı olmasına bağlıdır. Dinamik derken şunu anlıyorum: Kendi değerlerini, üstünlüklerini, yaratıcı ve itici güçlerini bilir ve kullanır; uygarlığın sürekli değişen gelişme koşullarına uyum sağlar; özeleştireldir; tekrar tekrar su yüzüne çıkan çelişmeleri bulma ve çözme düzeneğini yaratır. Akılcı derken şunu anlıyorum: Ulusal zenginliği, enerji kaynaklarını, insanların düşünsel ve fiziksel gücünü akıllı ve verimli bir biçimde kullanır; toplumun ve çevrenin en uygun birlikteliğini sürdürür."(8)

Burada, çok önemli bir soruyla karşılaşırız: Hangi toplumsal güçler, yapıcı eleştirinin taşıyıcılarıdır? Bu güçlerin sayısı üçtür. Birincisi girişkenlik, enerji, yaratıcılık ve toplumun barışçıl gelişimine bağlılığıyla emekçi halktır. Günümüzde sosyalizmin karşısında duran büyük görevlerin yerine getirilmesi, ancak sosyalist demokrasinin her yönden geliştirilmesi ve derinleştirilmesiyle mümkün olabilir. Bu ise, emekçi halkın denetim ve eleştiri işlevlerini, özyönetim ögelerinin güçlendirilmesini, yönetsel ve toplumsal kararların alınması sürecine emekçi halkın, çalışma kollektiflerinin günlük ve etkin katılımını içerir. Açıklık ve saydamlık, aşağıdan

---

8. ***Trybuna Ludu***, 31 Ekim - 3 Kasım 1985

denetimin güçlendirilmesi,bütün hükümet ve kamu örgütlerinin demokratik çalışma esaslarının sağlamlaştırılması, bu açıdan muazzam bir önem taşır.

İkinci güç, kardeş sosyalist ülkelerin komünist ve işçi partileridir. Bu partiler toplumumuzun gelişimine yaratıcı bir hız kazandırıyorlar. Eleştiri ve özeleştiri, bu partilerin her üyesinin ödevidir.

Üçüncü güç ise toplumsal bilimlerdir. Toplumsal bilimlerin görevi, toplum yaşamını derinliğine çözümlemek, gelişim doğrultusunu kestirmek ve gelişme stratejisini belirlemektir. SBKP 27. Kongresi'nde Mihail Gorbaçov şunları söyledi: "Toplumumuzun ve bütün dünyanın gelişmesinin bir dönüm noktasında bulunmasından kaynaklanan karmaşık sorunlar dizisi, Parti'nin kuramsal düşüncesinin odağındadır...

"Pratiğin somut gereklerini geniş ölçüde ele alan toplumsal bilimlerin görevlerini zaman belirlemekte ve toplumbilimcilerden, yaşamda sürüp giden değişikliklere duyarlı olmalarını, yeni olguları gözönünde tutmalarını ve pratiğe doğru biçimde yön verecek sonuçlar çıkarmalarını bekliyor. Yalnızca, pratikten gelen ve anlamlı genellemeler ve yapıcı önerilerle zenginleşmiş olarak pratiğe dönen bilimsel akımlar canlılık iddiasında bulunabilir. Skolastizm, doktrinerizm ve dogmatizm bilginin gelişimine her zaman ayak bağı olmuştur. Bunlar düşünceyi durağanlaştırır, bilimi kalın duvarlarla çevirir, yaşamdan koparır ve gelişmekten alıkoyar. Bildiri ve buyruklarla gerçeğe varılmaz. Gerçek, bilimsel tartışma ve çekişmelerin ürünüdür ve eylem içinde irdelenir."[9]

Marksizm-Leninizm, insanlığın bugüne değin kendi önüne koyduğu en insancıl amaca erişmenin mümkün olduğunu kanıtlayan devrimci bir dünya görüşüdür. Bu amaç, adaletli bir toplumsal sistem kurmaktır. Bu kuram, tüm çeşitliliği ve çelişikliği içinde bütünsel ve yasalarla yönlendirilen toplumsal gelişmenin bilimsel kavranışı için anahtardır. İnsanlara, ekonomik ve siyasal güçlerin niteliğini ve karşılıklı etkisini doğru biçimde anlamayı öğretir. Karşılaştıkları görevleri başarmak için doğru yolları, biçimleri ve yöntemleri seçme yeteneğini kazandırır. Ayrıca, tarihin keskin dönemeçlerinde kendilerine güvenmeyi öğretir.

Stefan Opara (d. 1945) Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin
Varşova Komitesi sekreterlerinden birisi ve
Mysl marksistowska dergisinin başyazarıdır.

9. Mihail Gorbaçov, ***SBKP Merkez Komitesi 27. Kongre Siyasal Raporu,*** sayfa 96.

Nobel Ödülü sahibi, dünyaca ünlü "Yüzyıllık Yalnızlık", "Patriğin Sonbaharı" adlı kitapların yazarı Kolombiyalı yazarın adı birçok ülkenin oyuncuları arasında popülerdir. Marquez edebiyat faaliyetlerinin yanısıra Latin Amerika kültürünün, edebiyatının ve sinemacılığının ulusal özgünlüğünün korunması savaşımına da büyük bir önem vermektedir. Aşağıda yayınladığımız yazarla yapılmış röportaj bunu göstermektedir.

"DÜŞÜNMEK CESARETİNİ GÖSTERİN"

Gabriel Garcia Marquez
Kolombiyalı yazar

— Siz son yıllarda çok çeşitli düzey ve nitelikteki bir dizi uluslararası görüşmelere katıldınız. Bunların arasında, günümüz toplumsal düşününün gelişme eğilimini yansıtan ortak yanlar var mıdır?

Sanırım, bu görüşmelerden her biri, barışın korunmasında insanlığın sorumluluğunun giderek arttığını gösteren ve farklı toplumsal sistemlere sahip ülkelerin temsilcilerinin işbirliği yapma özlemlerine tanıklık eden inandırıcı birer örnektir. Bugün bize, hiç bir zaman olmadığından daha fazla gerekli olan diyalog ve temastır.

Burada kültür adamları iyi bir örnek veriyorlar. Örneğin, ben Moskova Film Festivali'nde Sovyetler Birliği ve ABD sinemacılarının görüşmesine katıldım. Bu görüşmede, ortak yapılabilecek film projeleri üzerinde tartışılıyordu. Önceleri bu işe ben biraz karamsar yaklaşıyordum. Ancak söz konusu işbirliğinin Hollywood'un ticari "hayal fabrikası" ile değil de, bağımsız rejisör ve film yapımcıları ile olduğunu anladığımda, yazarların önlerine koydukları insancıl amaçları öğrendiğimde, *şuna inandım ki*, bu düşünce iyi sonuçlar verecek ve halkların arasında güvenin güçlenmesine katkıda bulunacak.

— Latin Amerika kıtasındaki devletlere sık sık ziyaretlerde bulunuyorsunuz. Bu kıtanın politik yaşamında bugün özellikle karakteristik olan nedir?

Birlik olmanın kavranması. Bu, Latin Amerika halklarını giderek daha çok sarıyor. Sözünü ettiğim şey, birlikte hareket etmenin ve karar vermenin gerekliliğinin kavranmasıdır.

— 1973 yılında Şili'de darbe olduğunda okuyucular Pinochet iktidarda bulunduğu sürece Marquez'in kitap yayınlamayacağını öğrendiler. Demeçlerinizden birinde, çarpışmayı kaybettiğinizi bildirdiniz...

Yazarların yaşamı kaybedilen çarpışmalar açısından da zengindir. Bu kavgayı ben gerçekten kaybettim, ancak son zafer bizim olacaktır. Şu sonuca vardım ki, yazmayı bırakmaktansa, iyi bir kitap yaratırsam Pinoşet'e daha fazla zarar verebileceğim.

—İlk hikayenizden başlayarak, sizin eserleriniz iyimserlik ve insanın sağduyusuna olan inançla dolu. Ancak eserlerinizin çoğunda şiddetin analizini de bulmak mümkün...

Eğer insanlar eşitlik, özgürlük gibi kavramların insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğunu kavramıyorsa, eğer insanlar birbirlerini anlamayı öğrenemezse, bunun sonucu iyi olmaz. Bu konuda, eminim ki, sanat, genel olarak kültür kendi olumlu rolünü oynamak zorundadır.

— Siz kuşkusuz kültürü kastediyorsunuz. Ancak sık sık şiddet ve baskı propagandası yapan "yığın kültürü" de varlığını sürdürüyor.

Evet gerçekten de ticarı sanat kendi klişelerini ve bu arada, kuvveti putlaştıran propagandayı giderek daha aktif olarak dayatıyor. Ne yazık ki, Latin Amerika'da ve de Avrupa'nın her yerinde aydınlar, gerçek sanatçılar mevcut durumun tehlikesini önemsemiyorlar. En azından televizyonu ele alalım. Televizyona önem vermeyen yazarlar vardır. Çünkü onlara göre televizyon "yığın kültürünün" hakimiyeti altındadır. Bana göre, bu hatalı bir yaklaşımdır. Onlar, milyonlarca insanı etkileme güçlü ve önemli bir araç olan televizyondan yüz çevirmekle, en ufak bir savaşım bile vermeden onu ticari sanat yapımcılarının eline bırakmış oldular.

— Marquez'in aydınlar için, hatta üstelik ufak bir seçkinler grubu için yazdığı yolunda görüşlere de rastlanabiliyor.

Bana öyle geliyor ki, yığınlardan kopuk bir kültür yaşama hakkı sahip değildir. Seçkinler kültürünü anlamıyorum. Kuşkusuz, bu tür kültür vardır, ancak onun tarihsel planda önemli bir rol oynayabileceğini sanmıyorum. Her kültür halkın içinde köklere sahip olmalı ve ona yönelmelidir.

Benim öz deneyimim bu söylediklerimi doğruluyor: Ben, ancak, her ulusal kültürün gerçek kaynağının halk olduğunu anladığım zaman gerçek bir yazar oldum. Karaipler sahillerinde yaşayan insanların folklorlarında, müziğinde, masallarında var olan o büyük şiirsel, edebi malzeme benim sanatımın temel dayanak noktalarından birini oluşturdu.

Aynı sorunun bir başka yanı daha var. Bir zamanlar ben gerçekten kendi kitaplarımı aydınlar, yeni deyim yerindeyse, profesyonel hazırlık görmüş okuyucular için yazdığımı düşünüyordum. Ancak ortaya çıktı ki, benim kitaplarımı az eğitim görmüş insanlar bile okuyor. Bu kitaplar onların yalnızca hoşuna gitmekle kalmıyor, aynı zamanda onların ruhunda gizli bulunan yaratma arzusunu da uyandırıyor. Onlara yazılanlar üzerine fikirlerini sorduğumda, bana daha ilginç hikayeler bildiklerini söylediler ve gerçekten de benim yazdıklarımdan daha iyi hikayeler anlattılar.

— İlerici yönelimli edebiyat eleştirmenlerine göre, Latin Amerika romanının bütün dünyaca kabul edilmesini büyük ölçüde onun halkçı özelliği belirliyor. Siz bu görüşe katılıyor musunuz?

Kuşkusuz. Uzun bir süre zarfında Latin Amerika'da roman, hatta iyi romanlar ortaya çıktı. Ancak bu romanların yazarları kendi eserlerinin Fransa'da, İngiltere'de, ABD'de çevrilip yayınlanmasını öncelikle hedeflediler. Onların eserleri buralardaki basım-yayın selinde kaybolup gitti. Onyıllarca bu durum böyle sürüp gitti. Ne zaman ki, sonradan "Latin Amerika romanının patlaması" olarak adlandırılan olgu doğdu, durum değişti. Daha o zamanlar, 60'lı yılların sonunda biz şunu anladık ki, kitaplarımız dış dünyanın ilgisini çektiği için değil, Latin Amerika'da okunmaya başlandığı için bu patlama meydana geldi. Yani, Latin Amerika romanının gelişimindeki gerçek yükseliş ancak bizler kendi ülke okuyucularımızın özlemlerini, acılarını, üzüntülerini ve sevinçlerini yansıtmayı başarmamızdan sonra gerçekleşti. Ve ancak Latin Amerika'daki başarı büyük kültür merkezlerinde de bu eserlere gerçek bir ilginin doğmasına yolaçtı. Bizim düşündüğümüzün tümüyle tersi bir durum oluştu: Hareket dışardan Latin Ameri-

ka'nın içine doğru değil, içerden dış dünyaya doğru oldu.

— ***Edebiyatın 60'lı yıllardaki patlamaya kadarki yazgısını Latin Amerika sineması da tekrarlamadı mı?***

Bugün Latin Amerika sineması büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak, ne yazık ki, büyük bir kitle tarafından bilinmemektedir. Bizde ilginç ve kayda değer pek çok film yapılmaktadır. Ancak bunlar seyirciden yoksundurlar. Çünkü Latin Amerika ülkelerindeki film dağıtım merkezleri böylesi filmlerle ilgilenmeyen Amerikan uluslarötesi tekelleri tarafından kontrol edilmektedir. Onlar için yalnızca eğlendirici, ticari sinema, "yığın kültürü" sineması mevcuttur. İki yıl önce kurulmuş olan Yeni Latin Amerika Sinema Fonu yardımıyla bu durumu değiştirmeye uğuğraşıyoruz.

— ***Bu Fon'un başkanı olarak sizden, örgütün önüne koymuş olduğu hedefleri öğrenmek isterdik.***

Herşeyden önce, Latin Amerika sinemasının oluşumuna katkıda bulunmak. İkincisi ise, onun ürünlerine sürüm pazarı sağlamak. Bir diğer çok önemli hedef de, Latin Amerika'da çekilmiş olan filmlerin korunmasıdır. Bizde henüz tüm ülkeler, film arşivi kurulması, çekilmiş filmlerin sayımı ve düzenlenmesi olanaklarına sahip olmaktan çok uzaktırlar. Bu durum bazı belgesel filmlerin geri dönmeyecek bir biçimde kaybolmasına yol açmıştır. Oysa bu filmlerin tarihsel önemine paha biçmek çok zordur. Eğer bu durum böyle sürecek olursa, 20 yıl sonra Latin Amerika'da Che Guevera'nın, Salvador Allende'nin filmleri veya diktatörleri gösteren filmler kalmayacaktır. Belleğin yalnızca bir kısmını saklamak olmaz, tarihsel belleğin tümü gereklidir.

Bu amaçla biz çok pahalı bir proje düşündük. Para toplamaya ve San-Paulo Sinematek'inde, yeni ve gelecek film malzemelerinin korunması için koşullar yaratmaya çabalıyoruz.

— ***Sürüm pazarı sağlamak, film dağıtım merkezlerini kontrol altında bulunduran uluslararası tekelleri safdışı etmek anlamına mı geliyor?***

Bir bakıma öyle de denilebilir. Bu konuda artık bazı adımlar da atmış durumdayız. Sanıyorum, kıtamızın her ülkesinde Latin Amerika rejisörlerinin filmlerini sürekli olarak gösterecek sinemalar sağlanması sorunu yakında çözüme bağlanacaktır. Yine bu amaçla, Avrupa'daki bazı başkentlerde sinema salonları kiralamaya çabalıyoruz.

Ama temel olan, seyircilerin ve film dağıtımcılarının bilincinde psikolojik dönüşüm yapmaktır. Bunu, yalnızca uluslarötesi tekellerin hüküm sürdüğü ülkelerde yapmak gerekmiyor... Gariptir ama Sovyetler Birliği'ndeki seyirci de son yılarda Latin Amerika sinemacılarının en iyi filmlerini seyretmek olanağından fiilen yoksundurlar. Çünkü, eskiden Sovyetler Birliği adına film satın alan insanlar kendi zevklerinden hareket ederek, çoğu defa, ciddi filmlerin yerine eğlendirici filmleri tercih ettiler. Biz böylesi bir uygulamayı değiştirmek isterdik ve özellikle de şimdi, SSCB'de toplum yaşamının tüm alanlarına işleyen önemli değişimlerin yaşandığı bir dönemde bunu başarmanın olanaklı olduğu kanısındayız. Perestroyka özünde olumlu büyük bir potansiyel taşımaktadır. Umut ederim ki, yeni sanat ölçütlerinin kök salmasına bağlı olarak, bizim kıtamızın gerçek koşullarını yansıtan ciddi filmler Sovyet tarafının giderek daha çok ilgisini çekecektir.

— ***Geçen yıl Küba'da, San-Antonio da Los Banyos'da, Uluslararası Sinema ve Televizyon Okulu açıldı. Herhalde bu okulun açılması Fon'un temel hedeflerinden birinin, sizin "Latin Amerika sinemasının oluşumu" sorunu olarak belirttiğiniz hedefin gerçekleşmesi yolunda atılmış bir adım oluyor?***

İlk ve kuşkusuz çok önemli bir adım. Örgütümüzün en pahalı projesi, kıtamız filmlerinin korunması programıdır, en övünç duyulacak olanı ise bu okuldur. Fon'un başkanı olarak ben, Latin Amerika'nın çeşitli devletlerinde bu okulun kurulması sorununu gündeme getirmiştim, ancak pek sonuç alınamamıştı. Küba bu girişiminin önemini hemen değerlendirdi ve şu anda okulun bulunduğu binayı bağışladı. Burada geleceğin rejisörleri, operatörleri, senaristleri öğrenim görüyorlar.

— Batı basınında, Okul'un kurulması fikrinin Küba yönetimine ait olduğu, sizin ise onun yalnızca bir propagandacısı olduğunuz yazılıyor...

Ben kendimi Küba Devrimi ile öylesine özdeşleştiriyorum, bu ülkenin halkıyla öylesine sıkı ilişkilerle bağlıyım ki, dış dünyada Küba yönetiminin fikirlerinin etkili bir propagandacısı olamam.

Ancak ciddi konuşursak, şunu bir kez daha vurgulayayım: Bu bir Küba okulu değildir. O Küba'nın eğitim sisteminde yer almamaktadır. Okulun işlerini ve finans sorunlarını tümüyle biz yönetmekteyiz. Okul, yapısı itibarıyla demokratiktir. Burada öğrenim parasızdır. Eğitim verenler de para karşılığı çalışmamaktadırlar. Çok değişik ülkelerden öğretmenler (belirteyim ki, bu öğretmenlerin düzeyi oldukça yüksektir) okulda gönüllü olarak çalışıyorlar. Kuşkusuz öğretmenlerin tümü bir öğretim yılı boyunca ders veremiyorlar, kimileri belirli bir süre için (cumartesi ve pazarları, bir haftalığına ya da bir aylığına) geliyorlar. Örneğin ben her yıl üç ay boyunca "hikaye anlatımı" atelyesinde ders veriyorum. Burada biz öğrencilerle birlikte gelecek senaryoların yapısını inceliyoruz.

Benim için okulla ilgilenmek, çok değerli deneyimler kazanmak anlamına geliyor. Eğer 20 yıl önce öğretmenin bu kâdar zevkli bir iş olduğunu bilseydim, belki de edebiyat üzerinde bu kadar çalışmazdım. Ama şimdi, bu faaliyet biçimlerini bir arada yürütmeyi düşünüyorum. Dinleyicilerime neyi öğretmeye çabalıyorum? Herşeyden önce, düşünme becerisini. Benim atelyemin temel görevi; klişeleri parçalamak, gençlere, kendilerinin ve ait olduğu halkın gerçek duygularını yansıtsınlar diye, bağımsız düşünmeyi öğretmektir. Ancak önceden senaryo yazmış ya da film yapmış öğrencilerim bunu her zaman başaramıyorlar. Onların geçmiş deneyimi kaçınılmaz olarak iz bırakıyor, onların alışılmış sınırların dışına çıkmasına engel oluyor.

İşte bu nedenle bu yılın Ocak ayında seminerlerime eskiden olduğu gibi 10 yetişkin öğrenci değil, 9 yaşında on öğrenci alıyorum. Bu çocukları yaşıtlarından ayıran, onların yaşamları boyunca ne bir sinema, ne de bir televizyon filmi seyretmiş olmaları. Bunlar köylü çocukları. Onlar halkın geleneklerine, halka yakınlar ve nasıl yazmalı, nasıl yazmamalı yolundaki alışılmış görüşlerin baskısı altında değiller. Kuşkusuz, kendine özgü eserleri yaratmak için tümüyle steril olmak gerekiyor türünde bir düşünce de doğru değildir. Ancak yalnız özümsenmiş kültürün sınırları ile yetinilemez, düşünmek zorunludur. Hatta öyle düşünüyorum ki, "hikaye anlatımı" atölyemin adını "düşünme cesareti" diye değiştirmek gerekir.

Latin Amerika'nın yaratıcı aydınlarının ezici çoğunluğunun insancıl geleneklere bağlı olduğuna inanıyorum. Temel olan, eylemde bulunmak, mücadele etmektir. Ve bu mücadele, kıtamız halklarının gerçek kültürünün ve tüm insanlığın gerçek kültürünün korunmasının bir güvencesi olacaktır.

CHE BİZİM İÇİN VE TÜM İNSANLIK İÇİN ÖLDÜ

Antonyo Diaz Ruiz
Küba Komünist Partisi'nin W.M.R.'deki temsilcisi

Küba'daki, Latin Amerika'daki ve bütün dünyadaki devrimciler Ernesto Che Guevara'ya büyük saygı duyarlar. Che'nin adamızda ortaya çıkmasıyla birlikte, onun Sierra Maestra dağlarında, daha sonra da Las Villas'da, Zaire'de ve Bolivya'da ortaya koyduğu savaş kahramanlıkları üzerine öyküler halkın arasında ağızdan ağıza yayıldı; Che, genç olmasına ve ölümün onu çok erken yakalamasına rağmen yaşayan bir efsaneye dönüştü.

Diktatörlüğün devrilmesinden sonra Che'nin yürüttüğü faaliyet bizim açımızdan sosyalizmin nasıl kurulması gerektiği konusunda örnek oldu. Daha sonraları, Che'nin kıta halklarının gerçek kurtuluşunu sağlama amacıyla Bolivya'da bulunduğu sıralarda, onu daha da büyük bir sevgi ile kavramaya başladık. Bu korkusuz partizanın ölümünün 20. yıldönümünde F. Castro haklı olarak onun yarattığı örneğin bizim içimizde "tüm ezilenler için, tüm sömürülenler için, tüm yurtseverler için, tüm demokratlar için ve tüm devrimciler için ebedi ve yenilmez bir sembol" olarak yaşamaya devam ettiğini belirtiyordu.(1)

Tarihte tek bir insanın oynayabileceği rol şimdi daha da açık olarak ortaya çıkıyor. Fikirler, eğer doğru iseler, onları yaratan büyük insanlar mücadelede şehit düşseler de, yaşamaya devam ediyorlar. İnsanlığın ileriye yönelik hareketini durdurmanın olanağı yoktur. İşte bu nedenle biz Che Guevara'nın fikirsel mirasına özel bir sorumluluk duygusuyla ve saygıyla yaklaşıyoruz. Onun insana olan sınırsız inancı, ideallere olan inancı, kişisel örneğe olan inancı şimdi bizim açımızdan her zamankinden daha da yakındır.

Ernesto Che Guevara yaşamı seviyordu. Buna rağmen yaşamını tümüyle halkların kurtuluşu davasına adadı. Onun ölümü aradığı veya ölmek istediği söylenemez. Ama o, görüşlerinden ve ilkelerinden vaz geçme pahasına ölümden kurtulmak gibi bir çaba göstermedi. Devrime karşı sınırsız güven, derin bir enternasyonalizm duygusu, mücadelede eşsiz bir direngenlik, kendini feda etmeye ve kahramanlıklara hazır olma, devrimci teoriye karşı taze ve temiz bir yaklaşım: İşte Ernesto Che Guevara Marksizm-Leninizme bu özellikleriyle geldi.

Çevresindeki insanlarla sürekli ilgilenmesi, onları anlamaya çalışması, mütevazi ve açık kişiliği, fedakarlığı, cesareti ve göreve olan bağlılığı: Che Guevara bütün bu özellikleriyle sos-

yalist hümanizmin canlı timsaliydi. Fidel, Che'nin üstün yönlerini sayarken, onun kafasıyla değil, yüreğiyle ilintili bir özelliğine değinmenin zorunlu olduğunu söylüyordu: Che olağanüstü derecede insancıldı.

Küba'nın Sierra Maestra dağlarından, Bolivya'nın taşlarla kaplı yüksek dağlarına adalet ve sevgi tohumları ekmeye çalışan yüzyılımızın bu yiğit evladının halkın hafızasında yer edeceğine kuşku yoktu. Ama ölümünden yirmi yıl bile geçmeden onun yarattığı fikirlerin ve ortaya koyduğu örneğin bu kadar aklı ve yüreği fethedeceğini tahmin edebilenlerin sayısı fazla değildir. Yıllar geçiyor, ancak Che Guevara'nın yarattığı tip çekiciliğini yitirmiyor, tersine, giderek daha fazla insanı etkiliyor. Buenos-Aires'de, onun kendi olan Kordova'da, La Paz'da ve onun şehit düştüğü Valle Grande'de, sosyalizmin kurulmasında onun attığı ilk adımların tanığı olan Havana'da ve Küba Santiago'sunda durum böyledir. Paris'de, Londra'da ve Frankfurt'da da onu hatırlarlar. Buralarda gırtlağına kadar kapitalizmin "erdemleri" içinde boğulmuş olan gençlik, aradan ne kadar zaman geçerse geçsin, Che Guevara'nın yarattığı tipte, geleceğe çağıran güçlü bir fener görmektedir.

Kıtamızın içinde bulunduğu koşullar, Ernesto Che Guevara'nın, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde Latin Amerika'nın birlik içinde olması yolundaki çağrısını hiçbir zaman olmadığı kadar güncel bir hale getiriyor. Muzaffer Sandinist devrim, Salvadorlu yurtseverlerin kahramanlıkları, Orta Amerika'da devrimci bilincin yükselişi, Arjantin'de, Brezilya'da, Uruguay'da ve Haiti'de faşist diktatörlüklerin devrilmesi, Şili ve Paraguay yurtseverlerinin kanlı diktatörlere karşı aktif eylemleri, yığınların baskısı sonucu bazı Latin Amerika hükümetlerinin daha bağımsız bir tavır takınması, Uluslararası Para Fonu'nun keyfi uygulamalarına karşı direnilmesi, ödenmeyecek ölçülerdeki dış borçlarla mücadele ve bağımlılığa, sömürgeciliğe ve sömürüye son vermek isteyen halkların diğer eylemleri, tüm bunlar şanlı kumandanın kahraman yaşamıyla şu veya bu şekilde ilişkilidir. Bunlar Latin Amerika'da binlerce insanın, Che'nin öğütlerini unutmadıklarının, onları kendilerine ilke edindiklerinin kanıtlarıdır. Eski kıtada, tekellere, açlığa ve yoksulluğa karşı, eşitlik ve gelişme uğrunda mücadele eden Asya ve Afrika ülkelerinde Che Guevara, şimdi Fidel'in şu ünle tezinin eşi görülmedik ölçüde somut bir örneği haline geldi: "Enternasyonalizm, Marksizm-Leninizm'in ve onun dayanışma ve kardeşlik ideallerinin en mükemmel özelliği ve özüdür."(2)

Sosyalist ülkelerde esen canlandırıcı yenilenme rüzgarları, Che Guevara'ya özgü taze, derin ve insancıl sosyalizm anlayışıyla çelişmemekte, tam tersine, tümüyle çakışmaktadır. Che'nin sosyalist ekonomiyle ilgili görüşleri, bizi geçilmez yollara sapmaktan korumakta, derin ve cesur fikirlerle zenginleştirmektedir.

Yiğit partizanın ölümünden bu yana yirmi yıl geçti. Onun fikirleri ve eylemleri edebi olarak yeni kuşakların hafızasında kalmaya devam edecektir.

---

(1) *Granma*, 12 Ekim 1987.

(2) Fidel Castro, *İdeologia, conciencia y* ***trabajo politico***, La Havana, 1986, p.314.

ESKİ KLİŞELER DARMADAĞIN OLDU

Fred Weir
Kanada Komünist Partisi Merkez Komitesi aday üyesi
Canadian Tribune'ün Moskova muhabiri

Yaklaşık dokuz aydır Sovyetler Birliği'ndeyim ve Sovyetler Birliği'ndeki değişikliklere ilişkin yazılarım daha yeni başlıyor. Kanadalı bir komünist muhabirin Moskova'daki rolünün Sovyet gazetecilerinden oldukça farklı olduğunu hissediyorum. Ben Kanadalı okuyuculara hitap ediyorum. Eğer Sovyet basınından kimi makaleleri olduğu gibi alıp kendi gazetemde yayınlarsam, okuyucularımın kimileri bunları oldukça yıkıcı bulabilir. Gerçekten de, burjuva basının yıkıcı tekniklerinden birisi, makaleleri olduğu gibi Sovyet basınından aktarmak ve olduğu gibi basmaktır. Sert eleştiriler, olayların son derece kesinlikle irdelenmesi, yozlaşma ve yasa dışı davranma suçlamaları, bütün bunlar bağlı oldukları konudan koparıldıklarında, olduğu gibi basıldıklarında, hiçbir yorum yapılmadığında, anti-Sovyet klişeleri haklı göstermeye ve temellendirmeye yarıyor. Bu nedenle, bu değişiklikler üzerine yazarken, sosyalizmde başarıların birbirini izlediğinin altını çiziyorum. Sosyalist gelişme sürecinin eşitsiz olduğunu, dev başarılar ve fakat aynı zamanda ciddi yanlışlar ve doğru gitmeyen şeyler bulunduğunu ancak bu bağlamda anlayabiliriz. Vurgulamaya çalıştığım başlıca nokta, yenilenmenin bir süreç, 1917'de başlayıp günümüze dek süren bir devrim olduğudur. Sözkonusu olan, sosyalizme bir saldırı ya da sosyalizmden bir uzaklaşma değil, sosyalizmi yeni bir içerikle doldurmaktır.

Açıktır ki, Kanada kamuoyu İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Sovyetler Birliği'ne karşı hiçbir zaman göstermediği kadar büyük bir ilgi duyuyor. SSCB'deki değişim süreci çoktan net bir ivme yaratmış bulunuyor. Basını incelediğimde, kapitalist kurumlaşma içindeki politik yorumcuların yenilenme konusunda oldukça kötümser olduklarını görüyorum. ***New York Times***'dan William Safide'nin Sovyetler Birliği'ni objektif bir biçimde incelemekle yükümlü Amerikan haberleşme uzmanları arasında bir soruşturma yaptığını, bunların kendisine, yenilenmenin tümüyle iflas etme "şansının yüzde 30" olduğunu söylediklerini belirten yorumunu okudum. Bunun, büyük basının en azından bir kesiminin, perestroyka ve glasnostun gerçek olmadığında ısrar eden bir kesiminin amaçlı bir çizgisi olduğunu düşünüyorum. Bir ölçüde bu, kimi egemen çevrelerin bir bölümünün ve soğuk savaş ideologlarının arzusudur, fakat bu aynı zamanda kamuoyunun ilgisini ve coşkusunu dizginlemek amacını taşıyan hesaplı bir propagandadır.

Öte yandan Sovyet sanat gösterileri ve filmlerine tam sayfalar ayıran Kanada'nın en yüksek tirajlı ***Toronto Star*** gazetesine bakıyorum. Bu sanat gösterileri ve filmler, önceleri Kanada'da hiçbir şekilde popüler değildi. Şimdi ise bunlar birçok sinemada dev kalabalıklar topluyor.

SSCB'deki iç değişiklikler süreci ve Sovyet barış önerilerinin çarpıcı etkisi nedeniyle birçok Kanadalı SSCB ve Sovyet halkı hakkındaki görüşlerini yeniden gözden geçiriyor ve de-

ğiştiriyor. Soğuk savaş kurumlarının bu olan biten karşısında dehşete düştüklerini tahmin ediyorum. Onlar, İkinci Dünya Savaşı sırasında kamuoyunun çoğunluğunun, cesur, güvenilir ve kararlı bir müttefik olduğu için Sovyetler Birliği'ne karşı çok sıcak ve dostça duygular beslediğini hatırlıyorlar. Onlara göre şimdiki tehlike, şu andaki süreç aracılığıyla kamuoyunun yeniden Sovyetler Birliği'nin dostu olması, önyargıların uçup gitmesi ve büyük bir dikkatle çizilmiş olan düşman imgesinin yıkılmasıdır. Soğuk savaş, anti-Sovyet klişelere dayandırılmıştır ve bunlarsız yaşayamaz.

Kanadalı komünistler, bunu halkın ruh halinin değişiminde de hissediyorlar. Barış hareketindeki çalışmalarımız, yalnızca Sovyet barış önerilerinin etkileyici listesi tarafından değil, aynı zamanda SSCB'deki iç süreçler tarafından da teşvik görüyor. Dostlarımız ve aralarında çalıştığımız insanlar, artan ölçüde, bizi, dünya tarihinde ilerici ve dinamik bir eğilimi temsil eden ciddi insanlar olarak görüyorlar. Geçmişte, sosyalist ülkelerdeki sözümona bağımsız barış gruplarının tanınıp, desteklenip desteklenmeyeceğine ilişkin sert tartışmalar günümüzdeki gelişmeler karşısında neredeyse unutuldu.

Hiç kimse bir devletin iç politikasının, onun dış politikasıyla olan bağını ciddi bir biçimde tartışma konusu yapamaz. Bu bağlamda, insan hakları konusu barış savaşımından tümüyle ayrı bir şey değildir. Kanada barış hareketinde geçmişte birçok kişi, dürüstçe ya da art niyetlerle, reel sosyalizm hakkında çatışma yaratan ve bölünmeyi engellemeyi zorlaştıran endişeler dile getirirdi. Biz komünistler bunlara en önemli şey etrafında, barış mücadelesi etrafında birliği kurmaya çalışarak yanıt verirdik. Fakat itiraf etmek gerekir ki, kimi zaman zor durumlara düşerdik.

Şimdi Sovyet toplumu kendini yeniliyor, kendi eksikliklerini ortaya koyuyor ve bunları ele alıyor. Sovyetler Birliği'nin aynı zamanda insan haklarına geniş kapsamlı bir yaklaşımla saldırı konumlarına geçtiğinde, bu konuyu cesaretle barış savaşımı ile bağladığına tanık oluyoruz. Bu, geçmişte kuşkuları ve eleştirileri olan dürüst barış savaşçılarını çok memnun ediyor ve insan hakları konusunu bir Truva Atı olarak kullanmayı alışkanlık haline getirmiş olanları, barış hareketini kendi amaçlarına araç etmek isteyen düşman unsurları ciddi biçimde geriletiyor. Komünistler için ise, geniş sol güçler ile işbirliğinde yeni yollar açıyor ve birliğin kapsamı genişliyor.

Şimdi Kanada komünistlerinin yenilenmeden neyi anladıklarına geçelim. Belirtilmesi gereken birinci nokta, partimizin reel sosyalizm içindeki yeni olumlu gelişmeleri selamladığı ve bunları çok olumlu değerlendirdiğidir. Partimizin önderi ***Kashtan*** yoldaş ülke çapında parti üyeleriyle ve kamuoyuyla bir dizi toplantı yaptı, değişimi açıkladı ve bunun anlamı üzerine tartıştı. O bu konuyu derinlemesine de irdeledi. Hem ***Canadian Tribune'de,*** hem de teorik organ ***Communist Viewpoint'de*** yeni doğrultuların yalnızca Sovyetler Birliği için sağlıklı ve uluslararası durum açısından olağanüstü umut verici olmakla kalmadığını, bunların aynı zamanda Kanada'da da olağanüstü büyük etkileri olduğunu, partimiz ile öteki sol güçler ve sendikal hareket arasında yeni bir diyalogun başlamasına kapıyı açtığını yazdı.

Tribune'ün birçok okuyucusundan aldığımız mektuplara ve Kanada'ya yaptığım son gezi sırasındaki sohbetlerime dayanarak, yenilenmeye ve bunun Kanada'nın politikası üzerindeki etkilerine karşı çok büyük bir ilgi bulunduğunu belirtmeliyim. İnsanlardan iki tip yanıt alıyorum. Bir yanda, SSCB'de süregiden değişikliklere ve yeni açıklık ruhuna karşı dev bir coşku gözleniyor. Demokratikleşme süreci kısmen de olsa özellikle dikkat çekiyor, çünkü geçmişte bizim Kanada solu içindeki en sert tartışmalarımız bu alanda olmuştur. Öte yanda, değişiklikler karşısında altüst olan, bunları şaşırtıcı bulan az sayıda insan vardır.

Tribune okuyucuları arasında politik düşünceleri çok değişik dönemlerde gelişen ve biçimlenenler olduğunu biliyorum. Güçlenen faşizm ve dünya savaşı dönemini, ABD'nin SSCB'yi ve dünya barışını atom tekeliyle tehdit ettiği soğuk savaş dönemi izledi. Bu koşullarda ilerici insanlar Sovyetler Birliği'nin her ne pahasına olursa olsun savunulması gerektiğini doğru ola-

rak kavradılar. Bu olaylar, bu çetin mücadele onların hafızalarına mıhlanmıştır. Şimdi bunların kimileri için, yalnızca uluslararası durumun değiştiğini değil, aynı zamanda Sovyetler Birliği'ndeki iç durumun da değiştiğini kavramak yavaş oluyor. Perestroyka'ya karşı olan hiç kimseyi görmedim, fakat eskiden her zaman anti-Sovyetizm ile bağlı olup, şimdi komünistlerin getirdiği eleştiriler ve Sovyet basınında söylenen her türlü şey karşısında kimileri altüst oluyor ve şaşırıyor. Şimdi, hepimiz tarafından kavranması biraz zaman alacak olan kilit nokta, bu değişimlerin sosyalizmin artan gücü ve güveninin bir sonucu olduğu, sosyalizmden ayrılma ya da zayıflık işareti olmadığıdır.

Canadian Tribune'ün kimi okuyucuları bana yazıyorlar ve SSCB'deki şimdiki süreçler ile 30 yıl öncekileri karşılaştırıyorlar. Fakat onların kendi kafalarında bile böyle bir karşılaştırmaya inanmadıklarını düşünüyorum. 1956'da ve daha sonra Partide demokratik merkeziyetçiliğin zedelenmesine ve sosyalist yasallıktan yığınsal ayrılmalara ilişkin birçok kimsenin haklı olarak dehşet verici bulduğu şeyler açıklandı. Şimdi ise açığa çıkartılan şey, Sovyet toplumsal ve ekonomik yapısını dönüştürmek için önlemleri zamanında almayı beceremeyen subjektif ve etkisiz bir liderlik döneminin olmuş olmasıdır.

Kimi ***Tribune*** okuyucuları başka görüşler de getirdiler. Onlar, politik ve ekonomik yeniden yapılandırmanın, örneğin işletmelerin bireysel emeğe artan pay vermesinin SSCB'de küçük-burjuva kafa yapısını canlandırmasından korkuyorlar. Yeni kooperatiflerden birisini, bir kooperatif-lokantayı ziyarete gittiğimde benim de böylesi kuşkularım vardı. Oradakiler çok mutlu insanlardı, gelirlerini iki katına çıkartmışlardı ve topluma çok iyi hizmet veriyorlardı. Fakat çalışma saatleri tablolarına baktım ve işçilerin bunu gerçekleştirmek için günde 12-14 saat çalıştıklarını gördüm. Onların çabalarının tümüyle özgür iradelerine dayandığını ve kendi düzenlemeleriyle bağlı bulunduğunu biliyorum, fakat sosyalizmin bunun için var olmadığını düşünüyorum. İnsanlar bu kadar çok ve uzun çalışmamalıdır. Başka haklı itirazlar da olabilir. Sovyet basınının da, bu tür noktaları ve konuları ortaya attığını söylemeliyim.

Bir komünist, gazeteci ve tarihçi olarak, sorunların üzerini açmanın sosyalizme hiçbir şekilde zarar getireceğine inanmıyorum. İlkesel olarak, doğrunun ve açıklığın uzun erimde en iyi politika olduğuna inanıyorum. Gerçekten de, geçmişte bizim çalışmalarımızı zorlaştıran şey, Batı'da Sovyet sorunları ve eksikliklerine ilişkin olarak bilinmeyen birşey kalmamasıydı. Düşünen Kanadalıların büyük bir bölümü burjuva gazetecilerinin ve ciddi düşünürlerin yazılarından, vozlaşmanın, ciddi ekonomik güçlüklerin ve sosyal sorunların var olduğunu biliyorlardı. Bize zorluk çıkartan ise, böylesi sorunların varlığının Sovyet propagandası tarafından sürekli inkâr edilmesi ve ele alınmamasıydı. Bu, Sovyet gerçekliğinin bu yanlarının ele alınmasını burjuva propagandacılarının tekeline bırakılmasına ve onların da bunları, bir sistem olarak sosyalizmi mahkum edebilmek için gerekçeler olarak kullanmalarına yol açıyordu. Biz komünistler ise, yalnızca savunma konumlarına düşmekle kalmıyor,aynı zamanda ve en önemlisi, ileriye doğru yolda net bir görüş geliştiremiyorduk. Sorunları açığa çıkartmak ve ele almak, onları çözme yolunda bir ileri adımdır. Eğer ayağınızı kararlı bir şekilde bu yola koyarsanız, hareket kendisiyle birlikte bir umut ve esin atılımı getirir. Geçmişe oranla çok daha fazla ölçüde sahip olduğumuz şey, şimdi budur.

Eğer bir Marksistseniz, gerçekleri görmek ve onları analizlerinizde doğru olarak yansıtmak durumundasınızdır. Bir tapınmacı ya da "tarihin geniş şablonları"na seslenerek konuyu es geçen biri değil,gerçeğin savunucusu olmalısınız.Bugün Sovyet yaşamının bizlere uygulamalı Marksizm açısından kimi yeni dersler verdiğini hissediyorum. Şimdi bir gazeteci olarak yalnız SSCB'deki sorunları tartıştığım için değil,aynı zamanda sosyalizm için çok yararlı olan bir şeyi yapabildiğim, sorunları tümüyle gerçeğin resmi içine oturtabildiğim için kendimi işime daha da bağlı hissediyorum. Kapitalizmle tarihsel yarışmasında sosyalizm, avantajlarının üstünlüğünü ve daha da önemlisi kalıcılığını, belirleyici bir biçimde kanıtlamaya başlıyor. Günümüzün gerçeği budur ve bu bizim komünistler olarak mücadele ve tartışma yeteneğimizi ve aynı zamanda sosyalizmin kazanımlarını savunma becerimizi güçlendiriyor.

İşçi sınıfı basını kapitalist ekonominin içinde bulunduğu durum hakkında düzenli değerlendirmeler yapıyor, ama daha uzak perspektifler hakkında öngörülere ender olarak yer veriyor. Burjuva basını ise gelecek hakkında ısrarla pembe tablolar çiziyor. İçinde bulunulan güçlüklerin ve çelişkilerin üstünü örtmeye çalışıyor. Örneğin Amerikan Fortune dergisinde, 1990'lardaki dünya ekonomisi hakkında çıkan bir yazıda, 1990'da daha elverişli ve sağlam bir büyüme öngörülüyor ve "orta sınıflara" daha fazla refah, daha fazla iş ve daha küçük bütçe ve dış ticaret açıkları vaadediliyor.

Ama ekonomik öngörülerde bulunanlar ne diyorlar? Dergimiz, FAC, Japonya ve ABD'den ekonometri uzmanlarına kendi ülkelerinin 2000 yılına kadarki ekonomik gelişme perspektifleri konusunda görüşlerini sordu. Bonn Üniversitesinden Profesör Wilhelm Krelle, Osaka Üniversitesinden Profesör Hitashi Moriguchi ve Stanfort Üniversitesinden Profesör Bert Hickman dergimizin sorularını cevaplandırdılar.

10 YIL İÇİNDE KAPİTALİST EKONOMİ NE OLACAK?

Bir Batı Alman, Bir Japon ve Bir de Amerikan İktisatçıyla Ortak Röportaj

***Soru:* İçinde bulunduğumuz uzun yavaş-büyüme dönemi, sonuna yaklaşmış mıdır, yoksa öteki yüzyıla kadar sürecek midir? Bunun ülkenizdeki istihdam üstünde etkisi ne olacaktır?**

Miguchi: Japonya'da büyüme 1970'lerden ve 1980'lerin ilk yarısından daha yavaş olacaktır; GSMH'nın uzun vadeli ortalama büyüme hızının 2000 yılına kadar % 3.5 dolayında olacağını sanıyorum.[1]

Japonya ihracata yönelik büyümeden, daha çok iç talebe yönelik büyümeye geçme süre-

(1) Japonya'da bu sayı 1973-1985 arasında % 4.2 ve 1960-73 arasında % 10.5 idi. *(Derginin Notu.)*

ci içindedir. Japonya'nın ABD'ye yaptığı ihracat 1985'e kadar hızla arttı ve ihracatın GSMH içindeki payı önemli ölçüde yükseldi. Günümüzde ise dünyadaki durumdan, ABD'nin ekonomik politikasından ve doların değerinin olduğundan yüksek tutulmasından yararlanıyoruz. Ama artık ortam değişmiştir. Yen'in kuru muazzam bir şekilde yükselmiş ve bu da ihracatı olumsuz yönde etkilemiştir. Japon ekonomisinde iş yaşamında bir düşüş olmuştur. Bunun başta gelen nedeni, ihracata bağlı sanayi kollarındaki yatırım planlarının ciddi bir şekilde kısıtlanmasıdır.

Burada bilinen şu soru sorulabilir: Japonya iç tüketimini daha hızlı bir şekilde arttırabilir ve böylece ekonomik büyümeye bir itki kazandırabilir mi? Bu, yüksek tasarruf oranından düşük tasarruf oranına geçilmesi şartıyla olanaklıdır. Bu konuda uygulamaya konulabilecek bir dizi önlem vardır. Bu önlemlere; benim kendi incelemelerime göre, ailelerin tasarruf oranları % 1 ya da 2 oranında düşürülüp, tüketim arttırılabilir. Vergilerin düşürülmesi ve kamu harcamalarının yükseltilmesi de buna yardımcı olabilir.

Japonya'da emek üretkenliğinin artış oranı görece yüksektir ve üstelik bu durum kendi teknolojimize dayanarak sürmektedir. Artık, ödünç alabileceğimiz deniz aşırı teknoloji yoktur. Bu teknolojilerin hepsini kullandık. Özetlemek gerekirse, GSMH'daki toplam büyüme emek üretkenliğindeki % 2 ve istihdamdaki % 1.5 artıştan olacaktır.

Hickman: Aynı dönemde ABD'de yüzyılın sonuna kadar emek üretkenliği artışının % 1 dolayında, ortalama işgücü artış oranının % 1 dolayında olması ve toplam olarak GSMH'nın % 2.2 kadar[2] olacağı öngörülmektedir. Bu artış başlangıçta daha yüksektir ve sonra düşmektedir.

Krelle: Kısa erimli konuşursak, FAC'deki büyüme hızları düşecektir. Bunun nedeni Alman Markının (DM) Dolar karşısındaki değerinin artması ve hükümetin bütçeyi stabilize etmeye ve kamu harcamalarını sınırlamaya devam edecek olmasıdır. Uzun erimde ise, kanımca, % 2'lik bir büyüme haddine sahip olma eğilimindeyiz.[3] Kuşkusuz, bu büyüme çevresinde döngüsel dalgalanmalar olacaktır.

Soru: Sizin öngördüğünüz büyümenin işsizlik düzeyi ve çalışma haftası üzerinde ne gibi etkileri olacaktır?

Krelle: Ülkemizde iş saati başına düşen emek üretkenliği birazcık yükselecektir. Bu ise, çalışma süresinde kısalma olacağı anlamına gelir. Sendikalar, istihdamı aynı düzeyde tutmak amacıyla, daha kısa bir çalışma haftası doğrultusunda çalışma yapmaktadır. Ama ben biraz daha kuşkuluyum. 1995 yılında işsizlikten kurtulmuş olmayacağız. İşsizlik halen % 9 dolayındadır. Eğer daha fazla işyeri açılırsa bu, kadınların, özellikle de evde oturan eşlerin, işgücü piyasasına girmesi anlamına gelecektir. Bunlar şimdilik hiçbir şekilde iş bulamayacaklarını düşünüyorlar ve evde oturuyorlar. Bu nedenle, önümüzdeki beş yılda işsizliğin hatırı sayılır derecede azalmasını beklemiyorum.

Bizim öngörümüze göre, imalat sanayiindeki istihdamda küçük bir düşüş olacaktır. Hizmet sektörü ise kamu sektörü dışında büyüyecektir. Devlet memurlarının sayısı azalacaktır.

Mariguchi: Japonya'da işsizliğin artacağını öngörüyoruz. Bugün işsizlik oranı % 3'tür ve bunun 1995'lerde % 4'e ulaşması beni şaşırtmayacaktır. Bu Japonya için çok yüksek bir orandır. Bu oranı, ABD ya da Batı Avrupa'daki oranlarla kıyaslayabilmek için, üzerine % 4-5 daha eklemek gerekir. Bunun nedeni, bizde işsizliğin tanımının farklı olmasıdır.[4] Japonya'da sürekli istihdam sistemi diye adlandırılan bir sistem vardır, bu sistemde işgücünün devingenliği oldukça düşüktür. Ama bu durum değişmeye doğru gitmektedir. Bellibaşlı tekeller, kıdemli per-

---

(2) ABD'de bu sayı 1973-1985 arasında % 2.5 ve 1960-1973 arasında % 4.2 idi. *(Derginin Notu)*
(3) FAC'de bu sayı 1973-1985 arasında % 1.8 ve 1960-1973 arasında % 4.8 idi. *(Derginin Notu)*
(4) Japonya'da haftada bir saatten daha fazla çalışan bir kimse işsiz kabul edilmez. Kısmi ücretle zorunlu olarak "izne" çıkartılmak da yaygın bir uygulamadır. Bunlar, yalnızca imalat sanayiinde çalışan yaklaşık bir milyon kişiyi etkiliyor. Büyük şirketler, kendi personelinin birçoğunu, kendisine bağlı şirketlerdeki düşük ücretli işlere aktarıyor. Bütün bu yöntemler, 'sürekli istihdam' sisteminin bir parçasıdır. *(Derginin Notu.)*

sonelin ücret giderlerinin gittikçe artmasının baskısı altındadır ve daha az sayıda genç işgücü kiralamak zorunda kalmaktadırlar. Bu ise kârlı değildir ve bu sistem muhtemelen 2000 yılından önce çökecektir.

Dahası var. Bir bütün olarak Japonya'da, bir işçi ortalama olarak yılda 2200 saat çalışmaktadır. Batı Avrupa ülkelerinde ise çalışma saatleri 1800-1900 saat arasında değişiyor. Bu önemli bir farktır. 1970'lerde tüm önemli sanayileşmiş ülkelerde bir düşüş oldu. Japonya'da ise olmadı. Ama artan işsizlik oranı, çalışma sürelerinin kısaltılmasının gündeme getirilmesini zorunlu kılıyor.

Hickman: Uzun vadeli tahminimde, ekonomiyi canlandırmak için alınacak özel önlemlerin sonucu işsizlik oranının 2000 yıllarında ABD'de % 5.5'e inmesini öngördüm. Kuşkusuz ki, bunu tam istihdam olarak adlandıramam. Bu oranı daha da düşürme girişimi ise oldukça ciddi enflasyonist baskılara yol açacaktır. Görüldüğü gibi, bizim modelimiz gizli işsizliği içermektedir. Eğer istihdam oranı artarsa işgücü oranı da artmaktadır. Bu ise, işsizlikteki azalmanın, istihdamdaki artıştan daha küçük olduğu anlamına gelir. Bunun alışılagelmiş adı ise gizli işsizliktir. Açıklanan işsizlik gerçekten varolan işsizlikten daha küçüktür. İş bulmaktan umudunu kesenler işgücünün dışında sayılmaktadır.

ABD'de, ortalama çalışma saatleri konusunda bir kısalma eğilimi vardır. Bizim 2000 yılına kadarki öngörümüzde de bu eğilim yer almaktadır. 40 saatlik çalışma haftasını kısaltma konusunda sendikalar bile sistematik bir girişimde bulunmamıştır. Buna rağmen uzun erimde daha kısa bir çalışma haftasına doğru bir eğilim vardır. Bu, kısmen, kısa süreli çalışma oranının artmasının ve fazla mesailerin azalmasının bir yansımasıdır.

Soru: Başka bir deyişle, çalışma haftası, saat ücretlerinde buna uygun bir artış yapılmadan kısaltılmaktadır. Bu durumda, durgunluk içinde bulunan sanayi kollarına ve yapısal bunalıma bakalım. Bunların önünde ne gibi perspektifler vardır?

Hickman: ABD'de, alışılagelmiş bir akılevvellikle çelik sanayimizin eskimiş olduğu ve buradaki üretim makinalarının modasının geçtiği söylenir. Ama ekonomik büyümenin olduğu her yerde yapısal değişiklik de olur. Tek tek sanayi kolları uzun bir süre için düşüş gösterebilir. Örneğin ABD'deki pamuk ve tekstil sanayiinde düşüş 40 yıl kadar sürmüştür. İlkesel olarak, insanların ölmekte olan sanayi kollarından diğerlerine geçme olanağı vardır. Ama bu süreç acısız olmaz.

Mariguchi: Japonya'da çelik sanayii Yen'in yükselmekte olan kuruna bağımlıdır. Çünkü, Japonya büyük miktarda demir cevheri ve kok kömürü ithal etmektedir. Bunlarsa gittikçe ucuzlamaktadır. Ama Brezilya, Meksika, Güney Kore ve Taivan gibi yeni ülkelerin çelik pazarına girmesi yüzünden Japonya'nın konumları zedelenmiştir. Artık oldukça büyük bir kapasite atıl durumdadır. Japonya'daki bellibaşlı çelik üreticileri üretimlerini çeşitlendirmeye çalışmaktadırlar. Örneğin Nippon Steel yeni bir yarı-iletken bölümü kurmuştur. Ama bu pek de uzak görüşlü bir hareket değildir. Çünkü yarı-iletken sanayii de bir rekabet alanı olmaktan çıkmış durumdadır.

Buna başka bir örnek alüminyum sanayiidir. Japonya'daki alüminyum sanayii geleneksel olarak yılda iki milyon tonluk üretim yapar. Ama şimdi bu sayı 300 bin tona, yani en yüksek miktarın yedide birine düşmüştür. Bunun nedeni, Japonya'da elektrik fiyatlarının çok yüksek olması ve dolayısıyla ABD ve Kanada'dan ve onların yanısıra (Japon alüminyum sanayiinin, hidroelektrik santrallerde üretilmiş düşük fiyatlı elektrik elde etmek için harekete geçtiği) Yeni Gine ve Yeni Zelanda'dan alüminyum ithal edilmesinin daha ekonomik olmasıdır.

Krelle: FAC'deki çelik sanayii Avrupa Topluluğu'ndaki en güçlü çelik sanayisidir. Ama bu da küçülmek zorunda kalmaktadır. Brezilya ve başka ülkeler dış borçlarını ödeyebilmek için çeliklerini Avrupa Topluluğu'na ihraç etme doğrultusunda baskı yapmaktadırlar.

Soru: ***Şimdi de tahminlerimizi daha ayrıntılı bir şekilde kıyaslayalım. ABD'nin, Japonya ve Batı Avrupa'nın gerisine düşeceği konusunda bir görüş var. Bu arada, Batı Avrupa, rekabet gücü ve teknolojik ilerleme hızı bakımından ABD ve Japonya'nın gerisinde kalma korkusuyla harekete geçmek durumundadır. Bu görüşler doğrulanmış mıdır?***

Hickman: Japonya kişi başına yıllık GSMH artışının % 2,ABD ise bu artışın % 1.2 - % 1.3 olmasını beklemektedir. Biz açığın önemli ölçüde kapatılabileceğini öngörüyoruz ve bu konuda büyüme oranlarında genel bir yakınlaşma meydana gelmesi düşünülebilir.

Mariguchi: Japonya açısından, biz kişi başına düşen gelir düzeyi bakımından ABD'ye daha da yaklaşmayı düşünüyoruz. Ama bu hedef uzaklaşıyor. Japonya'nın ABD'ye yetişmesinin yaklaşık 40 yıl alacağını sanıyorum. Bunun yanısıra bir eşitleme eğilimi de vardır. Yani, gittikçe daha fazla Japon şirketi ABD'de dolaysız yurtdışı yatırımlar yapmaktadır. Bu durumda, üretkenliğin artışı konusundaki % 2'lik büyüme oranı gelecekte, diyelim ki 10 yıl sonra, korunamayabilir. Böylece ABD'de önemli boyutlarda bir sermaye birikimi oluşacak, bu da orada emek üretkenliğinin artmasına katkıda bulunurken, Japonya'daki büyümeyi yavaşlatacaktır.

Hickman: ABD'ye akan sermaye mutlaka üretim donatımlarına gidiyor diye bir zorunluluk yoktur. Bunlar mali yatırım olabilir. Yurtdışından sermaye akımının ille de üretimi arttıracağı gibi bir sonuç çıkarılması zorunlu değildir.

Batı Avrupa, Japonya ve ABD'den farklıdır. İşsizliği azaltarak bir dönem sonra daha hızlı büyüme sağlamak mümkündür. Geçtiğimiz yıllarda Avrupa ekonomileri fazla sıkı mali ve kredi politikaları aracılığıyla,kendi büyümelerini gereksiz yere kısıtladılar. Kuşkusuz ki, Avrupa ülkelerinde daha hızlı bir ilerlemeye olanak vardır. Batı Avrupa'nın teknolojik ilerlemede ABD ve Japonya'nın gerisinde kaldığına katılmıyorum. FAC'deki teknolojik ilerleme artış oranı, hatırı sayılır derecede yavaşlamış olmasına rağmen, hâlâ ABD'dekinden çok daha yüksektir. Burada kastettiğim, toplam faktör üretkenliğidir.(5) ABD'de bu oran % 1'in çok az üstündedir. 1960'ların sonunda ise % 1.9 dolayında idi.

FAC'de ise bu oran % 5'den % 3.5'e düşmüştür. Ama bu, yine de görece yüksek bir orandır.

Krelle: İngiltere ve İtalya dışında bütün Batı Avrupa ülkelerinin gerek GSMH'da, gerekse emek üretkenliğinde ABD'den daha yüksek artış oranları sağlayacaklarına inanıyorum. Mutlak emek üretkenliği ölçülerinde ise bugün FAC, Japonya'nın önündedir. Kuşkusuz ki, tek tek sanayi kollarında değil, bütününde. Tek tek sanayi kollarında Japonya üstün olabilir. İngiltere, öteki Batı Avrupa ülkelerine yetişmeye çalışmaktadır. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde imalat alanındaki üretim daralmıştır. Fakat emek üretkenliği eskisine göre daha hızlı artmaktadır.

Soru: ***Daha hassas politikalar güdülmesiyle, silahların azaltılmasıyla ve uluslararası alandaki gerginliğin gevşetilmesiyle dünya ekonomisinin durumunda ne gibi düzelmeler meydana geleceğini düşünüyorsunuz?***

Hickman: ABD'nin bütçe açığı GSMH'sına kıyasla çok yavaş bir şekilde azalmaktadır ve kanımca 2000 yılında da bu açık sıfıra inmiş olmayacaktır. Açığı kapatmak için yapılan manevraların çoğunluğu deflasyonist niteliktedir ve ekonominin işleyişi üzerinde çöküntüye götürücü bir etkisi olmaktadır. Federal harcamalarda kısıntı yapılması planlanmamaktadır. Vergilerin yükseltilmesi ise, vergi temelini oluşturan gelirleri azaltabilir. Ve böylece insan kendini bir tür çıkmazda bulabilir.

Mariguchi: ABD'nin bu büyük bütçe açığının ergeç kısıtlanacağı umut edilebilir. Fakat ben başka bir noktayı öne çıkarmak istiyorum. Son olarak Peter Drucker(6) *Foreign Affairs* dergisinde bir yazı yazarak, önceki ekonominin (sömürge ekonomisinin) dünyadaki sanayileşmiş ekonomiden koptuğunu ve günümüzde mamul mallara kıyasla hammadde fiyatlarının

---

(5) Toplam faktör üretkenliği canlı emekle üretim araçlarının toplam etkinliği ve verimliliğidir. *(Derginin Notu.)*
(6) İş yönetiminde uzmanlaşmış bir Amerikan sosyoloğu. *(Derginin Notu.)*

1930'lardan beri en düşük düzeye indiğini belirtti. Yazar, besin ve diğer temel malların fiyatlarının, sanayileşmiş ülkelerdeki yapısal değişikliklerin, mikroelektronik teknolojisinin yaygınlaşmasının ve benzeri şeylerin sağladığı yüksek düzeye hiçbir zaman bir daha ulaşamayacağını düşünüyor. Eğer Drucker haklıysa ve bu kopma giderilemezse, hammadde ihracına büyük ölçüde bağlı ülkeler birikmiş olan borçların ağır baskısından kurtuluş yolu bulamayacaklardır. Bu durumda, genel olarak, dünyada daha yüksek bir ekonomik büyüme 2000 yılından önce gerçekleşemeyecektir.

Bence genel ekonomik durumun düzelmesi için iki koşul gereklidir: Birincisi, Üçüncü Dünya ülkelerinin borçluluktan kendilerini kurtarmaları ve ikincisi, uluslararası ekonomik ilişkileri genişletmek için EYK ülkeleri ve Çin'deki büyümenin hızlandırılmasından yararlanılması. Kuşkusuz ki bir çok şey, dünya ekonomisi için büyük bir kullanılmamış potansiyel olan sosyalist dünya ile ticarete bağlıdır.

x x x

Görüldüğü gibi, uzmanlar, sanayileşmiş kapitalist ülkelerin uzun erimli ekonomik perspektifleri konusunda oldukça karamsar bir görüşe sahipler. Uzmanlar, tahminlerinde, kısmen, uzayıp giden borç bunalımını ve Üçüncü Dünya ekonomilerindeki diğer ters süreçleri temel alıyorlar. Yığınsal işsizliği azaltmak ya da yapısal bunalımın üstesinden gelmek için hiçbir yol görmüyorlar. Kuşkusuz ki, uluslararası işlerde daha iyi bir politik havanın üretim, uluslararası ticaret ve istihdam üzerinde yararlı bir etkisi olacaktır. Fakat, uluslararası politikada çıkmazdan kurtulmanın zorunluluğunun açık olduğu koşullarda, burjuva iktisatçıları da yüzyılımızın sonuna kadarki gelişme tahminlerinde artık bunu hesaba katmak durumundalar.

Ekim Devrimi'nin 70. Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Uluslararası Sempozyum

EKİM DEVRİMİ VE GÜNÜMÜZÜN KİLİT SORUNLARI

Kritik Dönem

Sempozyumda şu vurgulandı: Ekim devrimi fikirlerinin günümüzde de etkisini sürdürmesi, bunların güncelliği, her şeyden önce insanlığın, sosyo-ekonomik yaşam koşulları açısından, Ekim Devrimi'nin başlattığı *tarihsel aşamanın* sınırları içinde yaşamakta olmasından ileri gelmektedir. Eskiden olduğu gibi bugün de, *kapitalizmden sosyalizme geçiş, iki toplumsal sistemin barış içinde yanyana yaşaması, emperyalizme karşı, onun saldırı ve zorbalık politikasına karşı, barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme için savaşım* sorunları temel sorunlar olmaya devam ediyor.

Sempozyumda konuşanlar Ekim devrimi'nin barış, sosyal adalet ve toplumsal ilerleme savaşımına verdiği güçlü itkinin, devrimden bu yana geçen dönem içinde sürekli olarak ve geniş boyutlarda etkisini sürdürdüğünü belirttiler. Ekim Devrimi fikirlerinin yığınların bilincine ve devrimci yaratıcılığına yaptığı etki, bu fikirler sosyalizmin başarılarında, Marksistlerin politikasında ne kadar daha geniş ölçüde ve sürekli olarak cisimleşirse o kadar daha açık şekilde ortaya çıkmaktadır.

Ekim Devrimi'nden bu yana geçen yıllarda tarihin akışı, dünyada sosyalist yenilenmenin karşı konulmaz bir eğilim haline geldiğini defalarca kanıtladı. İnsanlığın ilerlemesinin yönünü belirleyen bir dünya sistemi olarak sosyalizm gelişiyor. Öte yandan, 20. yüzyılın sonlarında dünyanın gelişmesi somut biçimde ele alındığında, Marksistlerin yüzyılımızın ortalarında bile tasavvur ettiklerinden çok daha farklı bir görünüm oluşturmaktadır.

Sosyalizm henüz ana görevini, yani en yüksek emek üretkenliğini sağlama görevini yerine getirememiştir. Ama bu yolda önemli başarılar sağlanmıştır. İlerici toplumsal düzen gelişmiş ekonomiye, modern bilimsel yapıya, güvenilir askersel-politik potansiyele sahiptir.Öte yandan, son yıllarda iki sistem arasındaki yarışmanın uluslararası koşullarının kökten değişmesi ve bir dizi ülkede, sosyalizm yolunda ilerlerken çelişkilerin birikmesi sonucunda, sosyo-ekonomik gelişmenin hızlandırılması tarihsel zorunluluğu daha şiddetli bir şekilde duyulmaya başladı. Sosyo-ekonomik gelişmenin hızlandırılması, gelişmiş üretici güçleri, olgun üretim ilişkileri, sağ-

lam, iyi çalışan ekonomi mekanizması olan en yüksek düzeyde örgütlü ve verimli bir ekonomiyi oluşturmayı amaçlamaktadır.

J. Kolczynski (Polonya), dünyada sosyalizmin konumlarının güçlenmesine yardım eden etkenlerin arttığını belirtti. Ne ki, 70'li yıllarda ve 80'li yılların başlarında bu sürecin gelişme hızı yavaşladı. Bu, kapitalizmle yarışmanın öne koyduğu istemlere yanıt vermiyordu. Ve yalnız ekonomi alanında değil. Birçok ülkede, genellikle sübjektif nedenler yüzünden, sosyal ödevlerin, aynı zamanda politik demokrasi sorunlarının çözümü giderek daha hızlı şekilde freneniyordu. *J. Debrouwere* (Belçika), emperyalizmin dayattığı çatışma politikasının sosyalizmin gelişmesini olumsuz yönde etkilemeye devam ettiğini belirtti. Onun kanısınca, bugün özellikle Sovyetler Birliği'nde cesur biçimde sergilenen ve giderilen durgunluğun ve hatta kimi ciddi olumsuz olguların önemli nedenlerinden biri de budur. Ekim Devrimi ruhunun yeniden canlanması, kapitalist dünyadaki işçiler ve öteki emekçi katmanları arasında sosyalizme ilginin yeniden artmasına yardım ediyor.

Konuşmacı devamla şunu belirtti: *Gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda* son 40 yıl içinde sol güçlerin etkisi önemli ölçüde azaldı. Örgütlü işçi hareketi de dahil, birçok kez savunma mevzilerine itilen bu güçler, uzun zaman kapitalist toplumda yeni teknolojinin uygulanması sonucu meydana gelen yapısal değişiklikleri ve bunların sınıf savaşımı için doğurdukları sorunları gözden kaçırdılar. *G. Şahnazarov* (SSCB) şunu ekledi: Öte yandan, kapitalizmin zannedildiğinden daha dayanıklı çıktığını ve değişikliklere kendini uydurma yeteneği gösterdiğini, 21. yüzyıla da talip olduğunu düşünmek yerinde olur.

A. Diaz Ruiz (Küba), *M. Abdullah* (Suudi Arabistan) ve *O. Millas* (Şili) şunu vurguladılar: "Üçüncü Dünya"da emperyalizmin yeni sömürgeci yayılmacılık politikası, *yoksul ülkeler ile zengin ülkeler arasındaki çelişkiyi olağanüstü keskinleştirdi.* Bunların gelişme düzeyleri arasındaki mesafe azalmıyor, tersine artıyor ve açlık bölgelerinin sınırlarının daraltılması, emperyalizmin çeperlerinde yoksulluğun, alfabesizliğin, işsizliğin ortadan kaldırılması yönünde herhangi belirgin bir başarı sağlanamıyor. Kapitalizmin 80'li yıllardaki ekonomik bunalımının esas yükünü, bu bölgelerde yaşayan ve insanlığın önemli kesimini oluşturan halklar sırtlarında taşıyorlar. "Üçüncü Dünya" ülkelerinin ekonomilerinin durumu yürekler acısıdır. 1986'da 1 trilyon doları bulan dış borç yükü, ekonomik geriliği giderme ödevini çözmeyi son derece zorlaştırdı. Bilimsel-teknik devrim koşullarında emperyalizmin gelişmekte olan ülkeleri sömürmesi entansifleşti. Bu ülkelerin ekonomik bağımlılığı, teknolojik bağımlılık nedeniyle, daha da artıyor. Militarizmin baskısı artıyor. Gelişmeye götüren yolun, eskiyen ve adil olmayan ekonomik düzen vasıtasıyla nasıl iyice bloke edildiği daha açık biçimde görülüyor. Azgelişmişlik, yeni sömürgeci sömürüyle ilgili sorunlar yıldan yıla daha da ağırlaşıyor ve patlamaya hazır bir durum yaratıyor. Bu durumun köklü şekilde nasıl değiştirileceği sorunu, her zamankinden daha yakıcı hale geliyor.

Ne ki, sorun, sadece dünyanın devrimci yenilenmesi yolunda problemlerin birikmiş olmasıyla sınırlı değildir. Emperyalizmin ve gericiliğin giderek artan direnişine rağmen, toplumsal ilerleme sürüyor. Ancak insanlık, sempozyumda da belirtildiği gibi, ilk kez doğrudan doğruya kendi varlığını koruma sorunuyla karşı karşıya geldiği kritik bir döneme girdi. Tarihte eşine raslanmadık bu durum, bu olgu, Marksistlerin politik yönelimlerini yeni bir biçimde belirlenmelerinde temel, belirleyici öge oluyor.

Emperyalizmin yarattığı yeni tehlikelerin, özellikle nükleer yıkım tehlikesinin olayların gelişmesine yaptığı etki öylesine büyük ve geniştir ki, günümüzün gerçeklerini ciddi biçimde yeniden incelemeyi, çelişkili ve karşılıklı bağımlılık içinde olan dünyamızın objektif diyalektiğini derinlemesine incelemeyi gerektirmektedir. Konuşmacılar şunu vurguladılar: Günümüz koşullarında değişik toplumsal düzene sahip devletler arasında barışçı ilişkiler kurulması, işbirliği yapılması için olanakların araştırılması ve bunlardan azami ölçüde yararlanılması olağanüstü büyük önem taşımaktadır. Birbirine karşıt olan iki sistem arasındaki yarışma ile, devletle

işbirliği yapması, karşılıklı bağımlılık eğiliminin güçlenmesinin bir bütünde birleşmesi, günümüzde gelişmenin karmaşık diyalektiğini ortaya koymaktadır.

İşbirliği Gereklidir

Nükleer silahlardan arındırılmış bir dünyanın yaratılmasını amaçlayan yeni politik düşüncenin biçimlendirilmesine katılma, Marksistlerin teorik çalışmalarının önemli bir yönünü oluşturmaktadır. ***L. Novotny*** (Çekoslovakya) şöyle dedi: Yeni politik düşünce, Marksistler için sınıfsal konumlardan gerileme anlamına gelmez. Bu, politik değişimlerin gerçekleşmesini sağlayan başlıca etkenin fikirlerin kendisinde bulunduğunu ileri süren bir felsefe değildir. yeni düşünce, günün gerçeklerine, değişen, ancak kendiliğinden değil, kişilerin, sınıfların, devletlerin eylemleri sonucu değişen gerçeklere dayanmaktadır. Marksist-Leninist görüş açısına ve Ekim Devrimi'nin ruhuna uygun olarak, yeni düşüncenin etkisini belirleyen başlıca etken, dünya sosyalist sisteminin gelişmesi, sosyalist devletlerin çeşitli girişimleri, Marksistlerin uluslararası dayanışmasıdır. Onlar yeni politik düşüncenin, politikanın pratikte nasıl uygulanacağını gösteren örnekler vermekle görevlidirler.

J. Kolczynski, yeni politik düşünce ile devrimci toplumsal dönüşümler teorisi arasındaki ilişkilere değinerek şunu belirtti: Eskiden şöyle diyorlarmış: "Dünya yok olsa bile hakkaniyet aranmalıdır" *(Pereat mundus, fiat justitia).* Böyle bir tutum, eğer bundan tarihin hüküm vermesi anlaşılıyorsa, Marksistlere yabancıdır. Adaletin ancak canlılar için bir anlamı vardır. Marksizm felsefesi, insanın geleceğini savunarak (ki onun insancıl özü burada da ortaya çıkmaktadır), toplumsal ilerlemenin bir nükleer yıkıma yol vermeyecek biçimde olması için her şeyin yapılması istemini yükseltmektedir.

Konuşmacı devamla şunları söyledi: Biz iyimser bir görüşü kılavuz ediniyoruz. Bu görüş şu gerçeğe dayanmaktadır; Sosyalizm ile kapitalizm arasındaki savaşımın objektif nedenleri vardır, bundan ötürü bu herhangi bir anlaşmayla ortadan kaldırılamaz. Ama bu savaşım, insanlığın yok olmasına götürecek cepheleşme biçiminde değil, tamamen barışçıl rekabet uygulanıp uygulanmayacağını son çözümde dünyadaki güçler dengesi belirleyecektir. Ve burada sorunun sosyo-psikolojik yanı da önemli rol oynamaktadır.

Sempozyumda sosyalist ülkeler topluluğunun aktif, cesur girişimlerinin, uluslararası sorunların çözümüne yapıcı yaklaşımının dünya kamuoyunda barış içinde yanyana yaşamdan yana önemli değişimlerin olmasına, barış savaşımının yükselmesine yol açtığı belirtildi.

Bütün insanlığı ilgilendiren barışın korunması sorunu, nükleer-uzay çağında doğan yeni tarihsel etkeni gerçekleştirmede zorunlu olan ile gerçek olanın diyalektiği ele alınırken ***W. Kliem*** (DAC) bu konuda *işbirliği yapılmasının günümüzün buyruğu* olduğunu belirtti. O, dünyayı tehdit eden tehlikeleri ortadan kaldırmak için, bütün halklar ve devletlerin kendi varlıklarını korumak için ve kendi gelecekleri için, politik ve ideolojik görüş ve tutumlarına, şu ya da bu toplumsal sisteme bağlı olduklarına bakmaksızın, *işbirliği* yapmaları gerektiğini vurguladı. Ve bu tehlikelerin ortadan kaldırılması şansının, böyle bir işbirliği zorunluluğunun giderek daha güçlü biçimde hissedilmesinde, bunun görülmesinde yattığını söyledi. ***J. Lava*** (Filipinler) bir nükleer felakete yol vermemek, insanlığın varlığını korumak için herkesin, komünistlerin ve komünist olmayanların, emperyalizme karşı savaşım verenlerin ve emperyalizmi savunanların, dindarların ve ateistlerin yeni tarzda düşünmesi ve faaliyet göstermesi gerektiğini belirtti.

Konuşmacılar, çok sayıda global sorunun varlığının, birbirine karşıt sınıfsal güçler arasında işbirliği yapılması için bir temel oluşturduğunu belirttiler. Bu global sorunlar, insanlığın yok olması tehlikesine kadar uzanan çeşitli tehlikeler doğurarak, halkları ve devletleri, değişik toplumsal sistemleri işbirliği yapmaya zorluyor, çünkü bu sorunları tek taraflı ya da birbirinden ayrı ulusal çabalarla çözmek olanaksızdır. İnsan toplumunun yaşamında bu tür görevlerin önemi hızla arttı ve bunlar günümüzün kilit sorunları arasında yer almaktadır. Üstelik, yeni politik düşünce başlıca global sorunun yani, barışın korunmasının insanlığın yaşamının sürdürülmesi-

nin en ertelenmez sorun olduğunun, bu yadsınmaz olgunun bilincine varılmasının sonucudur.

K. Florea (Romanya) şunları belirtti: Bu durumu anlamak için barış ve savaş konusunu yeni şekilde ele almak, eski görüşlerden kesinlikle vazgeçmek ve nükleer savaş tehlikesini ortadan kaldırmayı sağlayacak yapıcı çözümler aramak gerekmektedir. Savaş ile devletsel, ulusal ve sınıfsal çıkarlar arasındaki ilişkilerde köklü değişimler oldu. Nükleer savaş polikanın aracı olamaz, devletin arzuladığı bir hareket olamaz, çünkü nükleer savaşı kazanmak olanaksızdır. "Güvenlik-Silahlanma" konusuna da yeni biçimde yaklaşmak, nükleer silahın savunmayı güçlendirdiği ve güvenliği arttırdığı, barışın korunmasına yardım ettiği yolundaki temelsiz görüşlerden vazgeçmek gerekiyor.

İnsanlığın varlığının sürmesi ve büyüklü küçüklü bütün ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişme sürecinin sağlığa kavuşması, silahlanma yarışının durdurulmasına ve genel silahsızlanmaya, özellikle nükleer silahların ortadan kaldırılmasına başlanmasına bağlıdır. Olayların gelişme seyrini belirleyebilecek toplumsal ve politik güçlerin eylem birliği giderek daha çok sosyalist devletler, komünist partiler, öteki devrimci hareketler arasındaki işbirliğinin sınırları dışına çıkmaktadır. Esenlik ve işbirliğinin egemen olduğu bir dünya kurmak için, silahsızlanma, özgürlük ve toplumsal ilerleme için savaşımda objektif olarak çıkarı olan güçlerin son derece geniş boyutlu ve çok çeşitli oldukları gözönünde bulundurularak, "enternasyonal dayanışma" kavramını daha geniş ve daha kapsamlı biçimde yorumlamak gerekiyor.

Sempozyuma katılanlar, birbirine karşıt sınıfsal güçleri uygarlığın korunması için işbirliğine yöneltme konusunda karşılaşılan zorluklara da değindiler. ***R. Samhun*** (Lübnan) şunları belirtti: Gelişmekte olan ülkelerde birçok insan nükleer savaşın önlenmesi sorununu tek yanlı, canlı gerçeklerden kopuk şekilde ele alıyor. Kimileri barış sorununa öncelik tanırken, bu sorunu emperyalizme, onun halkların çıkarlarına saldırılarına karşı savaşımdan ayırıyorlar. Kimileri ise nükleer savaş tehlikesinin ortadan kaldırılması sorunun sadece bu tür silaha sahip devletlerin işi olduğunu düşünerek, emperyalizme karşı savaşıma öncelik tanınması gerektiğini söylüyorlar.

J. Debrouwere şöyle dedi: Silahsızlanma yönündeki eylemler ile halkların anti-emperyalist savaşımını destekleyen dayanışma hareketleri arasında doğrudan bir bağ yok. Belçika'da roketlere karşı olan birçok kişi, örneğin Nikaragua halkıyla dayanışmaya henüz hazır değil. Öte yandan, kapitalist ülkelerde iktidardaki sağcı güçler arasında, yani aşırı silahlanmadan ve çatışmadan yana olan ekstremistlerle yararlı uluslararası işbirliğinden yana olan gerçekçiler arasında Sovyetler Birliği'nin nükleer silahların ortadan kaldırılması yönündeki önerileri etrafında savaşım sürüyor.

Savaşım ile işbirliğini uyumlaştırmak, basit bir teorik tez değildir. Bu, Marksistlerin faaliyetinde somut ifadesini bulmaktadır. ***V. Nair*** (Hindistan), partisinin, ülkenin savaş karşıtı dış politika çizgisinin ulusal çapta *desteklenmesi* için ve aynı zamanda uluslarötesi tekellerin ülkeye girmelerine ve hükümetin ekonomik politikasına karşı savaşım verilmesi için yığınları seferber etme yönündeki çabalarını anlattı. Bağlaşıklık politikasında, burjuva muhalefetin bir kesimi iktidardaki Hindistan Ulusal Kongre Partisi'nin (İ) dış politika çizgisine karşı çıktığı için, çok dikkatli davranılması gerektiğini belirtti. Öte yandan komünistlerin, bu parti ile dış politika konularında ortak yanlar bulmaya çalışsalar da, onun halk düşmanı ekonomik politikası nedeniyle bu partiyle bağlaşıklık kurmaya gidemeyeceklerini söyledi.

Sempozyuma katılanlar, barışın korunması görevine öncelik tanındığı için bağlaşıklık sorununun, Marksist strateji ve taktiğin bu ana sorununun yeni çizgiler kazandığını belirttiler. Barışın korunması için verilen ödünlerin sosyal statükonun ebedileştirilmesi, sınıf savaşından vazgeçme anlamına gelmediğini vurguladılar. Marksistler diyaloğu, işbirliğini, çok çeşitli politik ve ideolojik güçlerle en geniş koalisyonlar kurmayı, bu güçlerle barışın korunması yönünde ortak ve paralel eylemlerde bulunmayı, emekçilerin haklarını savunma eylemleriyle bağlıyorlar. Bu savaşım sırasında kapitalist toplumdaki barış ve toplumsal ilerleme düşmanlarının

hegemonyasını sarsan daha geniş birlikler kurulması için koşullar oluşuyor. Komünistler çok yönlü deneyimin genelleştirilmesi temelinde bu süreçlerin incelenmesine çok büyük önem veriyorlar.

Politik savaşımda öteki global sorunların (çevre, gıda, enerji, sağlık, eğitim vb. sorunlar) önemi de artıyor. Bu, uzun süreli ve güçlü bir eğilimdir. Bu sorunların çözümü, komünist hareketin programatik istemlerinin kopmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Öte yandan, ***A. Granja***'nın (Brezilya) da belirttiği gibi, bu sorunların, özellikle çevrenin korunması sorununun çözümüyle emekçilerin sınıf savaşımının nasıl bağlanacağı üzerine çok sayıda soru doğmaktadır.

Günümüzün kilit sorunları arasındaki karşılıklı bağlar tartışılırken, ***F. Gamboa***(Kosta Rika) bunların bir sıralamasının yapılması, bunların "hiyerarşisi" sorununu ortaya attı. Özellikle barışın korunması sorunundan sonra, halkların özgürlük ve bağımsız gelişme için verdikleri anti-emperyalist savaşımın bu sorunlar arasında kaçıncı sırada yer aldığının belirlenmesini istedi.

G. Şahnazarov bu konuya değinerek şunları söyledi: Nükleer yıkım tehlikesinin ortadan kaldırılması sorununun ardından gelen sorunların bir sıralamasını yapmanın, bir "hiyerarşi" belirlemenin anlamı yoktur. Çünkü bir nükleer savaş çıkarsa, sorun çözecek hiçbir insan kalmayacak. Öte yandan, insanlığı gelecekte çeşitli sürprizler beklemektedir ve hangi sorunun ön plana çıkacağını kestirmek zordur. Ama insanlık bütün bu fırtınalı dönemleri geçerse ve kendi varlığını tehdit eden tehlikeyi ortadan kaldırırsa, ileride, bir yüzyıl boyunca en zor, en karmaşık görev, gelişmiş kapitalist ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki mesafenin aşılması görevi olacaktır.Bununla bağlı olarak kapitalizm ile sosyalizm arasındaki tarihsel yarışmanın çok daha geniş boyutlar alacağını tahmin edebiliriz.

Birçok diğer global sorun gibi ekonomik gelişme alanındaki mesafenin aşılması da *insanlığın sosyalizme doğru ilerlemesine güçlü bir itki* verecektir. "Üçüncü Dünya" ülkeleri gerikalmışlığı giderme çalışmalarında sosyalist ülkelerin deneyiminde yer alan bir dizi yöntemden yararlanacaklardır. Burada ülke kaynaklarının hızlı ve sağlıklı ekonomik gelişmeye yöneltilmesi, planlı gelişme, politik erkin buna uygun olarak örgütlenmesi vb. sözkonusudur.

U. Krishnan (Hindistan), ancak sosyalizme geçişin ülkelerin ekonomik gelişmeleri arasındaki mesafenin aşılmasını sağlayacağını belirtti. Ama bu yönde daha şimdiden, güçler dengesine ve gerçek olanaklara dayanarak nasıl somut adımlar atılabilir? U. Krishnan'a göre komünistler yeni uluslararası ekonomik düzen için savaşıma aktif olarak katılmalıdır. O, kapitalist yönelimli gelişmede bile bağımsız ekonomik gelişmenin anti-emperyalist bir gelişme olduğunu belirtti. Bu bağlamda "Üçüncü Dünya" ülkelerinde egemen sınıfın anti-emperyalist potansiyelini derinlemesine incelemek, bu sınıfın emperyalizm ile çelişkilerini sergilemek gerekiyor. Bu sınıfın bir kesimi, geçici bile olsa, ekonomik bağımsızlık için savaşımda bağlaşık olabilir.Hak eşitliğine dayanmayan alışverişin tersine olarak, "Güney Güney" çerçevesinde ticaret olanaklarını "güney" ülkeleri ile sosyalist devletler arasında işbirliğini gerçekleştirme yönünde değerlendirmek gerekiyor.

A. Diaz Ruiz, "Güney-Güney" adı verilen işbirliğinin gerikalmışlığı giderme yönünde potinsiyel bir etken olduğunu söyledi. *Askersel harcamaların azaltılması, daha sonra tamamen durdurulması ekonomik ilerleme için başlıca kaynak olabilir.* Şimdi her yıl silahlanma yarışına ayrılan 1 trilyon dolar açlığın, yoksulluğun ve işsizliğin ortadan kaldırılmasını sağlayabilir. Böylece görülüyor ki, barış ve gelişme birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. ***R. Samhun,*** militarizm gemlenmeden bütün insanlığı ilgilendiren sosyal sorunları çözmenin, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki mesafeyi aşmanın olanaksız olduğunu belirtti. ***V. Seme*** (Güney Afrika) şunu ekledi: "Gelişme için silahsızlanma" belgisini, silahsızlanma sonucunda serbest kalacak kaynakların nasıl kullanılacağı, Afrika'da açlığın yıkıcı sonuçlarını ortadan kaldırmak için neler yapılacağı yönünde somut önerilerle doldurmak gerekmektedir.

E. Thomas (Jamaika), barış savaşımının jeopolitik açıdan ele alınması konusuna değindi ve şöyle dedi: Bazen bu savaşımın merkezinin nerede olduğu tartışılıyor. Bunun Avrupa'da

olduğu söyleniyor. Gerçekten silahların daha büyük bülümü Avrupa'dadır. Aynı zamanda, Avrupa'nın dışında da emperyalizmin halkları savaşla tehdit etmekle kalmıyor, bunu uyguluyor da. Bu gerçek, belirli bir coğrafi bölgenin her tür barış girişimlerinin merkezini oluşturacağı görüşüyle bağdaşıyor mu? Öte yandan bu gerçeği, örneğin Ekim Devrimi'nin emperyalizmi kaleleri icinden, duvarı daha sağlam olduğu yerden değil de başka yerden yıktığını gözönünde bulundurarak, daha geniş olarak ele almak gerekmiyor mu?

Sin Bong Denk (KDHC), Kore Yarımadasının da Avrupa gibi, dünya savaşına dönüşebilecek bir nükleer savaş tehlikesi taşıyan bir bölge olduğunu belirtti. O, Kore Emek Partisi'nin, yarımadada nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge oluşturulması için verdiği savaşımı anlattı. Böyle bir bölgenin oluşturulmasının, Asya'da ve bütün dünyada barışın güçlendirilmesi yönünde önemli bir adım olacağını söyledi. Sempozyuma katılanlar Avrupa, Asya, Afrika, Latin Amerika ve Karaipler bölgesi, Pasifik Okyanusu ve Hind Okyanusu, Yakın ve Orta Doğu'nun, yeryüzünün bütün bölgelerinin iyi komşuluk haline gelmesi için çok sayıda global, bölgesel ve ulusal nitelikli barışçı girişimlerde bulunmak gerektiğini belirttiler. Bütün barışsever güçlerin aktif faaliyet yürütmeleri gerektiğini vurguladılar.

H. Bang (Danimarka), şunları söyledi: Barış hareketi, nerede gelişirse gelişsin, özü bakımından enternasyonal niteliklidir. Silahlanma yarışı, bütün halkları nükleer yıkımla tehdit ediyor, ulusal zenginliklerin israfına yol açıyor, aynı zamanda uluslararası gerginliğin, bölgesel çatışmaların kaynağı rolünü oynuyor. Ne ki, barış savaşçılarının çoğu eylemlerinin gerçekleştiği ülkelerin ulusal özelliklerinin çeşitliliğini de gözönünde bulundurmak gerekiyor. Çünkü, barış savaşçıları her şeyden önce kendi ülkelerinin hükümetini dünyada yumuşama sağlanması bakımından ve anlaşmaları bağlı kalınması, şu ya da bu askersel plandan vazgeçilmesi, askersel üretimin sivil üretime çevrilmesi yönünde girişimlerde bulunması, nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulması, çatışmaların ortadan kaldırılması, vb. için somut adımlar atmaya zorluyorlar. Silahsızlanma yoluna koyulma umudunun belirdiği günümüzde, "Yıldız Savaşları"na hazırlanma planlarına karşı sesimizi yükseltmenin olağanüstü büyük önemi vardır. ABD'nin bu yöndeki planları gerçekleştirmesi, silahlanma yarışında yeni bir turun başlamasına yolaçacaktır.

Tartışmalar sırasında, barışın korunmasının başta gelen görev olarak kabul edilmesinin, bazen bütün diğer görevlerin ikincil görevler olarak yorumlanmasına yol açabileceği belirtildi. Bu ikincil görevlerin yerine getirilmesinin sözümona daha iyi günlere ertelenebileceği yollu yorumlar yapılıyor. Bu yanlış görüş, gereksiz, verimsiz tartışmalara yol açıyor. ***W. Kliem***, bununla ilgili olarak, Marksistlerin öteki sorunları da hiç küçümsemediklerini, bunları gözardı etmediklerini, tam tersine, bunların çözümü için somut yollar gösterdiklerini belirtti. Ne var ki, günümüz koşullarında bütün öteki görevlerin yerine getirilmesi barışın korunmasına ve barış içinde yanyana yaşamanın uygulanmasına bağlıdır. Bu durum, bu görevler arasında belirli bir uyum sağlanmasını gerektiriyor.

Konuşmacılar, bu niteliksel yeni yaklaşımın global sorunlar için, sınıf savaşımının ve ulusal kurtuluş savaşımının görevleri için, sosyalizm kuruculuğuyla ilgili, insan yaşamını korumaya, kişinin çok yanlı gelişmesine, toplumsal ilerlemenin çıkarlarına öncelik tanıyan sosyalist kuruculukla ilgili sorunlar için de, aynı ölçüde geçerli olduğunu belirttiler.

Ortak Konumların Güçlenmesi İçin

Sempozyumda, Ekim Devrimi fikirlerinin uluslararası işçi sınıfı hareketinin durumunu sağlam kafayla değerlendirmeye ve bu hareketi güçlendirme yollarını arayıp bulmaya yönelttiği dile getirildi.

Birçok kardeş partinin son kongreleri ile SBKP'nin 27. Kongresi'nin verdiği örnek, çeşitli

ülkeler komünistlerinin birbirini daha iyi anlamaları, aralarındaki sınıfsal dayanışmanın güçlenmesi, barış ve sosyalizm savaşımında hak eşitliğine dayalı işbirliğini geliştirmek için geniş olanaklar yaratıyor. Partilerin kendi politik çizgilerini belirlerken gösterdikleri yeni, yaratıcı yaklaşım ve partiler arası ilişkilerde hareketin temel ilkelerine, Marksistlerin ortak amaçlarına ulaşmasında, birlik ve çeşitlilik temeline uygun normların pekişmesi de buna yardım ediyor. Bu ise gerçekler üzerinde tekel kurma, partilerin birbirlerinin içişlerine karışma, her partinin eşit haklı üyesi olduğu harekette bir hiyerarşi kurma ortamına yol vermiyor. ***J. Debrouwere*** komünist hareketin tarihsel yazgısı üzerine konuşurken, ileride, şimdi yaşadığımız yıllara, hareketimizin yeni atılım dönemi adı verileceğini söyledi.

C. Aboim İngles (Portekiz), komünist hareketin şimdiki aşamasının özelliğini, partilerin faaliyetinde yaratıcı yaklaşımın güçlenmesinde, sosyalizme ya da onun kuruluşuna yaklaşma yol ve yöntemlerini arayışta görmektedir. O, bu arayışta bir örnek şemaların, doğruluğu kuşku götüren modellerin gereksiz olduğunu belirtti. Partinin karşılaştığı somut sorunlara daha doğru ve somut çözüm, ancak Marksizm-Leninizm ilkeleri yaratıcı biçimde uygulanır ve partiler arasında bilgi, deneyim ve görüş değiştokuşu olursa bulunabilir.

Konuşmacının kanısına göre, Marksistler, ayrı ayrı kişiler arasında ve kollektif olarak, partilerin üye sayısının azalması, yığınlar arasındaki etkilerinin azalması, parlamentodaki saylav sayısının küçülmesi ya da partilerin parlamentoya girememeleri gibi olguları tartışmalı, incelemelidirler. Burada, kuşkusuz, komünist partilerine bağlı olmayan, sınıf düşmanın gücü ve deneyimi, kapitalizmin ekonomik ve sosyal gelişmesinden doğan güçlükler vb. gibi *objektif* nedenler de vardır. Ne ki, her şey bununla izah edilemez. Konuşmacının kanısına göre, bu olumsuz gelişmelere yol açan *sübjektif* nedenlerin derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Bunlar ideolojik görüşler, politik yönelim, program hedefleri, örgütsel istemler, parti çalışmalarının biçim ve yöntemleri alanlarındadır. Bu alanlarda somut analiz yapılması, bu çalışmalar genel teorik nitelik taşıdığı için, başka partilerin içişlerine karışmak anlamına gelmeyecektir.

Konuşmacı, işçi sınıfı hareketinin çeşitliliğinin artma eğilimi gösterdiğini belirtti. Özellikle "Üçüncü Dünya"da, komünist partilerin yanısıra, komünistlerin ülkü, amaç ve deneyimini paylaşmaya başlayan başka devrimci partiler de faaliyet göstermektedir. Ve bu bir yandan harekete yeni güç kazandırıyor, öte yandan ise işbirliği yönünde yeni sorunlar yaratıyor.

Sempozyumda yaratıcı düşünceyi engelleyen dogmatizme ve gelişmeleri ilkel biçimde ele alma, kabataslak değerlendirme çabalarına son verilmesi gerektiği vurgulandı. ***E. Thomas,*** gerçeklere ancak peşin yargıya dayanmayan yaklaşım göstererek, Ekim Devrimi fikirlerinin başarıyla geliştirilebileceğini belirtti. Geçmişte yapılan sübjektif değerlendirmeler Marksizm-Leninizm ile anti-sömürgeci demokratik öğelerin başlıca güçleri arasında ciddi ayrılıklar yarattı, birçok kez anti-emperyalist savaşımın sürekliliğinin kesilmesine yol açtı. Konuşmacı, Komintern'in 6. Kongresi'nin Garvencilik (Marcus Garve'nin adından geliyor) ve Gandhicilik üzerine değerlendirmelerini eleştirel açıdan ele aldı. Bir zamanlar bu hareketlerin, gerçeklere aykırı olarak, devrimci hareketin önünde bir engel oluşturduğunun ileri sürüldüğünü belirtti.

A. İleri (Türkiye), Marksizm'i yaşamdan koparan ve onu cansız hale getiren dogmatizm tehlikesine dikkati çekti ve bir Marksistin toplumsal ve politik sorunları genel yasallıklar açısından genelleştirerek, bunların geçerli olduğunu bir kez daha kanıtlamakla yetinemeyeceğini, bununla sınırlı kalamayacağını belirtti. Marksist yöntemler kullanılarak, bütün yeni ve özgül gelişmeleri görebilmek, Marksizm'i her ülkenin diline çevirmek, onu pratik uygulamalarda simgeleştirmek çok önemlidir.

J. Lanao (Arjantin) şöyle dedi: Ekim Devrimi'nden bu yana insanlığın büyük kazanımlarını olanaklı kılan devrimci teoriye saldırılar azalmıyor, tersine giderek artıyor. Latin Amerika'da

da sağdan ve "sol"dan yükselen birçok ses, komünistleri Marksizm-Leninizm öğretisini "doğal gelişmelere aykırı" şekilde kıta topraklarına aktarmakla suçluyor. Oysa ki, bu öğreti her zaman ve her ülkede, eğer yaratıcı biçimde uygulanırsa, devrimcilerin elinde gerçekleri incelemek ve değiştirmek için etkili bir silah olmaktadır.

A. Malki (Cezayir), görüşünü şöyle dile getirdi: Ekim Devrimi'nin başarılarını sürdürmek demek, onun ruhunun dışına çıkma yeltenişlerine karşı koymak, bunlara son vermek anlamına gelir. Bugün komünist hareketin teori alanında gerikalmışlığını gidermek ve *teoriyi pratikle bağlamak* çok önemlidir. Ekim Devrimi fikirlerine başvurmak, biçimsel bir uygulama değildir. Bu iki açıdan yararlıdır. Bu, bir yandan yığınların savaşımıyla bağlı bilimsel düşüncenin, Marksist diyalektiğin yaşamsal gücünü ortaya koyuyor, öte yandan 70 yıllık deneyimden, çok büyük başarıların sağlandığını, ama eksikliklerin de bulunduğunu, hataların işlendiğini gösteren deneyimden dersler çıkarma olanağı veriyor.

Devrimci teori alanında gerikalmışlık, onun çıkardığı sonuçları küçümseme ya da bu görüşleri gerektiği gibi uygulamama, Cezayir'de değişik dönemlerde yığınların savaşımına büyük zararlar verdi. Ulusal kurtuluş hareketinin artan gücünü değerlendirirken birçokları, komünistler de dahil, tek yanlı ve sübjektif yaklaşım gösterdiler. Daha sonraları başka bir durumda, kurtulmuş ülkelerin gelişme yolunun mekanik bir şekilde kavranmasında, kapitalizmi atlayarak sosyalizme geçişle bağlı devrimci çalışmalar sırasında çıkacak sorunların karşılaşılacak zorlukların küçümsenmesinde de böylesi yaklaşımlar gösterildi. Kimi marksist araştırmacılar kapitalist olmayan yol denilen teorik formül adına, birçok ülkede özünde genel demokratik nitelik taşıyan gelişmeleri bile bazen gözden kaçırıyorlardı. Bu tür araştırmacıların yapıtlarında, objektif değerlendirmeler yerine hükümet açıklamalarından alıntılar ya da ortak açıklamalardaki diplomatik formülasyonlar kullanıldığı için, bu teori, volontarist (iradeci) bir nitelik aldı.

Geniş anti-emperyalist bağlaşıklılar kurulması stratejisinin yaşama geçirilmesi sorununa da değinen konuşmacı, bu stratejinin onlarca yıl önce yapılmış sosyo-ekonomik ve politik araştırmalara dayandırılmaması gerektiğini belirtti. Üstelik bugün bütün sorunları çok daha geniş çapta, genel gelişme kapsamı içinde, barış sorunuyla bağlayarak ele almak gerekiyor. Ama bu yeni yaklaşımın (ki biz henüz bunun düzeyine yükselmiş değiliz) verimli olması, eğer biz mekanik olarak değil, esnek bir şekilde hareket edersek sağlanacaktır.

H. Campos (Paraguay), şunları belirtti: Ekim Devrimi, devrimci teori olmadan devrimci hareketin olamayacağı gerçeğini, bu Leninci gerçeği inandırıcı biçimde ortaya koydu. Bugün insanlığın varlığını korumak ve toplumsal ilerlemesini sağlamak için verdiğimiz savaşımda yeniden Marksizm öğretisini kılavuz edinmiş ve ataleti, tutuculuğu, sekterliği ve dogmatizmi aşarak bu öğretiyi uygulayabilecek yetenekteki bir işçi sınıfı partisini güçlendirme göreviyle karşı karşıya geliyoruz. Partide ciddi, titiz, verimli, sorumlu çalışma ortamının oluşması, günümüzün gerçeklerine uygun biçimde düşünen, hareket eden ve başarı sağlayan kadrolar yetiştirmek bizim için çok önemlidir.

Sempozyumda, çağımızdaki sınıf savaşları içinde, halk yığınlarının verdiği kavgada işçi sınıfı hareketin teorik ufkunun genişlediği, daha deneyimli olduğu belirtildi. Ne var ki, komünist hareketin önüne yeni yeni görevler çıkıyor ve bunları sürekli öğrenmek gerekiyor. Olguları, gelişmeleri sağlam kafayla analiz etmek, dogmaları ve klişeleri değil, yaşamın objektif mantığını kılavuz edinmek, günümüzün gerçeklerini bütün yanlarıyla, bütün çeşitliliği ve çelişkileriyle görmek, gerekiyor. Marksizm-Leninizm ancak bu yoldan yaratıcı biçimde zenginleştirilebilir.

Günümüz aşamasında kardeş partiler arasındaki ilişkiler konusuna değinen ***L. Nagy*** (Macaristan), şunları belirtti: Bu ilişkilerin gelişmesi için *tartışma* gereklidir. Görüşlerin karşılaştırılması, bütün ciddi toplumsal-politik hareketler için olağan ve yasal bir olgudur. Günümüzde, dünyadaki katolikler arasında bile tartışmalar örgütleniyor. Kuşkusuz, komünist partiler de görüş değiştokuşu yapılması gereksinimi duyuyorlar. Bütün kardeş partilerin katıldığı son büyük ta-

tışma Eurokomünizm sorunuyla ilgiliydi. Burada gizlenecek bir şey yok, bunu herkes biliyor. Burada sözkonusu olan, köklü toplumsal yenilenmeye ve son çözümde sosyalizme nasıl daha hızlı gidileceği sorunuydu. Ne var ki, bu tartışmalara anlayış ve hoşgörü göstermeme, olguları çarpıtma eşlik ediyordu. Konuşmacının kanısınca, bundan dersler çıkarmak, en önemlisi ise karşılıklı anlayış göstermek için olanakların artmış olduğunu görmek gerekiyor.

L. Nagy, günümüz koşullarında kardeş partiler arasında *hareketin genel stratejisini* belirleme yönünde bir işbirliği biçiminin pratik olarak olanaklı olup olmadığı sorusunu ortaya attı. Komünist partilerin ortak eylemlerinin barış ve savaş sorunuyla, bütün insanlığı ilgilendiren global sorunlarla ilgili tutumlarının elbirliğiyle belirlenip geliştirilmesinin bir zorunluluk haline geldiğini belirtti. Partilerin savaşım ve faaliyetlerinin diğer alanlarına gelince, bu alanlarda şimdi, bundan yaklaşık 20-30 yıl önce Moskova danışma toplantılarında yapıldığı gibi bir ortak strateji saptamak pek olanaklı görünmüyor.

Macar bilim adamı buna gerekçe olarak, partilerin çok değişik koşullarda çalışmalarını gösterdi ve onların strateji ve taktiklerindeki büyük farklılıkların bundan ileri geldiğini kaydetti. Bununla birlikte, partiler arasındaki ilişkilerin (bunlar elbette sınıfsal dayanışmayı dışlamıyor) ağırlık noktasını stratejik yönelim sorunları, sözgelimi, Batı Avrupa partilerinin kendi ülkelerinde sosyalizm için savaşım sorunları oluşturmuyor. Her parti bağımsızdır ve çalışmalarından kendi halkı ve uluslararası işçi sınıfı önünde sorumludur. Hangi koşullarda çalışırlarsa çalışsınlar, partilerin birliğinin temel ilkesi proletarya enternasyonalizmdir.

H. Hammami'nin (Suriye) kanısına göre, politik açıdan, hareketin emperyalizmin halk düşmanı politikasına karşı bir politik çizgi oluşturacak genel bir stratejinin hazırlanması yararlı olacaktır. O, son yirmi yıl içinde dünyada büyük değişiklikler olduğunu, dünya devrimci güçleri ile uluslararası emperyalizm arasında çatışmanın keskinleştiğini belirtti. Kimi yeni alanlardaki çatışmaların ABD egemen çevrelerinin politikası ve askersel-sanayi kompleksinin etkisinin artması nedeniyle tehlikeli bir nitelik kazandığını kaydetti. Her parti, kendi politik çizgisini bağımsız olarak belirlerken, yalnız kendi çalışmalarının sürdüğü özgül koşulların belirlediği görevleri değil, aynı zamanda bir bütün olarak hareketin genel stratejisini de gözönünde bulunduruyor.

S. Alvarez (İspanya) şunları belirtti: Komünist hareketin stratejisinin başlıca öğeleri barış ve nükleer savaşın alternatifi sorunu, emperyalizme karşı, sosyal kurtuluş için, sosyalizm için savaşımdır. İspanya Komünist Partisi, yeniden güçlenecek ve ülkede olanakları ölçüsünde faaliyet gösterecek bir politik çizgi belirliyor. Biz Eurokomünizmin adını bile anmıyoruz. Biz, partimizin giderek sosyal-demokrat bir parti haline geldiği izlenimini silmeye ve bütün komünist partilerle dostça ilişkiler kurmaya engel olan her şeyi ortadan kaldırmaya çalışıyoruz.

K. Florea görüşünü şöyle ifade etti: Partiler arasında dayanışma ve işbirliğinin gelişmesi için gerekli yöntem ve biçimleri de bulmak gerekiyor. Komünist harekette ve partiler arası ilişkilerde var olan olumsuz olguları eleştirirken, bizce partilerin bütün halkları ilgilendiren sorunlarla ilgili ortak tutumunu herkese göstermelerinin ve bunu pekiştirmelerinin büyük önemi vardır. Uluslararası danışma toplantılarının yapılması da bu açıdan ele alınmalıdır. Böyle toplantılara kardeş partilerin daha geniş ölçüde, olanaklı ise bütünüyle katılması çok iyi olur.

D. Ramotar (Guyana) şunu vurguladı: Bölgesel toplantılar, uluslararası toplantıların yerini tutmuyor. Örneğin nükleer yıkım tehlikesi, açlık, gelişme, ekoloji, bilimsel-teknik devrim ve daha başka global sorunları ele alalım. Bunlar komünistlerin uluslararası çapta çaba göstermelerini gerektiriyor. Bu bakımdan, dünya ölçüsünde deneyim ve görüş değiştokuşu yapılması yararlı olacaktır.

H. Bang şunları söyledi: Komünistlerin bu tür uluslararası toplantılar düzenlemesi yakıcı bir sorundur. Bu toplantılarda tartışmalar, yeni politik düşünceye uygun olarak, *somut eylemler* üzerine yoğunlaşmalıdır. Bu tür toplantılar, barış ve silahsızlanmadan yana olan en geniş toplumsal güçlerin katılacağı başka uluslararası diyalog biçimlerini elbette dışlamıyor. Ne ki, komünistler arasında sıkı işbirliği sağlanmadan nükleer yıkımın önlenmesi ve öteki global so-

runların çözümü yönünde elle tutulur başarılar sağlamak çok zor olacaktır. Marksistler, bunu yapmak için yeni düşünce ve eylem gerektiğini dünya ölçüsünde göstermelidirler. Dünyamızın geleceğiyle ilgili olarak işçi sınıfı hareketinin duyduğu sorumluluk; sosyalist ülkelerin geniş destek gören geniş kapsamlı barışçıl girişimleri, nükleer yıkımın önlenmesi sorunlarının ise yığınların genel demokratik savaşımında giderek daha geniş yer alması nedeniyle daha da artmaktadır.

Sempozyumda , sosyalist toplumun nitel bakımdan yeni aşamaya yükselişi, kapitalist ülkelerde işçi sınıfının durumu ve savaşım koşulları, emperyalizmin sömürgecilik sisteminin çöküşünden sonra uluslar arasında bağımlılık ilişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla ilgili sorunlara geniş yer verildi ve komünistlerin bu sorunlara yaklaşımı sergilendi.

Ekim Devrimi ve Sosyal Değişimler Perspektifi

Ekim Devrimi, toplumsal gelişmede, bugün de insanlığın ilerlemesinin ana yönünü belirleyen genel eğilimleri doğurdu. Sempozyuma katılanlar bu eğilimlerin yaşam gücünü, bunların geri çevrilemez olduğunu belirtirken, Ekim Devrimi'nin toplumsal ilerlemeyi otomatik hale getirmediğini vurguladılar. Bu gelişme, önceleri olduğu gibi şimdi de çelişkilerle doludur.

Ekim Devrimi'nin en büyük başarısı, dünya sosyalist sisteminin yeryüzünde kesin olarak pekişmesidir. Sosyalizm bugün halklara toplumun en adil biçimde örgütlenişi yönünde örnek oluyor. Devrimden bu yana geçen 70 yıl, çağımızın merkezinde işçi sınıfının bulunduğunu ortaya koyuyor. İşçi sınıfı, toplumsal ilerlemenin temel itici gücü rolünü oynuyor. Son yıllarda kapitalist ülkelerde bir dizi objektif ve sübjektif etmen nedeniyle bu rolü yerine getirmenin önemli ölçüde zorlaşmış olması bu durumu değiştirmiyor. Ekim Devrimi'nin doğurduğu halkların ulusal kurtuluş süreci derinleştiriyor. Uluslararası dayanışmayı güçlendirmeye, devrimci, demokratik, barışsever güçler arasında eylem birliğini geliştirmeye yardım eden etmenler önemini koruyor.

Özü Bakımından Devrimci Süreç

Şimdi sosyalizmle ilgili Marksist görüşler sürekli gelişiyor. Bu bakımdan sözkonusu olan sosyalizmin bugün nasıl olduğunun ve yarın nasıl olacağının objektif değerlendirmesini yapmak değil, aynı zamanda, en önemlisi, 20. yüzyılın sonunda sosyalist toplumun karşılaştığı sorunların nasıl çözüleceğidir. SBKP'nin sosyo-ekonomik gelişmeyi hızlandırma ve toplumu demokratikleştirme politikasının uluslararası önemine değinen *J. Kolczynski* şunları belirtti: Bu değişimler komünist hareketin deneyimine ve Marksizm-Leninizm teorisine, *sosyalizmin gelişme perspektifleri ve Ekim Devrimi'nin başlattığı devrimci değişimlerin sürdürülmesinin yol ve yöntemleri üzerine, nitel bakımdan yeni bir anlayış getiriyor.*

Sosyalist toplumda demokratik ve sosyo-politik mekanizmanın şu ya da bu yanlarını iyileştirme ve yetkinleştirme zorunluluğu doğuyor. Ancak sosyalist gelişmenin özellikle evrim süreciyle olması anlayışı, sosyalizmin değişik politik ve ekonomik örgütlenme sistemlerinin, belirli tarihsel koşullarda etkili olan bu sistemlerin, kendi olanaklarını tüketebileceğini kavramayı zorlaştırıyor. Bu sistemlerin olanakları tükendiği zaman, artık bunlar, iyileştirme, geliştirme, kısmen yeniden örgütleme yoluyla toplumun yeni gereksinimlerine yanıt verecek duruma getirilemez. Bu eskiyen yapılardan, yöntem ve mekanizmalardan vazgeçmek, bunları bir yana bırakmak ve yenilerini arayıp bulmak gerekiyor, *köklü yenilenme* gerekiyor. Sosyalizmin ilkelerinin sosyalizmin kuruluşunun somut biçimleriyle özdeşleştirilmesi yanlış bir sonuca götürdü. Onlarca yıl pratikte denenmiş ve dünya sosyalizminin pratiğinde geniş olarak kullanılan, alı-

şılmış gelişme ve yönetme modellerinden ayrılmak neredeyse sosyalizmden ve onun ideolojik temellerinden ayrılma, başka yöne sapma kabul ediliyordu.

İşte bundan ötürü sosyalizm aşamasında devrim ile evrimin diyalektiğini incelemek, özü ve gerçekleşme yöntemleri bakımından *devrimci bir süreç* olan sosyalizm kuruculuğunun dinamik gelişme niteliğini aydınlatma zorunluluğu son derece güncel bir hale geldi. Bu teorik sorunun kimi yanları, sempozyuma katılanların da dikkatini çekti.

Toplumsal mülkiyet ve kollektif emek temelinde gerçekleştirilen devrim, sosyalizmde de değişimin aracıdır, var olanın değiştirilmesine yol açmaktadır. Sosyalist toplumun gelişmesi sırasında, onun amaç ve görevlerinin düzeyi de değişmektedir. İşçi sınıfının toplumsal değerleri, sosyalizmin özünü ortaya koyan bu değerler de yeni gereksinimlere bağlı olarak sürekli zenginleşmektedir. Böylece sosyalizmin pratiği, teoriyi, bu temel değerleri yeni biçimde, daha kapsamlı ve daha derinlemesine inceleyip belirleyemeye teşvik ediyor.

Sempozyumda konuşanlar şunu belirttiler: Sosyalizm için en büyük tehlike, her alanda, sosyal, bilimsel-teknik, ekonomik alanda, politik demokrasi alanında vb. ilerleme ile onun bağlarının bozulmasından ileri gelmektedir. Durgunluk olguları, özellikle eskimiş, kemikleşmiş, artık değişen yeni koşullara yanıt vermeyen şemalara bağlı kalındığı ve aynı zamanda, doğan yeni sorunların kavranmadığı ya da küçümsendiği zaman meydana gelmektedir. Öte yandan, sosyalist gelişme her zaman yeni, ilerici olana yönelmeyi, temelde ve üstyapıda, bunların mekanizma ve yapılarında, toplumsal gereksinimlerin doğru şekilde kavranılmasıyla yenilenmeyi gerçekleştirmeye, yeni düzenlemeler yapmaya hazır ve yetenekli olmayı gerektiriyor. Eğer bu yapılmazsa, çelişkiler artacaktır ve bunlar gelişmeyi engelleyebilir, politik çatışmaya yol açabilir. Polonya, örneğin, 1980-1981 yıllarındaki bunalım döneminde böyle bir durum yaşadı.

K. Florea şu görüşü belirtti: Sosyalizm, tamamlanmış bir süreç değildir. Bu, devam eden kapsamlı bir süreçtir. Toplumu yenileyen dönüşümler sürmektedir ve sosyalizm kuruculuğunun her aşamasında, üretici güçlerde, üretim ilişkilerinde ve öteki ilişkilerde, yönetim alanında, insanların yaşam tarzında, bu dönüşümler daha derinlere inilerek gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla *günümüzde sosyalist devrim kavramının da zenginleştirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir.* Bu kavram, yalnız "barikatlarda çarpışmalar"ın deneyimini değil, aynı zamanda ve en önemlisi olarak, sosyo-ekonomik yaşamdaki, toplum düzeni biçimlerinde ve manevi yaşamdaki deneyimi genelleştirmektedir.

Sosyalizmde devrimci sürece süreklilik kazandırmak için eksikliklere gerçekçi açıdan yaklaşmak ve çalışmalarda eleştirel ruhu egemen kılmak gerekiyor. Eksiklikler, güçlükler, sosyalist toplumların büyük başarılarını hiçe indirmiyor, yeni toplumsal düzenin üstünlüklerini, onun muazzam potansiyelini azaltmıyor. Elbette bu eksiklikler, güçlükler, hatalar herhangi bir yerde "çok fazla" sosyalizm olduğu için değil, sosyalizmin ilkeleri çiğnendiği, sosyalizmin genel yasallıkları ya da ülkenin somut gerçekleri gözönünde bulundurulmadığı için doğmuşlardır. Örneğin, Sosyalist Romanya'nın ekonomisinde tarımın rolünün küçümsenmesi, onun geri kalmasına yol açtı. Bu eksiklik giderildi; Parti, yeni tarım devrimini gerçekleştirme doğrultusunu geniş çapta uyguluyor.

G. Şahnazarov şunları söyledi: Geçmişin değerlendirilmesi ve buna karşı takınılacak tutum çetin bir pratik sorundur. Demokratikleşme, açıklık, Sovyet toplumundaki eksikliklerin sert biçimde eleştirilmesi, Ekim Devrimi'nden bu yana geçen 70 yıl içinde sosyalizm sayesinde elde edilen büyük başarılarından vazgeçmek anlamına gelmiyor. Yeni, sosyalist toplumun düşmanlarının Sovyetler Birliği'nin sosyalizmden ayrılacağı yolunda hayal kurmaları boşunadır. Sovyetler Birliği'nde yapılanların özü, bizzat sosyalist üretim tarzının potansiyelini tam olarak ortaya çıkarmak için girişilen çalışmalardır. Bundan ötürü bu çalışmalar, Ekim Devrimi davasının doğrudan devamı olarak nitelendirilebilir.

Sempozyuma katılanlar. Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin bütün toplumsal ilişkiler sisteminde köklü değişiklikler yaptığını belirttiler. Toplumun yeni sosyo-politik temeli (emekçilerin

erki ve üretim araçlarının bütün toplumun mülkiyetinde olması), sosyalizmin gelişmesinin sarsılmaz temeliydi ve öyle de kalmaktadır. Ne ki, toplumsal ilişkilerin biçimlerinin yenilenmesi ana görevi, ilkesel bakımdan yepyeni koşullarda ve yeni bir düzeyde yerine getirilmeye devam ediyor.

Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilmekte olan yenilenme, durgunluk olgularının aşılmasını, gelişmeyi engelleyen mekanizmaların ortadan kaldırılmasını, gelişmenin hızlandırılması için sağlam ve etkili bir sistem kurulmasını öngörüyor. Bu ise, halk yığınlarının aktıfleştirilmesi demektir. Yapılan değişikliklerin devrimci niteliği, her şeyden önce yeninin, gerçekten sosyalist olanın yerleşmesini, pekişmesini, öte yandan eskinin, toplumun gelişmesini engelleyenin ortadan kaldırılmasını öngören diyalektiği ortaya koymaktadır.

Toplumun ve devletin demokratikleştirilmesi, halkın sosyalist özyönetiminin geliştirilmesi sosyalizmde devrimci dönüşümlerin gerçekleştirilmesinin etkili bir aracıdır. Sosyalizmde ekonomik yapı ile demokrasi birbirine kopmaz biçimde bağlıdır, çünkü sosyalizm kuruculuğunun her aşamasında devrimci süreç, *halkın kendi tarihini yaratmaya bilinçli ve sorumlu bir şekilde katılmasını öngörüyor.* Sosyalizmin politik sisteminin ayırdedici çizgisi (demokrasinin geliştirilmesi, emekçilerin yönetime katılımının genişletilmesi) komünist partisinin yöneticilik rolünün artmasıyla bağlıdır.

Sosyalist devletin sınıfsal özü, ancak demokrasi alanında, bu politik alanda tam olarak ortaya çıkabilir. Eğer toplum giderek daha demokratik olmazsa sosyalizm fakirleşiyor, devletin faaliyetinde çarpıklıklar meydana geliyor. Polonyalı bilim adamı, Sovyet toplumunda gerçekleştirilen yenilenmede, sosyalist ülkelerin canlı faaliyeti için büyük önem taşıyan bir dizi öge olduğunu söyledi. Bunlar arasında şunlar yer almaktadır: Kararların alınmasına, devletin ve toplumun yönetilmesine yığınların katılımın genişletilmesi; bilim ve kültür alanlarında yaratıcı düşüncesinin her yanıyla kendini ortaya koyması içini gerekli koşulların yaratılması; sosyal adaletin güçlenmesi, bireyin kendini ifade etme olanaklarının genişletilmesi.

Sempozyumda konuşanlar, bilimsel-teknik ilerlemeye hız vererek sosyal ve ekonomik gelişmeyi hızlandırmanın ve sosyalist toplum sisteminde var olan olağanüstü büyük olanakların ortaya çıkarılmasının dünyanın bugünkü gelişme aşamasında sosyalist ülkeler için *tarihsel bir zorunluluk, başlıca gereksinim* olduğunu belirttiler.

G. Miegombo'nun (Moğolistan) kanısınca, sosyo-ekonomik gelişmeyi hızlandırma temelinde üretimin her yönlü entansifleştirilmesi, günümüz aşamasında sosyalist ülkelerin gelişmesinde bir genel yasallık olarak ele alınabilir. Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde de hala ekstansif gelişme olanakları olmasına rağmen, ekonominin entansif gelişmesi sorunu giderek daha yakıcı bir hale geliyor. Entansif gelişmeye hız vermeyi, sosyalist ülkeler topluluğunda ulusal ekonomilerin gelişme düzeylerini eşit düzeye yükseltme görevi de dayatıyor.

A. Diaz Ruiz şunları belirtti: Küba'da devrimci süreçteki nitel değişimleri, şimdi sosyalizm kuruculuğu ödevlerini daha etkin biçimde çözme zorunluluğu gerektirmektedir. Bu, hataların düzeltilmesiyle, ekonomik mekanizmanın mutlaklaştırılması, kendiliğinden gelmeliğe tapma, politik ve ideolojik çalışmaları önemseme gibi olumsuz olguların ortadan kaldırılmasıyla kopmaz biçimde bağlıdır.

Kimileri Küba'da hataların düzeltilmesi süreci ile Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme süreci arasındaki benzerlik ve farkların neler olduğunu soruyor. Aslında, iki ülkede de bu süreçler aynı amacı güdüyor: Yeni toplumun kurulmasını hızlandırmak ve bunu iyileştirmek, buna götüren en kısa yolu bulmak. Aynı zamanda burada değişik koşulların doğurduğu görevler, ölçütler ve çalışma yöntemleri de sözkonusudur. Sosyalist Küba ekonomik bakımdan az gelişmiş, "Üçüncü Dünya"ya ait bir ülkedir. Ve bu ülke yalnız ilerici toplumsal sistemiyle değil, aynı zamanda daha yüksek emek verimliliği ve ekonomik ilerleme sağlayarak da halklara örnek oluyor.

Ziong Ngok Ki (Vietnam): Sosyalist süreçleri politik bakımdan yönetmenin zorlukla-

rı, toplumun gelişmesinde her yeni aşamaya geçişte öne çıkan somut görevlerin özgüllüğünü hesaba katma zorunluluğundan ileri geliyor. Vietnam devrimi yaklaşık 60 yıldır sürüyor. Bu devrim, "ulusumuzun gücüne ve çağımızın kudreti"ne dayanarak emperyalist devletlere karşı savaşta zafer kazandı, ülkenin bağımsız ve sosyalist gelişme yoluna koyulmasını sağladı. Şimdi, Vietnam sosyalist gelişme aşamasının ilk evresinde bulunuyor. Parti, halkın çabalarını, sosyo-ekonomik durumu istikrara kavuşturarak, sosyalist sanayileşmenin gelişmesi için önkoşullar yaratmaya yöneltiyor. Örgütleme çalışmalarının iyileştirilmesi ve yeni yönetim mekanizması oluşturulmasıyla ilgili önlemler bununla bağlıdır.

Genel ile özel arasındaki diyalektik konusu üzerindeki tartışmayı ***K. Florea*** şöyle sürdürdü: Sosyalist teori ile çağımızın pratiği, somut koşulların çeşitliliğini, yeni toplumun kuruluşuyla ilgili aşamalar, yöntemler ve biçimler arasındaki farklılıkları gözönünde bulundurmayı gerektiriyor. Bir dizi değerlendirme ve temel ilkeler ortak olduğu halde dünya sosyalizminin zengin, orijinal deneyimini yansıtan geniş bir özgül görüşler yelpazesi ortaya çıkıyor. Bunu dikkatle incelemek,bunun olumlu ve olumsuz yanlarından dersler çıkarmak ve belirli bir ülkenin gerçeklerine uygun olanı alıp kullanmak gerekiyor.

G. Şahnazarov şunları söyledi: Dünya sosyalist sistemindeki karşılıklı ilişkilere yeni yaklaşımın önemli bir ögesini de, enternasyonalizmin istemlerini kılavuz edinmek ve bunlara her zamankinden çok bağlı kalmak, her ülkenin tam bağımsızlığı ve ortak davanın yazgısından ortaklaşa sorumlu olmaları temelinde eşit haklı ilişkileri geliştirmek oluşturuyor. Her kardeş parti, yürüdüğü yolu, bağımsız olarak kendisi belirliyor. Sovyet komünistleri, kendilerinin uyguladıkları eylem yöntemlerini hiçbir zaman kimseye dayatmıyorlar.

Şimdiki aşamada deneyim değiştokuşunun, bu deneyimin kollektif olarak değerlendirilmesinin önemi artıyor. Bütünleşmenin ilerlemesi, ilerici işbirliği yöntemlerinin uygulanması, Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin çalışmalarını iyileştirmeyi öngören bir dizi önlem ve kapsamlı bilimsel-teknik ilerleme programının ortaklaşa uygulanması temelinde sosyalist ülkeler, birbirine yardım ederek, ortaklaşa yeni ufuklara doğru ilerliyorlar.

İşçi Sınıfına Yönelim

Ekim Devrimi ve yirminci yüzyılda onu izleyen öteki sosyal devrimler Marksistlerin kapitalist toplumun sosyalist topluma dönüştürülmesinde ana güç olarak işçi sınıfına yönelmelerinin doğru olduğunu kanıtladı. Marksistlerin çalışmalarının bu doğrultusu, günümüzdeki sınıf savaşımında da başarıya götürecek biricik doğrultudur.

Öte yandan sempozyuma katılanlar işçi sınıfının gelişmesindeki en yeni eğilimleri incelemek, barış ve toplumsal ilerleme savaşımında onun öncü rolünü pekiştirmek için somut yolları arayıp bulmak gerektiğini belirttiler. İşçi sınıfı şimdi zor, kritik bir dönem yaşıyor. Bilimsel-teknik devrimin, üretimin uluslararasılaşmasının etkisi ve tekelci devlet kapitalizminde bunalım olgularının artması sonucunda toplumun sosyal yapısında köklü değişikler oluyor. Emekçilerin sosyal-yasal durumu hızla kötüleşiyor. Üstelik tekellerin uyguladığı politika sonucunda işçi sınıfındaki bu değişimler, bir çığ gibi, onmilyonlarca insanı etkileyen bir *yığınsal felaket* niteliği almaktadır.

S. Alvarez şunları belirtti: Kapitalist gelişme bir yandan işçi sınıfının sayısının artmasına yol açıyor, öte yandan boyutları giderek artan işsizlik yaratıyor. Bu, gözle görülür bir çelişkidir. Emek ile sermaye arasında çelişkinin keskinleştiğini gösteren yeni eğilimler arasında bu başta gelmektedir. Bugün İspanya'da 3 milyon kişi ya da aktif nüfusun yüzde 22'si işsizdir. Bütün Ortak Pazar ülkelerinde 31 milyon işsiz vardır.

Tekellerin stratejisinden, sermayenin, aktif nüfusun önemli bir kesimini çeşitli yardımlarla, yaşamını sürdürmeye iten korkunç bir "üçte iki toplumu" modeli hazırladığı görülüyor. İşçi sınıfı sıralarında ayrışma sürüyor, uzmanlık, eğitim ve gelir düzeylerindeki farklılıklar nedeniy-

le bu ayrışma giderek derinleşiyor.

Üretim alanında ve sosyal alanda ayırım yapılması özellikle kadınların, yabancı işçilerin ve gençlerin durumunu kötü biçimde etkiliyor. Uzun erimde şöyle bir durumun oluşması da bekleniyor: Maddi üretim alanında ilerleme işçi sınıfının çekirdeğini etkiliyor ve geleneksel sanayi dallarında (genellikle tüten bacaların simgelediği sanayilerde) çalışanların sayısı azalıyor. Eski üretim merkezlerinin eriyip gitmesinin nedeni yalnız yeni teknoloji, hammadde ve enerji kaynakları kullanmaya geçiş değildir, aynı zamanda, fazla hammadde ve elektrik enerjisi gerektiren işletme ve sanayi dallarının gelişmiş ülkelerden, işgücünün daha ucuz olduğu ülkelere aktarılmasıdır.

R. Kumph (FAC) şunları söyledi: Büyük işletmelerde çalışan işçilerin oluşturduğu işçi sınıfı çekirdeği bugün de sağlam olarak kalıyor.Batı Almanya sanayiinde çalışan işçilerin yüzde 40'ı binden fazla işçinin çalıştığı fabrikalarda bulunmaktadır. Emekçilerin bu kesimi, hakları uğrunda verdiği savaşımda yüksek bir sınıf bilinci ve yüksek disiplin gösteriyor. Bugün sınıf kavgasında işçi hareketinin geleceği sorunu, yakıcı bir sorun olarak ortaya çıkıyor. Ya işçi sınıfı, kendisiyle dayanışma içinde olan hareketlerle birlikte tekellerin politikasının uygulanmasını engelleyecek ve böylece kendi ülküleri uğrunda savaşım için daha iyi koşullar yaratacak, ya da işçi hareketi güçlü bir ekonomik darbe yiyerek ciddi biçimde zayıflayacaktır.

Marksistler emekçilere kapitalist sistemin bilimsel-teknik ilerleme ile birlikte sosyal alanda da ilerleme sağlayacak yetenekte olmadığını gösteriyorlar. *Bu durumdan çıkmak için, son çözümde sosyalizme açılacak bir sosyo-ekonomik politika için savaşım vermek gerekiyor.* Bunu yaparken Marksistler, gerçek politik durumdan kopuk ve stratejik aşamanın görevlerine yanıt vermeyen soyut belgiler yükseltmemelidirler. Ekim Devrimi'nin önemli derslerinden biri de budur.

Alman Komünist Partisi üyeleri arasında partinin niteliği üzerine bir tartışma sürüyor, partinin toplumdaki rolü kavramı açıklığa kavuşturuluyor. Son onyıllarda önümüze çok daha karmaşık görevler çıktı. FAC'ndeki toplum sistemine özgü olumsuz olguların etkisiyle, giderek daha çok insan politik hareketlere katılıyor. Barışı savunma eylemleri şimdiye dek görülmedik boyutlara ulaştı. Bu eylemlerin başarıya ulaşmasının belirleyici unsuru, işçi sınıfının, onun partisinin ve sendikaların bu eylemlere aktif olarak katılmasıdır. Alman Komünist Partisi, politikada sağa kayışa karşı çıkarak, ülkenin gelişmesiyle ilgili demokratik alternatifini savunuyor. Parti, HDB/HSB'nin solundaki bütün güçlerin birliğini sağlamaya çalışıyor. Böyle bir birlik, "sol güçler bloku"ndan çok daha geniştir; çünkü sağa-kayışa karşı olan bütün güçleri içine almaktadır.

J. Debrouwere şuna dikkati çekti: Batı Avrupa ülkelerinde sınıf savaşımının koşullarının değişmesine yol açan bir etken de Batı Avrupa'nın, giderek daha çok, ABD'nin askerselekonomik egemenliği altına girmesidir. Batı Avrupa'da ekonominin, eğitimin, kitle iletişiminin önemli bir bölümünün militarizasyonuna kültürün, özellikle politik kültürün çarpıtılması, liberal tür parlamenter demokrasiden uzaklaşma ve giderek daha çok otoriter merkeziyetçiliğe yönelme eşlik etmektedir.

Batı Avrupa ülkelerinin politik yaşamında görece yeni bir olgu da geleneksel olmayan hareketlerin, "Yeşiller"in ve anti-nükleer hareketlerin ortaya çıkmasıdır. Bu hareketler, kapitalist üretimdeki yapısal değişiklikler sonucu doğan ve kültürel ve sosyal amaçları gerçekleşmeyen kesimlerin yığınsal çıkışlarını simgelemektedir. Bu kesimler, sol hareket ve işçi hareketi ideologları tarafından yeterince incelenmemiş ve öğrenilmemiştir. Komünistler, karşılıklı yabancılaşmayı önlemek için büyük çaba sarfediyorlar. Ne ki, geleneksel olmayan bu hareketlerde sol hareketlere karşı belirli bir güvensizlik eskiden olduğu olduğu gibi sürüyor. Bu hareketlere katılanlar büyük ölçüde anti-sosyalist savlara, bu yönde yayılan yalanlara inanıyorlar.

Bu geleneksel olmayan hareketlerin büyük etkisi var. Ancak, öyle görülüyor ki, bunlar gelişmelerinde en yüksek noktayı geride bırakmışlardır ve bu akımların politika dışında kalarak küçülmeleri, zayıflamaları ve ikinci plana düşmeleri olanaklıdır. Bundan ötürü Marksistlere,

bugün umutlarını geleneksel olmayan hareketlere bağlamış olanların kabul edebilecekleri ve destekleyebilecekleri argümanları ve alternatifleri arayıp bulma ve bunları, kavranmasını sağlayacak bir üslupla sunma görevi düşüyor.

H. Bang konuşmasında, barış savaşımının demokratik niteliğinin derinleşmesi sorununa değindi. Kapitalist ülkelerde kamuoyunun görüşü, nükleer silahlanma ve güç politikasının diyalog, karşılıklı güvenlik politikasıyla değiştirilmesi yararına bir eğilim gösteriyor. Nükleer caydırıcılık ve korku dengesi doktrini sorgulanıyor. Giderek daha çok insan askersel harcamaların kısıtlanmasından yana tutum alıyor, buradan elde edilecek paraların işsizlik ve eğitim sorunlarının çözümü için sosyal ve ekolojik içerikli istemlere ayrılmasını öneriyorlar.

Militarist düşünceyi eleştirmeler artıyor. Ancak, barışçıl gelişme istemlerini ulusal boyutta yaşama geçirebilecek geniş toplumsal güçlerin koalisyonu, henüz oluşma aşamasındadır. Marksistler böylesi koalisyonların oluşmasına yardım ediyor, ülkelerinin barışçıl gelişmesinin, militarist çevrelerin etkisinin sınırlanması ve kırılmasıyla bağlı olan demokratik görevlerin çözümünü öngördüğünü belirtiyorlar. Bu durum, komünistlerin "Danimarka'nın güvenlik politikasındaki yeni düşünce üstüne" önerilerinde yansımasını buluyor. Bu öneriler, dış politika çizgisinin demokratikleşmesine, savunma sorunlarında daha büyük bir açıklık sağlanmasına yöneliktir. Bu önemlisi, toplumsal görüşlerde belirlenen dönüşüme dayanarak, insanların eyleme geçirilmesidir.

Konuşmacılar, bugün Ekim Devrimi ülkülerinin işçi ve halk hareketlerine etkisinin, Sovyet Birliği'nde, diğer birçok sosyalist ülkede başlayan değişikliklerle, bunların girişimci barışçıl çizgileriyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirttiler.

Birlik Eğilimleri

Ekim Devrimi, Marksistlere sömürge ve bağımlı ülkelerdeki ulusal-kurtuluş hareketlerine yardımda bulunma yükümlülüğü getirmiştir. O, ulusların ezilen ve ezenlere bölünmesine nasıl son verileceğini öğretiyor. Sömürgecilik sisteminin çöküşü, bu global sorunun çözümünde insanlığın tarihsel bir kazanımıdır. Ama, bir avuç gelişmiş kapitalist ülkeye, gelişmekte olan ulusları sömürme ve ezme olanağı sağlayan emperyalizmin kurduğu dünya ekonomik düzeni hala varlığını koruyor.(1) Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının emperyalizmle çelişkileri, sömürgecilik sisteminin ortadan kaldırılmasından sonra yeni biçimlerde sürüyor. Çok sayıda egemen devlet, bağlantısızlar hareketine katılıyor. Dünya politikasının etkin birer faktörü durumuna gelen bu devletler,yeni sömürgeciliğe ve emperyalist saldırganlığa karşı,barışçıl ve adaletli bir uluslararası düzen kurulmasından yana çıkıyorlar.

V. Nair (Hindistan), halkların politik bağımsızlığına kavuşmasının, bunların *sosyalist topluluk ile karşılıklı etki* alanlarının genişlettiğini belirtti. Hindistan ile SSCB arasındaki ilişkileri, barış içinde yanyana yaşamın bir tür modeli olarak ele almak gerek. Bununla birlikte bu ilişkiler, sosyalizm ile yerli burjuvazinin ve hükümet çevrelerinin yurtsever kesimini kapsayan ulusal kurtuluş güçleriyle birliğin somut bir yansımasıdır. Bu ilişkiler, sosyalist ülkeler ile kapitalist gelişme yoluna koyulan genç devletler arasında işbirliği için sağlam bir temel oluşturulduğunu gösteriliyor. Bunu, barışa ve uluslararası güvenliğe duyulan ilgi, ulusların bağımsız gelişme istemleri ile emperyalizmin yayılmacı politikası arasındaki çelişkiler, sosyalist ülkelerle bağların politik ve ekonomik bağımsızlığın güçlenmesine yardım ettiği anlayışı oluşturuyor.

O. Millas, günümüzde ulusal kurtuluş sürecinin çok-çeşitliliğini vurguladı. Eskiden sömürge ve bağımlı olan birçok ülke, sosyalist gelişme yolunu seçti. Sosyalizm, şanlı Küba devriminin saygınlığı ve etkisinin giderek arttığı Latin Amerika'ya da geldi. Örneğin, Nikaragua'daki Sandinist Devrim gibi, yeni halk devrimleri gelişiyor. Sosyal kurtuluş eylemleri arasında en çelişki-

1) Sempozuma katılanların, fakir ve zengin ülkeler arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi sorunları üstüne değerlendirmeleri için bkz: *WMR*, 1987, No.10.

li çizgilere sahip olanların başında "devrimci demokrasi" ya da "ulusal demokrasi" geliyor. Tüm bunların somut olarak incelenmesi gerekiyor.

Bağımlı ülkelerin emperyalizm ile çatışmasının keskinliğini belirleyen çok çeşitli ve değişken bir ortam vardır. Ama, tüm farklılıklara karşın, bunlar, uluslararası forumlarda ve bölgesel örgütlerde karşılıklı etki sağlayabiliyorlar. Bu, yeni sömürgeciliğe ve ABD'nin neoglobalizm politikasına karşı savaşta ortak sorunların varlığına dayanıyor. Eylemlerin uyumlaştırılması ilerici bir eğilimdir ve Marksistler bunu destekliyor.

H. Barrios (Salvador), devrimci kurtuluş sürecine karşı "Üçüncü Dünya" devletlerinin ortak uluslararası eylem ve girişimlerinin ilişkisinin ne olduğunu sordu. Örneğin, Contadora Grubu, ABD emperyalizminin politikasına karşı koyma gibi olumlu bir görevi yerine getirmenin yanı sıra, bir "itfaiye" görevi de yerine getirmiyor mu? Kurtuluş hareketlerinde kimi çevreler, komşunun evinin yanmaya başladığını gören burjuva hükümetlerinin, kendi evinin yanmasını önlemek için önlemler aldığını ileri sürüyorlar.

F. Gamboa, bununla ilgili olarak şöyle dedi: Contadora Grubu'nun eylemlerinde, patlamaya hazır durumun yumuşatılması istemi ortaya çıkıyor. Ama şu da çok önemlidir: "Üçüncü Dünya" devletlerinin emperyalizme kollektif olarak karşı koymasının temelinde, ulusların çıkarlarını koruma eğilimi de yatıyor. Bu eğilimin büyümesi, ulusal-kurtuluş sürecinin sürdürülmesi için olduğu gibi, dayanışma ilişkileri için de yepyeni koşullar oluşturuyor.

Kuşkusuz, dayanışmanın ortaya çıkan somut biçimleri, sömürgeciliğe karşı politik bağımsızlık savaşları dönemindekinden farklı olarak, başka bir görünüme bürünüyorlar. İşçi hareketi kendi açısından, bağlantısızlar hareketinin barışçı girişimlerinden, emperyalizmin halkların egemenlik haklarına saldırısı karşısında yeni bir uluslararası ekonomik düzenin kurulmasından ve gelişme uğruna silahsızlanmadan yana tutum alıyor.

Ulusal kurtuluş savaşının perspektifleri üstüne konuşan ***R. Samhun*** işçi sınıfının bu savaşa katılımının onun sosyal içeriğini zenginleştirdiğini belirtti. İşçi sınıfı köylülük, küçük ve orta burjuvazi, devrimci aydınlarla birlikte gerçek ekonomik bağımsızlığı sağlayacak ve ekonomik geriliğe son verecek yetenekte olan demokratik erki kurabilir.

D. Ramotar şunları söyledi: Bağımsızlığın elde edilmesinden sonra, Marksistlerin önünde, yeni sömürgeciliğe karşı koyma görevleriyle birlikte, toplumun sosyalist yönelimi yolunda dönüşüm yapmak için sınıf savaşının örgütlenmesi sorunları da duruyor.Kapitalizmin yerleşmekte olduğu birçok ülkede, bu seçenek sorunu gündemdedir. Bunun önkoşulları, politik yaşamın demokratikleşmesi sürecinde yaratılabilir. Buradan da, Marksistlerin halkların sosyal gelişmesinin yazgısı üstüne sorumluluklarının ne denli büyük olduğu açıkça görülüyor.

M. Kemal (Mısır) toplumsal gelişme yolunun seçimine, Marksist olmayan sosyalizmin uygulandığı ülkelerin de etkide bulunduğunu vurguladı. Ona göre, bu ülkelerin evriminde birçok aşama belirlenebilir. Mısır koşullarında, başlangıçta, ulusal bağımsızlığın sosyo-politik devrim yoluyla sağlanması sorunu ön plan çıktı. Daha sonra, ülkenin ilerlemesinin, sosyal adaletin sağlanması yoluyla olanaklı olduğu sorunu merkezi sorun oldu. Bunu takiben, ilerleme çizgisinden uzaklaşması, Marksist olmayan sosyalizme gerici bir içeriğin yerleşmesiyle birlikte yürütüldü: asalak katmanların ve büyük sermayenin toplumdaki egemenliği, emperyalizmle işbirliği tumturaklı sosyal sözlerle örtülüyordu. Bugün ülkede var olan rejimin ideologları, sosyalizmi gözden düşürmeye yelteniyor, "Mısırın sosyalist deneyi" dedikleri şeyin yalnızca bir hata olarak görülmesini istiyorlar. Bu koşullarda komünistler, sosyal adaletin neden sağlanamadığını anlatıyor ve aynı zamanda, Marksist olmayan sosyalist ülkülere kulak veren öğelerle de politik işbirliğine yöneliyorlar.

A. Malki, bu ülküleri yansıtan politik akımların, işçi sınıfına, komünistlere karşı güven duymadıklarını belirtti. Bununla birlikte bu akımlar bilimsel ideoloji de içinde, her çeşit sosyalist ideolojiye açıkça düşman olan burjuva ve burjuva-yanlısı çevrelerin karşısında yer alıyorlar. Kurtuluş hareketinin değişik aşamalarında, bu çelişkinin şu ya da bu yönü daha belirgin bir

önem alıyor, onun somut bir biçimde açığa vurulması gerekiyor.

Konuşmacılar, Ekim Devrimi'nin enternasyonalist geleneklerinin büyük etkileyici gücünü vurguladılar. Bugün uluslararası dayanışma daha da zenginleşmiş, çok daha çeşitli ve kapsamlı hale gelmiştir. O, emperyalizmin saldırganlık politikası ile tüm insanlığın çıkarları arasındaki uzlaşmaz çelişkilerin derinleştiği koşullarda gelişiyor. Zorunlu bir faktör olarak ilerici güçlerin önündeki, barış ve toplumsal gelişme arasındaki karşılıklı etkileşim sorunu, olağanüstü bir biçimde keskinleşmiştir. Yığınsal uluslararası toplumsal örgütlerin temsilcileri, yani ***J. Nemoudry*** (Dünya Sendikalar Federasyonu), ***M. Fischer*** (Dünya Demokratik Kadınlar Federasyonu), ***C. Bisvas*** (Asya ve Afrika Halklarıyla Dayanışma Örgütü) ve ***B.Swetstka*** (Dünya Barış Konseyi) bu konuya değindiler. Onlar, kadınların, gençlerin, ulusların, emekçilerin hakları, insanın güvenli bir dünyada yaşaması gibi, başta gelen hakkı için savaşta dayanışmanın gelişmesine yardım eden Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünün demokratik kamuoyunda çok geniş yankı bulduğuna işaret ettiler.

Tartışmaların sonunda, ***E. Wasczuch*** (Polonya), günümüz koşullarında kardeş partiler tarafından büyük bir yaratıcılıkla geliştirilen ve uygulanan Ekim Devrimi ülkülerinin, genel ve kalıcı bir önemi olduğunu belirtti. Onun, uluslararası komünist harekete yaratıcı arayışlar ve bulgular için içtepi veren ideolojik-politik potansiyelini açığa vuran Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme felsefesi, bu ülkülerin doğrudan bir devamı olarak ortaya çıkıyor. Zamanın gerçekleri, sosyalizm kuruculuğu, sınıfsal ve ulusal kurtuluş savaşları pratiğinin gereksinimleri teorilerine dönüş başlıyor. Marksistler, insanlığın nükleer yokolma tehlikesinden kurtarılması görevini, başta gelen ertelenmez bir görev olarak görüyorlar. Bunların incelenmesi, Marksistlerin genel hümanist misyonunun temellendirilmesine hizmet ediyor, Marksist-Leninist ideolojinin hümanist niteliğini derinlemesine açığa vuruyor. Bu komünist ve işçi partilerinin somut dayanışma programının hazırlanmasına, değişik politik güç ve toplumsal hareketlerin birbirlerini karşılıklı bir biçimde geniş olarak etkilemelerine yardım ediyor. Zamanın gereksinimleri düzeyinde olmak için, derginin, yakıcı sorunları daha çok ileri sürmesi ve analiz etmesi, bunların tartışılmasına yalnız Marksistleri değil, aynı zamanda komünist olmayan, sol demokratik güçlerin temsilcilerini de çekmesi ve tartışmalardan, polemiklerden, farklı görüşlerin karşı karşıya gelmesinden çekinmemesi gerekiyor.